

3
DISQUISITIO INAUGURALIS CANONICA

DE

CAPITULIS CLAUSIS

ECCLESIARUM TAM CATHEDRALIUM,
QUAM COLLEGIATARUM IN GERMANIA,

QUAM

RECTORE UNIVERSITATIS MAGNIFICENTISSIMO

REVERENDISSIMO, PERILLUSTRI
AC PERQUAM GRATIOSO DOMINO,

D. FRIDERICO CAROLO JOSEPHO

L. B. ab EHRTHAL,

ECCLESIARUM METROPOLITANÆ MOGUNTINÆ,
IMPERIALIS BAMBERG., NEC NON EQUESTRIS AD S. FERRUTIUM
IN BLEIDENSTATT CANONICO CAPIT., EMINENT. AC CELSISS. ARCHI-
EPISCOPI PRINC. ELECT. MOG. CONSILIARIO INTIMO, ET REGI-
MINIS ELECTORALIS PRÆSIDE, REVERENDISS. ET CELSISS.
EPISCOPI ET PRINCIPIS BAMBERGENS. CONSILIA-
RIO INTIMO ACTUALI,

INDULTU INCLYTÆ FACULTATIS JURIDICÆ
IN ALMA UNIVERSITATE MOGUNTINA

PRÆSIDE

PRÆNOBILI, CLARISSIMO, & CONSULTISSIMO VIRO ac DOMINO,

D. FRANCISCO ANTONIO DÜRR, J. U. D.

MINENT. AC CELSISS. PRINCIPIS ELECT. MOGUNT. CONSILIARIO
UL. ET REGIMINIS ACTUALI, EJUSDEMQUE IN HAC ALMA UNIVERSITATE JURIS PU-
BLICI ET HISTOR. PROFESSORE PUBLICO ET ORDINAR., NEC NON REVERENDISS.
CAPITULI METROPOL. MOGUNT. SYNDICO &c,

RO SUMMIS IN UTROQUE JURE HONORIBUS AC PRIVILEGIIS
RITE CONSEQUENDIS PUBLICÆ CENSURÆ SUBMITTIT

AUTHOR ET RESPONDENS

MARIA MATHIAS ANTONIUS SERGER, Mogonus,

Canonicus Capit. ad S. Mauritium Moguntiae,

Die XXIII. Decembris, Anno MDCCLXIII.

MOGUNTINÆ, ex Typogr. Elect. Aul. Acad. apud Hæredes Hæffner.
Per Joann. Benjam. Waylandt.

DISQUISITIO IN AUGUSTINIS CANONICA

DE

CAPITULIS CLAUSTRIS

COLLEGIARUM TAM CATHEDRALIUM
QUAM COLLEGIATARUM IN GERMANIA

Q U A M

LECTOR UNIVERSITATIS MAGNIFICENTISSIMO

AC REVERENDISSIMO, PER VICE-RECTORIS

AC PERSONARUM GRATIOSO DOMINO

FRIDERICO CAROLO JOSEPHO

L. R. ab EHRTHAL

COLLEGIARUM METROPolitanae MOGUNTINAE

RECTORIS HONORIS, NEC NON DOCTORIS AD THEOLOGIAM

RECTORIS ATQUE CANONICI CAPITULI, EAMENIT. AC CENSURAE

RECTORIS EFFECT. HON. CONSILIIARIO INTIMO, ET RECTORIS

RECTORIS ET PRINCIPIS HONORIS, RECTORIS ET PRINCIPIS

RECTORIS ET PRINCIPIS HONORIS, RECTORIS ET PRINCIPIS

RECTORIS ET PRINCIPIS HONORIS, RECTORIS ET PRINCIPIS

RECTORIS ET PRINCIPIS HONORIS, RECTORIS ET PRINCIPIS

RECTORIS ET PRINCIPIS HONORIS, RECTORIS ET PRINCIPIS

RECTORIS ET PRINCIPIS HONORIS, RECTORIS ET PRINCIPIS

RECTORIS ET PRINCIPIS HONORIS, RECTORIS ET PRINCIPIS

RECTORIS ET PRINCIPIS HONORIS, RECTORIS ET PRINCIPIS

RECTORIS ET PRINCIPIS HONORIS, RECTORIS ET PRINCIPIS

RECTORIS ET PRINCIPIS HONORIS, RECTORIS ET PRINCIPIS

RECTORIS ET PRINCIPIS HONORIS, RECTORIS ET PRINCIPIS

RECTORIS ET PRINCIPIS HONORIS, RECTORIS ET PRINCIPIS

RECTORIS ET PRINCIPIS HONORIS, RECTORIS ET PRINCIPIS

RECTORIS ET PRINCIPIS HONORIS, RECTORIS ET PRINCIPIS

RECTORIS ET PRINCIPIS HONORIS, RECTORIS ET PRINCIPIS

EMINENTISSIMO

AC

CELSISSIMO
PRINCIPI

AC

DOMINO,

D. EMERICO
JOSEPHO,

D. G.

S. SEDIS MOGUNTINÆ

ARCHI - EPISCOPO,

S. R. I. PER GERMANIAM

ARCHI-CANCELLARIO

ET

PRINCIPI ELECTORI,

DOMINO MEO CLEMENTISSIMO.

EMINENTISSIMO

AG

CERTISSIMO

PRINCIPALI

AG

DOMINO

D. EMERICO

JOSEPHO

D. G.

S. SEDIS MOGUNTINAE

ARCHI-EPISCOPUS

S. R. I. PER GERMANIAM

ARCHI-CANCELLARIO

ET

PRINCIPALI ELECTORI

DOMINO MEIO CLEMENTISSIMO

EMINENTISSIME

AC

CELSISSIME

ARCHI-EPISCOPE

ET

S. R. I.

PRINCEPS ELECTOR,

DOMINE, DOMINE

CLEMENTISSIME!

Quæ TUIS jugiter adest negotiis, assistit consiliis, affidet Judiciis ea ipsa per me hodie in Academico hocce congressu Solio TUO Electorali, REVERENDISSIME! adgeniculatur Justitia, indulgebis illi sub rubricâ: *De Capitulis clausis Ecclesiarum tam Cathedralium, quàm Collegiatarum in Germaniâ* arenam subeunti innata TIBI auspicia, sub quibus omnia TUA protegentur Capitula, & sine quibus corruet conatus operis mei.

Hinc

Hinc sub Clementissimo EJUSDEM NOMINIS
TUI Scuto in hoc præfenti litterario conflictu depugna-
turus, licet indubium pæana Themidi meæ auguror,
dum TIBI hasce Theses submississimè devoveo, insu-
per Avi & Patris mei exemplo ad extremum vitæ hali-
tum meam insuper contestaturus fidelitatem ac devo-
tionem emorior

EMINENTISSIMO AC CELSISSIMO
ARCHI-EPISCOPO
PRINCIPI ET ELECTORI,
DOMINO MEO CLEMENTISSIMO

Subjectissimus

MARIA MATHIAS ANTONIUS SERGER,

Canonicus Capitul. ad S. Mauritium.

DISQUI-

DISQUISITIO
 INAUGURALIS JURIS ECCLESIASTICI
 DE
 CAPITULIS CLAUSIS ECCLESiarUM CATHEDRALIUM
 ET COLLEGIATARUM IN GERMANIA.

§. I.

Instituti ratio ac utilitas, & quid Intelligatur per Capitulum Clausum.

Circa seligendum Dissertationis Inauguralis argumentum deliberanti mihi hoc potissimum cordi fuit, ne quid aut minus publico gratum vel planè inutile, vel aliorum scriptis jam exhaustum vel saltem multorum calamis tritum sicque mihi minùs honorificum offerrem. Cùm autem mihi tanquam ordini Ecclesiastico adscripto Materix Juris Ecclesiastici Germanici ac consuetudinum singularum Ecclesiarum maxima

ximâ ex parte vel planè vel non pro rei dignitate deductæ semper ideo potissimum fuerint in Deliciis, quòd illæ partim sint amœnissimò nexu conjunctæ cum Historiâ Ecclesiasticâ, & Imperii Rom. Germanici, partim autem ad oculum exhibeant, quanto intervallo Jura nostra Ecclesiastica Patria, Statuta, mores, observantiæ, libertates, ac Privilegia Ecclesiarum singularum German. recedant à sancitis Juris Canonici Communis, adeoque sistant genuinam, & rariorem quidem Juris Canonici Communis in Germania applicationem, sic inter plura elegantiora Argumenta uberiore discussionem dignissima mihi selegi Thema: *De Capitulis Clausis Ecclesiarum Cathedralium & Collegiatarum in Germaniâ*, & quidem eò lubentiùs, cum illud non solum ob antiquitates Ecclesiasticas, quæ simul hâc occasione illustrandæ veniunt, plurimis incognitas rerumque connexarum varietatem ac multitudinem lectu sit jucundum, sed & cum Jura Capitulorum Clausorum, requisita Domicellarium ad Capitula adspirantium, præstanda ab iis, ac observanda, multaque alia in Praxi beneficiâ totâ die occurrentia in libris haud obvia, candidatis ac Novitiis in ordine Ecclesiastico plerumque incognita sistat, verè sit pragmaticum. Quod autem concernit conceptum Capituli Clausi, sic constat inter omnes, quòd Capitulum in genere, prout hîc sumitur, nihil aliud sit, quàm *Collegium Capitularium Ecclesiæ cujusdam cum suo capite ordinatum pro tractandis negotiis ad Statum & Disciplinam Ecclesiæ spectantibus*. (a) Capitulum autem tale vel restrictum est ad certum & determinatum numerum Capitularium, (b) vel non est determinatus ille Capitularium numerus, sed variat pro diversitate circumstantiarum, dum qui-

(a) Ita ENGEL, KÖNIG, GRENECK & passim Canonistæ ad L. III. Tit. XI. Decretalium.

(b) Dum e. g. non ultra XII. vel XXIV. possunt esse Capitulares, & nullus Domicellarium etiam debita aliàs requisita quoad ætatem, ordines, residentiam &c. habentium ad Capitulum admittitur, nisi locus quidam Capitularium Numero constrictus sit vacans.

quilibet Canonatu provifus Domicellaris debitis requifitis in-
 ftructus ad Capitulum mox adfpirare poteft, & fic numerus Ca-
 pitularium quandoque augetur, quandoque minuitur, & inde re-
 fultat Divifio Capituli in *Claufum*, & *non claufum*: quibus præ-
 miffis fatis conftat, quòd Capitulum Claufum, prout hoc loco
 fumitur nihil aliud fit, quàm *Collegium Capitularium Ecclefiae cu-
 jusdam præbendis tantum, vel faltem Majoribus (c) inſtructorum
 ad certum Numerum reſtrictum cum ſuo capite ordinatum pro tractan-
 dis negotiis ad ſtatum & Diſciplinam ecclefiae eorum ſpectantibus*. De
 cætero perinde erit, qualifcunque fuerit Ecclefia ſive Metropo-
 litana ſive Cathedralis ſive Equeſtris ſive Collegiata: in omnibus
 enim prædictarum Eccleſiarum ſpeciebus non ſolùm Capitulum
 clauſum accedentibus debitis requifitis introduci poteſt, ſed etiam
 in omnibus illis Capitula Clauſa de facto, prout infra deducetur,
 exiſtunt. (d)

A 2

§. II.

(c) Definitionem Capituli Clauſi difficulter in ullo licebit deprehen-
 dere Canoniſta, vix autem aliquid in datâ, etiamſi illa ſecundùm
 regulas logicas examinetur, deficiet, & differentia ultima in eo
 potiſſimùm conſiſtit, quòd numerus Capitularium ad certum
 numerum ſit reſtrictus, & tales Capitulares ſoli, prout in va-
 riis Eccleſiis obtinet, habeant præbendas, Domicellares autem
 nullas planè, vel ſi Domicellares præbendas habeant, exiguæ
 illæ plerumque ſint, nunquam præbendis Capitularibus & ſic
 dictis majoribus quoad omnia emolumenta ſimiles; de cetero ta-
 men etiam præbendæ majores ſeu Capitulares non ſemper fru-
 ctibus ſunt æquales, dum ſæpius Seniores inter Capitulares ma-
 jores ex oblegiis (vulgò *Obleyen*) certis Decimis, ſimilibusque
 percipiunt redditus.

(d) Quid circa Capitula Canoniorum regularium procedat? ratione
 hujus ZANGO aliique qui *de Canonis regularibus* ſcripſerunt, adiri
 poſſunt; imò etiam in ordinibus religioſorum quandoque ſpecies
 Capitulorum Clauſorum occurrunt, dum ad certa ordinis vel Mo-
 naſterii negotia, non niſi quidam numero determinati Seniores,
 vel patres conſcripti admittuntur, cujus rei inquisitionem autem
 extra Inſtituti mei rationem aliis relinquo.

§. II.

Difficultas argumenti ob subsidiorum defectum.

De Canonorum origine, Juribus, Institutis, Capitulis, Juribus Capitulorum, similibusque integra quidem extant virorum eruditissimorum volumina (a) verum singula illa scripta omnimodâ cum solertiâ pervestiganti, quod non satis mirandum, vix occurrit vestigium de Capitulis clausis, ita ut alienæ industriæ hujus argumenti pertractationem reliquerint: plurimi illorum Authorum nec minimam Capituli clausi mentionem injecerunt, pauci vix tria protulere verba; rationes hujus silentii, cum tamen alia de Capitulis Canonorum argumenta in longum & latum deducta deprehendantur, dum curiosius inquisivi, non alias inveni, quàm quod partim Capitula clausa inter partus recentioris respectivè Disciplinæ Ecclesiasticæ numeranda veniant, & nullum de iis in Antiquitate & ante Sæculum XIII. nec in Corpore Juris Canonici, nec in Conciliis occurrat vestigium, partim autem Capitula Clausa in

(a) In Specie de hisce argumentis egerunt ex Professo VAN ESPEN in *Jure Eccles. Univ.* P. I. T. VII. & in *TRACT. de Instituto, & officiis Canonorum operum* T. II. p. m. 104. THOMASINUS de *veteri & novâ Ecclesiæ Disciplinâ* P. I. L. III. C. VII. seq. JOH. BAPT. SIGNIUS de *ordine & statu Canonico*. JOH. CAPETIUS de *origine Canonorum*. PENNOTIUS in *Disquisitionibus de Canonorum ordine*. RAYM. CHAPONELLUS dans l'*histoire des Chanoines* JOH. MOLANUS de *Canonicis, eorum vita, officiis &c.* AUBERTUS MIRÆUS de *collegiis Canonorum*. AUGUSTIN. BARBOSA de *Canonicis & dignitatibus, aliisque beneficiariis, eorum officiis in Choro & Capitulo*. FERMO SINUS in *Tract. de Potestate Capituli sede vacante*. Ex Protestantibus J. HENNING. BOEHMERUS in *Jure Eccles. Protest.* L. III. T. I. §. 12. seq. JOH. GEORG. PERTSCH in *Elementis Juris Can. & Protest.* L. I. T. 35. p. 287. JOH. GODOF. DE MEYERN de *Monacho-Canonicismo*. A. C. ICTUS in *Diff. de origine Capitulorum Metropol.*

In aliis extra germaniam regnis vel planè sint incognita vel saltem longè rarissima, denique quòd hæc materia non aliter quàm ex particularium Ecclesiarum statutis, ac consuetudinibus non nisi multo labore indagandis possit illustrari: Cùm igitur subsidia circa præsens argumentum in Commentatoribus Juris Canonici ac libris frustra quærantur, sic simul cuivis patebit, quòd non exigua in illo elaborando sese obtulerit difficultas, dum subsidia quædam multo cum labore undique & ex parte longinquè emendicanda erant, à variis autem, qui ex Archiviis bonas suppeditare potuissent pro uberiore Thematis illustratione Notitias, nescio ex quo præjudicio vel causâ planè clausa fuerunt ostia, alii autem, quorum non laudavero humanitatem, nequidem dare responsum dignati sunt; unde si forsan omnium expectationi haud satisfecerim, & pro rei dignitate, quod lubenter fateor, thema propositum non sit exhaustum, facile veniam, prout confido, sum impetraturus, & laudandus saltem erit in Tyrone conatus, quòd materiam non solum elegantem, sed & utilem ab aliis autem vix attactam in systema quoddam limitibus Dissertationis academicæ & termino peremptorio circumscriptum redegerit aliis melioribus subsidiis instructis solidiorem relinquendo operam, vel uberiores illius deductionem opportuniore tempore reservando.

§. III.

De Origine & progressu Cleri Cathedralis.

Ut autem systema Capitulorum Clausorum eò melius sistatur, sic ab ovo res erit inquirenda, ac necessarium ad ipsas Cleri Cathedralis origines ascendere, easque breviter cum suo progressu saltem repetere; Constat equidem ex antiquitatibus Ecclesiasticis, quòd primis nascentis Ecclesiæ sæculis in civitatibus rei sacræ præfuerit Episcopus cum suo clero, qui consistebat ex præbyteris & Diaconis curam animarum gerentibus, quibus Sæculo III. in illustrioribus Ecclesiis accessere subdiaconi, qui omnes simul sumpti, quin

quin tamen Communi domo vel mensâ usi fuerint, sic dictum ordinem seu senatum Ecclesiasticum, cujus consilio Causæ Eccles. majoris momenti ab Episcopo expediebantur, constituerunt. (a) Crescente autem subsequenter sæculis ob auctum magis magisque fidelium populum Præsbyterorum, Clericorumque numero, institutisque multis Ecclesiis minoribus, seu titulis vel in effectu Parochiis tam in civitatibus, quàm extra illas, (b) cœperunt Episcopi è Clero quosdam sibi seligere, quorum consilio, & operâ Diœcesin suam regerent, quos posterior ætas, quia secundum Canonem seu regulam præscriptam vivebant in Communi, Canonicos Cathedrales, & Capitulum Cathedrale nominavit; per plura autem sæcula sine vita communi in privatis ædibus habitavit Cathedralis hic clerus, licet stipendiis Ecclesiæ nutritus; Sæculo autem VI. & VII. jam varia occurrunt vestigia introductæ vitæ Communis, dum clerus Cathedralis in unâ domo sub Episcopi disciplinâ versabatur. (c) Verùm hæc vita

(a) Conf. VAN ESPEN *J. Eccles. univ.* P. I. T. VIII. C. I. n. 2. THOMASINUS l. c. P. I. L. III. C. VII. n. 2. seq. & n. 10.

(b) Conf. MABILLONIUS T. II. *Mus. Ital. in Comment. ad ord. Rom.* p. 12. seq.

(c) Et quidem in Hispaniis viguisse hanc Disciplinam constat ex CONCILII TOLETANI II. *Can. 1* & TOLET. IV. *can. 22*, eandem in Ecclesiâ gallicanâ viguisse colligitur ex CONCILIO TURONENSI II. *can. 12*, & GREGORIUS TURONENSIS L. X. *histor. franc.* de Balduino decessorum suorum uno scribit. *hic instituit mensam Canonicorum*: per quam nihil aliud, quàm vita communis inter clericos introducta denotatur. Idem C. IX. *vitæ Patrum* de Patroclo Abbate SSmo, postquam ab Arcadio Episcopo Bituricensi Diaconus ordinatus est, scribit eum ita vacasse Jeuniis, *ut nec ad convivium mensæ Canonice cum reliquis accederet Clericis, quod audiens archi Diaconus frendens contra eum ait: aut cum reliquis fratribus cibum sume, aut certè discede à nobis, non*

vita Communis vel non ubique fuit recepta, vel evuluit iterum in unâ vel alterâ Ecclesiâ, vel saltem instaurata, ac emendata fuit secundum Monachorum Institutum Sæculo VIII. à Chrodogango Metensium Episcopo, qui suum Clerum Cathedralem in uno claustro ad vitam Communem adinstar Monachorum colendam deduxit. (d) Et hoc vitæ communis Monasticæ Institutum ex Caroli

enim rectum videtur, ut dissimules cum his habere victum, cum quibus ecclesiasticum implere putaris officium Conf. ALEXANDER NAT. T. V. *Hist. Eccles.* p. m. 456. THOMASINUS L. c. P. I. L. III. C. 8. n. 2. seq.

(d) Uberius hæc prosequitur AUGUSTIN. CALMET dans *l'histoire Eccles. & civile de Lorraine* T. I. L. XI. n. 51. quod autem non primus introduxerit vitam Communem simpliciter spectatam Chrodogangus penes Clerum Sæcularem, ex allegatis jam momenti satis evincitur, quibus accedit, quod in *Can. XII. Statutorum BONIFACII Archi Episcopi Mog.* ante Chrodogangi regulam conditorum in D. ACHERII *Spicil.* T. I. edit. parisi. p. 507. habeatur: *ut diligenter unusquisque Episcopus in suâ Parochiâ provideat, ut ubi Monasterium Monachorum fuerit, bi regulariter vivant, & Monachicè, ubi autem Canonica vita fuerit, benè & Canonice vivant* per vitam autem Canonice illo tempore vitam Communem intellectam fuisse penes eruditos extra omne dubium est positum. Similiter Vernense Concilium, quod pariter ante vulgatum à Chrodogango institutum celebratum fuit, supponit ordinem *Canonicum*, seu vitam communem jam viguisse, dum *Can. XI.* habetur: *de illis hominibus, qui dicunt, quod se propter Deum tonsurassent, & modo res eorum vel pecunias habent, & nec sub manu Episcopi sunt, nec in Monasterio regulariter vivunt, placuit, ut in Monasterio sint sub ordine regulari, aut sub manu Episcopi ordine Canonico, & si aliter fuerint, & correpti ab Episcopo suo emendari noluerint, excommunicentur; & quod ante Chrodogangum Canonice vitam in ipso Rhemenfi Clero S. Rigobertus instituerit ærario communi eorum usibus destinato, testatur FLODOARDUS L. II. c. II.* introduxit itaque Chrodogangus

roli M. & Ludovici Pii sollicitudine in omnibus Ecclesiis Cathedralibus Francorum regni successivè introductum fuit. (e)

§. IV.

primus inter Clericos vitam communem *Monasticam*, quæ ante illius tempora haud obtinuerat, & sic adhibitâ distinctione inter *vitam communem simpliciter talem*, & *Monasticam* cessat Logomachia quæstionis: an Chrodogangus vitæ communis Clericorum author sit?

(e) Conf. CAROLI M. *Capitulare aquisgran.* de a. 789 C. 72. seq. CONCILIUM MOGUNT. de a. 813. *Can. IX.* in HARTZHEMII *Collect. concil. germ.* T. I. p. 64. regulam Canoniorum circa vitam communem in Concilio aquisgran. a. 816. conditam promulgavit, eique vim publicæ legis addidit & executioni mandari jussit Ludovicus Pius, ut docent ejus Epistolæ datæ ad Magnum senonensem & scharium Burdigalensem Archi-Episcopos, & CAPITULARE AQUISGRANENSE anni 816. C. 3. cujus hæc sunt verba: *quia verò Canonica Professio à multis partim ignorantia, partim desidia debonestabatur, operæ pretium duximus, Deo annuente, apud sacrum Conventum ex dictis sanctorum Patrum, velut ex diversis Pratis quosdam vernantes flosculos carpendo, in unam regulam Canoniorum & Canonicarum congerere, & Canonicis vel sanctimonialibus servandam contradere, ut per eam Canonicus ordo absque ambiguitate possit servari, & quoniam illam sacer Conventus ita etiam laudibus extulit, ut usque ad unum Jota observandam percenseret, statuimus, ut ab omnibus in eadem professione degentibus indubitanter teneatur, & modis omnibus, sive à Canonicis, sive à sanctimonialibus Canonice degentibus deinceps observetur.*

Conf. THOMASINUS l. c. P. I. L. III. C. 9. n. 2. seq. & Dni. Præsidis *Commentatio de Moguntino S. Martini Monasterio.* C. 2. §. 8. seq. vitam hanc Communem Canoniorum maximè etiam suâ ex parte approbârunt Pontifices, & magnâ contentione se opposuere, dum illa Disciplina Sæculo XI. languescere incæpit, & porissimum Nicolaus II. & Alexand. II. in Conciliis Romæ

De origine ac progressu Ecclesiarum Collegiatarum.

Institutum Chrodogangi promoventibus potissimum Franco-
rum Regibus auxit eum in modum Clericorum & ad statum cle-
ricalem aspirantium numerum, ut Ecclesiarum Cathedralium Col-
legio clericali adscribi omnes haud possent (a) hinc plures coetus
Canonicorum in communi ad instar Monachorum viventium ex-
tra Ecclesias Cathedrales ordinati sunt, vel ædificatis simul novis
Ecclesiis, (b) vel conditio à regibus Francorum & germanorum

B

Ca-

An. 1059. & 1063. celebratis *Can. IV.* præcipientes statuerunt:
*ut hi prædictorum ordinum (scilicet Præbyteri & Diaconi) juxta
Ecclesias quibus ordinati sunt, sicut oportet religiosos clericos simul
manducent, & dormiant, & quidquid eis ab Ecclesiâ competit, com-
muniter habeant & rogantes monebant, ut ad Apostolicam commu-
nem vitam summo opere pervenire studeant, quatenus perfectionem con-
secuti cum his, qui centesimo fructu ditantur, in cælesti patriâ mere-
antur adscribi.*

(a) Conf. THOMASINUS l. c. P. I. L. III. C. 9. n. 14. & qui sua ex
eo descripsit BOEHMERUS in *7. Eccles. Protest. T. II. L. III.*
Tit. I. §. 18.

(b) Dum reges, principes, & maximâ ex parte Episcopi fundatores
novas Ecclesias magnis sumtibus extruxerunt, id quod ex Hi-
storiâ Ecclesiasticâ German. ut de aliis Monarchiâ Francorum
provinciis taceam, plurimis confirmari potest exemplis, si scri-
ptores Historiarum Ecclesiarum Germaniæ privatarum & co-
dices Diplomatici adeantur, imò plures tales Ecclesiæ Colle-
giatæ novis civitatibus suas dedere origines: assertum meum sal-
tem ex historiâ Mogunt. & exemplis in ipsâ civitate nostrâ oc-
currentibus, ut multa alia silentio præteream, sum confirmatu-
rus, sic patet quòd Willigisus Archi-Episcopus Mog. S. Ste-
phani de novo excitavit Ecclesiam, eique Collegium Canonico-
rum adjunxit. Erckenboldus Archi-Episcopus Mog. de novo
extruxit Ecclesiam B. V. in Campis adjuncto simul Canonico-
rum claustrò. Ecclesiam S. Mauriti Collegiatam excitavit Luit-

Capellis, (c) vel Ecclesiis jam exstructis Parochialibus talia Canonorum Collegia adjuncta fuerunt, ita ut Ecclesiae Parochiales retenta antiqua cura animarum & Parocho evaserint simul Collegiatae. (d) Vel etiam in ipsis Monasteriis Monachorum loco tum

tem-

bertus Archi-Episcopus Mog. Theodoricus Praepositus Ecclesiae majoris, ac postea Archi-Episcopus Trevirensis St. Gangolphi fundavit Ecclesiam, de quibus fusius SERRARIUS *in bist. Mogunt.* & CHRONICA praedictarum Ecclesiarum. Tomo II. *Script. rerum Mogunt.* JOHANNIDIS conferri possunt.

(c) Nihil dicendo de Capellis regalibus à Francorum regibus in Galliâ exstructis pro Canonorum Collegiis, germanicis saltem rem illustrabo exemplis: Scilicet Capellae regiae seu Ecclesiae S. Bartholomaei à Pipino Francofurti conditae additum fuit Canonorum Collegium: Carolus M. in Palatio Aquensi exstruxit Capellam regiam adjuncto Canonorum Capitulo. Conf. D'ACHERII SPICILEG. T. X. p. 157. quae fuit primaria in universo Francorum regno Capella teste GAUFREDO *in vita S. Bernardi* L. II. C. 6. add. DU FRESNE *in gloss. vocab. Capella Palatina.* Capellis regiis Francorum aëvo in Germaniâ conditis reges & Imperatores Germanici alias cum cœtu Canonorum addiderunt, inter quas Goslariensis haud infima fuit. Conf. JOH. MICH. HEINECCIUS *antiquit. Goslar.* L. I. ad An. 1039. condidit illam pro Collegio Canonorum Henricus III. germanorum rex. Conf. LANGENIUS *in Meibomii Tom. I. Script. rer. germ.* p. 811. ENGELHUSIUS *in Chron.* p. 197. MONACHUS HAMMERSLEBENSIS *in Maderi antiquit. Brunswic.* p. 145.

(d) Exemplum habemus domesticum, dum Sifridus Archi-Episcopus Mogunt. Ecclesiae Moguntinae ad gradus B. V. Parochiali addidit Canonorum Collegium teste MARIANO SCOTO ad An. 1059. conf. SERRARIUS cum Notis Johan T. I. *Script. rer. Mogunt.* p. 750. & Tom. II p. 643. Similiter Henricus Landgravius Hassiae a. 1366. Ecclesiam parochialem S. Martini Capellanam Diœces. Mog. immutavit in Ecclesiam collegiatam testante diplomate in JOH. PHIL. KUCHENBECKERI *Analect. Hass. Collect.* V. p. 28. seq. & postea unus ex Canonicis Rector Ecclesiae Paroch. constitutus fuit. conf. IDEM p. 37.

temporis dissolutè admodum viventium (e) Canonici vitam Communem Canonicam agentes multis in locis fuere substituti. (f) Alii igitur Canonici sub Archi-vel Episcopi directione degebant in Monasterio Ecclesiæ Cathedralis majori, alii sub inspectione Decanorum seu Præpositorum in Claustro Ecclesiis minoribus & Collegiatis annexo regularem in communi duxerunt vitam.

§. V.

De Instituto & Disciplinâ Cleri ad prædictas Ecclesias spectantis post receptam Chrodogangi regulam.

Qualis fuerit Cleri tam Cathedralis, quàm collegiati in Communi tum temporis vitam agentis Disciplina ac vivendi ratio, optimè addisci potest, si ipsa Chrodogangi regula, (a) Concilia tum temporis celebrata, (b) & Capitularia regum francorum

B 2

(c)

(e) Causas Disciplinae Monasticæ Sæculo IX. & seq. adeò laxatæ recensent MABILLONIUS *in præfat. ad Sæc. IV. Benedict. P. I.* n. 137. & FLEURY VIII. *discours sur l'histoire Eccles.* n. 2. p. m. 309. seq.

(f) Conf. CONCILIUM TURON. III. C. 24. THOMASINUS l. c. P. I. L. III. C. 9. n. 6. & 8.

(a) Legi potest in LABBEI Tom. VII. *Concil.* & HARDUINI Tom. IV. p. 1182. seq. COINTII Tom. V. *ANNALIUM FRANC.* ad a. 752. p. 567. seq. ALEXANDER NAT. *in Hist. Eccles. T. V. Sæc. VIII.* C. V. art. III. p. 703. exhibuit summa dictæ regulæ Capita, ex quo & illa descripsit BOEHMERUS, & T. II. *J. Eccles. Protest.* p. 62. seq. inseruit. Pariter AUG. CALMET *dans l'Histoire Eccles. & civile de Lorraine T. I. L. XI* n. 51. variis regulam illam notis illustravit, ac ejuscum Regulâ S. Benedicti exhibuit concordiam.

(b) Potissimum MOGUNTINUM supra allegatum, & alia Provincialia Sæculo VIII & IX. celebrata, quæ passim in Collectionibus Conciliorum, & ex parte Hartzheimianâ extant, quorum summa Capita autem in Alexandri Natalis *Histor. Ecclesiast.* legi possunt.

(c) perlegantur: in compendio res eò redit: omnes Canonici inclusi erant clauistro vel Monasterio benè munito, ubi adinstar hodierno-

(c) Adeunda potissimùm ob elegantes Notas Baluziana Capitularium Collectio. Licet autem hodie cesset vita communis antiqua, nec omnia olim statuta moderno congruant ævo, prælectio tamen prædictorum Conciliorum, Capitularium, & Regularum adhuc hodierno Clero insignem adfert utilitatem, cum exinde addisci possit, quanam sit Canoniorum obligatio, & quodnam sit vitæ canonicae primarium institutum; rectè enim scribit ESPENIUS l. c. P. I. Tit. VII. C. 4. n. 2. *Quod, licet disciplinæ exterioris mutationem tandem tolleravit Ecclesia, nunquam tamen de sanctitate vitæ, & vivendi secundum Canones seu Ecclesiasticas regulas obligatione quidquam remisit: imò immobilem semper supposuerit ipsam canonicalem institutionem & professionem, si ipsas essentielles & interiores Status Canonialis obligationes spectemus.* Non minor enim hodie in Canonis requiritur morum integritas, quam durante vitâ communi, sola enim disciplina externa mutata fuit. Et n. 5. pergit citatus Author: *Ex his quisque facile intelliget, aliam planè de vitâ canonicali esse concipiendam ideam, quam vulgò concipitur, vitamque canonicalem ex mente Ecclesiæ non esse institutam aut ordinatam, ut quis commodè, lautè ac honorificè secundum sæculum vivat, sed ut mundo abstractus, omnibusque ejus prætensionibus renuncians, unicè Deo & Ecclesiæ sive orando, sive laborando serviat, vitamque clericalem juxta sacros Canones tantò exactius & ferventiùs instituat, quantò reliquis Clericis & nomine & dignitate præcellit.* Ex his quoque non difficulter intelligitur, quam procul à mente Ecclesiæ, & à verâ ideâ, quam de Canonicalibus habere deberent, recedant, qui ad eos, tanquam ad res secundum mundum maximè optabiles & commodas aspirant, felicesque se autumant, dum ad eos pervenerint, nihil aut parùm de obligatione, quam ratione Canonatus contrabunt, solliciti. De cætero non sine bile legitur, quâ ratione SPANHEMIUS debacchetur in venerabilem Canoniorum ordinem in KUCHENBECKERI Analectis Hass. Collect. 7. p. 3. scribens: *Diversa jam toto cælo Canoniorum Collegia, quæ sequior ætas aspexit in Ecclesiis Lathe-*

norum Monachorum sub Directione Episcopi (d) vel respectivè Decani, aut præpositi Monasticam ducebant vitam: in uno Dormitorio in singulis cellulis ac lectis dormiverunt, de nocte vel saltem summo manè decantabant Nocturnas, ac Matutinas laudes, ac similiter maximâ cum pietate reliquas horas Canonicas persolvebant, singulis diebus persolutâ plerumque *Primâ* convenerunt in Capitulo, ubi vel aliquod regulæ caput vel Homiliæ vel tractatus ex Patribus, vel aliud quid ad audientium ædificationem legebatur, finitâ lectione delinquentes, vel saltern deficientes suam debebant fateri culpam, & sua delicto vel defectui imponebatur pœna, peccantes contra regulam, & Disciplinam carentiâ, austero trium dierum Jejunio, corporali disciplinâ, excommunicatione aliisque pœnis Eccles. coërcebantur. Finito Capitulo operi manuum ab Episcopo, Archi-Diacono, vel Primicerio assignato, plerumque de scribendis libris ac codicibus vel etiam studiis se applicarunt bono animo Canonici, mensâ in refectorio utebantur communi silentio adstricti Lectionem sacram audientes, post prandium labori manuum, vespers, completoriis, ac Meditationibus iterum vacabant nonnisi frugali cœnâ refecti: singulis Dominicis, & festivitibus sacram debebant accedere Synaxin jejunia longinquum temporis, ac severa, nec non abstinentias strictè observantes.

Laudandum reverâ non satis erat hocce pro privatâ animarum salute ac servitio divino formatum institutum, quod non solum morum sanctitatem procurabat Clero, sed etiam potiorum vitio-

B 3

rum

dralibus & Collegiatis Canonicoꝝ sine Canone, hinc sæcularium, nec unâ viventium vel cohabitantium, nec incumbentium, nisi otio, luxui, opibus, curis sæcularibus, & stitis in Choro cantilenis.

(d) Et inde præter Claustrum Canonicoꝝ junctum semper erat Ecclesie Cathedrali Episcopalis Curia, prout hîc Moguntia adhuc manifesta supersunt vestigia; Curiam enim Episcopalem olim ipse inhabitavit Archi-Episcopus, & adhuc hodie illam inhabitandam pro lubitu confert cuidam ex Canonicis Metropolit.

rum clero tum temporis familiarium tollebat occasionem summam-
que Plebis Christianæ ædificationem procurabat. (e)

§. VI.

(e) Contra vitæ communis institutum, & regulam Chrodogangi pro more suo plurima sine ratione carpens insurgit BOEHMERUS in *J. Eccles. Protest. T. II. L. III. Tit. I. n. 14* dum ait, quòd regula illa apertissima documenta miseriæ & barbariei illius temporis edat, cum revera nihil in eâ habeatur, quod proprium Clericorum officium spectet, hoc autem consistat in eo, ut gregem Dei pascant, & omnia ad ædificationem Ecclesiæ seu plebis faciant; sed hæc fere intacta relinquantur, & Clerus ad inertiam, stupiditatem, monasticam vitam, & deblaterando psalmos ritu Romano obligatur, instruiturque, quomodo ex formula Chrodogangi edere, bibere, incedere, dormire, vigilare, sedere, legere, psallere &c. debeat, quasi his observatis quis satis suo fecerit officio, & ad regulas Christi mores suos disposuerit. Verum si accuratius secundum suam mentem & circumstantias illius ævi prædicta examinetur regula, nullum miseriæ, nullum barbariei occurrit documentum, nemo quidem negaverit pascere gregem Dei verbi divini prædicatione, administratione Sacramentorum, & curâ animarum esse primum officium illorum Clericorum, qui tanquam Parochi curæ animarum se dedicârunt; quid autem iniqui? si constitutis procurâ animarum insufficienti numero Parochis alii Clerici à negotiis sæcularibus remoti cultui divino & vitæ privatæ sanctitati incumbant, & bono exemplo pascant gregem, & hac ratione ædificent Ecclesiam. Sed quod tum temporis bonum Clericorum exemplum Laicorum quoque pietatem promoverit, ex BERTHOLDO CONSTANS. ad a. 1091. refert BARONIUS: *his temporibus in regno Teutonicorum communis vita multis in locis floruit non solum in Clericis & Monachis religiosissime commorantibus, verum etiam in laicis se suaque ad eandem Communionem vitam devotissime offerentibus, qui etsi habitu nec Clerici nec Monachi viderentur, nequaquam tamen eis moribus dispares fuisse creduntur.*

2do nihil revera magis laudandum erat, quàm dum suum cuius negotio

tempus per diem præscribatur, & aliud laudibus divinis, aliud operi manuum, aliud prælectioni Patrum, librorumque asceticorum, aliud meditationibus sacris destinabatur; cessabat hæc ratio unâ cum otio inertia, cessabat stupiditas in sacris unico Clericorum tum temporis objecto, nec studia prout illo ævo recepta erant, in vitâ Comuni exulabant planè licet nullam illorum expressam in suâ regulâ mentionem fecerit chrodogangus, dum aliunde constat studia in omnibus Ecclesiis Cathedralibus, & collegiatis, & in ipsâ Metensi iisdem & subsequen-
tibus viguisse temporibus. Conf. FLEURY *Troisième Discours de l'histoire Eccles.* n. 21. p. m. 123. THOMASINUS l. c. T. II. L. I. C. 96. seq. CALMET *dans l'histoire Eccles. & civile de Lorraine* l. c.

3^{id} nec devota psalmorum decantatio à Chrodogango præscripta ut fieret *Deo cum timore, & tremore, sapienter, ut in conspectu angelorum* cum fundamento carpi potest, cum alias BOEHMERUS omnem psalmorum & Hymnorum ad laudes Dei compositorum Decantationem ex Ecclesiis stupidissimo, & à nemine sanæ mentis adprobando consilio præscribere debuisset, neque ea fuit ævi illius barbaries, ut, prout prætereundum voluit BOEHMERUS, ex formula chrodogangi edere, bibere, incedere, dormire, psallere &c. habitum fuerit pro sufficiente perfectione & dispositione morum ad regulas Christi, id quod manifestè patet ex brevi CAROLI M. CAPITULARI apud LABBEUM T. VII. *Conc.* col. 1187. n. XI. qui Prælati Ecclesiæ à mente Chrodogangi deviantibus acclamavit his verbis: *quam utilitatem conferat Ecclesiæ Christi? quod is, qui pastor vel Magister cujuscunque venerabilis loci esse debet, magis studet in suâ conversatione habere multos quàm bonos, & non tam probis quàm multitudine horum delectatur, plus studet ut suus clericus vel Monachus benè cantet, & legat, quàm Justè & beatè vivat. Quanquam non solum minimè in Ecclesiâ contemnenda sit Cantandi vel legendi disciplina, sed etiam omnibus modis exercenda, sed si utrumque cuilibet venerabili loco accedere non potest, tollerabilius tamen ferenda nobis videtur imperfectio cantandi quàm vivendi & quamvis bonum sit, ut Ecclesiæ pulchra sint ædificia, præferendus tamen est ædificiis bonorum morum ornatus & Culmen, quia in quantum nobis videtur, constructio Basilicarum*
vete-

veteris legis quandam trahit consuetudinem : morum autem emendatio propriè ad novum testamentum, & Christianam pertinet Disciplinam. Quodsi Christus & Apostoli, & qui Apostolos rectè secuti sunt, in Ecclesiasticâ Disciplinâ sunt sequendi, aliter nobis in multis rebus faciendum est, quàm usque modo fecissemus; multa de usu & consuetudine nostra auferenda & non minus multa, quæ hætenus non fecimus, facienda quibus accedit.

4to Quòd hæc vita Communis à Chrodogango introducta pro illis temporibus opportunissimum fuerit remedium ad arcendam à Clero incontinentiam, quod vitium tum temporis testantibus coævis, scriptoribus & Conciliorum Decretis, rescriptisque Pontificum in immensum grassabatur. Conf. THOMASINUS l. c. P. I. L III. C. XI. n. 1. seq. dum enim omnes uno tecto & mensâ utebantur, ac mensuram potûs, & cibi superiores non pro voluptate sed necessitate moderabantur, ipsaque convivia sacrâ semper lectione condebantur, sic cessârunt carnis stimuli, cessabat incontinentiæ occasio, & cum mulieribus cohabitatio, cessabant cogitationes pravae, dum proscripto otio mens vel ob labores vel exercitia sacra laudabilibus semper objectis distrahebatur, cessabant pariter avaritiæ, luxûs, detractionis, similiaque vitia: utilitas denique.

5to. Sæpius memorati instituti patet à posteriori ex subsecutis cessantis vitæ communis effectibus, de quibus conf. VAN ESPEN P. I. Tit. VII. C. 3. dum enim quivis Canonicus omnibus horis Canonicis interesse debuit, sic hoc ipso respectu omnium perpetua erat residentia, & cessavit hoc ipso pluralitas beneficiorum. Conf. cel. NELLERUS in Diss. de varietate residentiarum Canonicalium § XI. seq. & per producta hæc argumentorum pondera unâ cum BOEHMERO confunduntur omnes vitæ communis Clericalis otores, Justificaturque saluberrima piissimorum Præsulum ac virorum CAROLI BORROMÆI, CARDINALIS XI-MENII, BARTHOLOMÆI HOLZHAUSERI, aliorumque circa vitæ communis in Clero Sæculari restitutionem intentio: De vitâ communi canonicorum & Clericorum in communi viventium Sæculo XIV. in germaniâ cum magno emolumento disciplinæ Eccles. & litterarum instaurata conf. CHRISTOPH. FRID. STYRMANN Historie des Riegel-Haus zu Marburg in KUCHENBECKERI anal. Hass. Collect. VII. p. 1. seq. §. VI.

§. VI.

De vitâ communi in civitate Moguntina vigente.

Qui plura de vitâ communi Canonorum scire voluerit, præter citatos sæpius ESPENIUM, THOMASINUM ET ALEXANDRUM NATALEM, adire potest recensitos supra §. II. Authores, qui de instituto Canonorum antiquo & novo ex professo sua ediderunt opera; (a) quod autem in specie Clerum concernit Moguntinum, sic vitam communem Reverendissimi Cleri Metropolitani ex antiquitatibus Moguntinis deduxit D. Præses in cit. *commentatione Histor. de Moguntino S. Martini Monasterio C. II.* nec desunt vitæ communis in reliquis civitatis nostræ Ecclesiis Collegiatis documenta: sic de Ecclesiâ S. Petri scribit *AUTHOR Magni Chronici belgici p. 79.: anno regni Ottonis octavo Archi-Episcopus Fredericus CLAUSTRUM S. Petri Moguntiae construxit.* De S. Stephani Ecclesiâ dicitur in *Diplomate in JOHANNIDIS script. rer. Mog. T. II. p. 521.* quod Ludovicus Landgravius Thuringiæ collatam sibi à Stephanitis in gratiarum actionem præstitorum in Thuringiâ beneficiorum præbendam restituerit, ut, quantum exinde fieri posset, *Monasterium, claustrum & officinæ fratrum* reficerentur. De Ecclesiâ S. Victoris scribit *THRITHEMIUS* ex vetustis monumentis in *Chron. Hirsaug. ad a. 978.* *Willigisius Monasterium quoque S. Victoris extra Moguntiam, in quo Canonici regulariter in communi vivebant, suis impensis ampliavit:* de Ecclesiâ B. V. ad gradus

C

ait

(a) Add. *FLEURY hist. Eccles. L. 43. n. 37. L. 66. n. 23.* de cætero dolendum, quod *JOH. GEORG. ECCARDUS Historiogr. Wurceburgensis* promissam de vita, Moribusque Canonorum à *Caroli M. successorumque ævo usque ad Seculi XIV. tempora ex antiquitatibus germanicis* eruendam *commentationem* fatis impeditus edere haud potuerit. De vitâ Clericorum communi *Tractatum quoque sub Tit. Clericus sæcularis in suo splendore italicè* edidit *POMEJUS SARNELLI Romæ 1688. 4.*

ait ARNOLDUS Archi-Episcopus in diplomate : *Statuimus, ut Canonici, quibus hoc nostri in prandii solatium divinâ opitulante Gratiâ contulimus &c.* in JOHANNIDIS T. II. *script. rer. Mogunt.* p. 647. de Ecclesiâ S. Crucis ALBERICUS trium fontium Monachus ad a. 1015. scribit : *Erckenbaldus, qui CLAUSTRUM S. M. ex campis extruxit &c.* ex quibus loquendi modis vitæ communis institutum satis evincitur, quamdiu enim vita communis Canoniorum perduravit, eorum collegia dicta fuisse *Monasteria & Claustra*, Canonicos autem *fratres* in vulgus notum est, unde frequenter in Diplomatis dicuntur Canonici *Fratres Deo militantes, famulantes, servientes &c.* (b) Ecclesiæ S. Joannis facta est reparatio à Capitulo Metropolit. Mogunt. damni ob destructam domum, quæ vulgariter *Dormitorium* appellabatur, prout discimus ex Diplomate de a. 1294. apud JOHANNIDEM l. c. T. II. p. 700. Capitulum denique S. Mauricii vendidit a. 1214. horreum quoddam *juxta dormitorium Ecclesiæ* situm teste Diplomate l. c. p. 707.

§. VII.

De Differentiâ inter Capitulares & Domicellares illis temporibus.

Quòd durante adhuc vitâ communi Canoniorum Monachali maxima, sicut adhuc hodie se res habet, jam fuerit differentia Capitulares inter ac Domicellares, innumera illorum temporum monumenta demonstrant. (a) Sicut enim Capitulares in Ecclesiis

(b) Ex vitæ communis disciplinâ etiam adhuc superest nomen *præbendæ*, quia enim Canonici à Sæcularibus Negotiis & administratione bonorum, quæ communiter à Præposito, Advocato, vel cellario administrabantur, erant alieni, & à bonis, quæ in communi possidebantur, singulis Canonicis necessaria *præbebantur* alimenta, sic exinde remansit *Præbendæ* Nomen. c. 16. de V. S.

(a) De cætero etiam ante Chrodogangi tempora clerici Juniores in seminariis Ecclesiis annexis in scientiis & moribus Eccles. erudiebantur, de quo fusiùs THOMASINUS l. c.

clesiis Cathedralibus senatum Episcopi, & in minoribus seu collegiatis senatum Decani, vel præpositi constituebant, si nonnisi ordinibus majoribus initiati (b) Canonici voto & suffragio in tali senatu gaudebant, (c) occupabant præterea illi sedes in Choro superiores honoratioresque, promoveri poterant ad dignitates Capitulares, comparebant nomine Capituli tanquam deputati in Conciliis Provincialibus, variisque aliis præditi erant emolumentis & Juribus, (d) mensâ denique utebantur in eodem cum Episcopo vel respectivè Decano refectorio: quæ omnia secus se habebant respectu juniorum Canonorum seu Domicellorum, (e) nullo enim

C 2

enim

- (b) Et quidem primitus nonnisi præbyteri & Diaconi ad Capitulum admittebantur, unde Paschalis II. pontifex Episcopo Compostellano formam constituendæ Ecclesiæ delineans *Epistolâ* 15. scribit: *Cardinales in Ecclesiâ tuâ præbyteros seu Diaconos tales constitue, qui dignè valeant commissa sibi Ecclesiastici regiminis onera sustinere.* Cum verò Urbani II. tempore, ut putant plures, cœpisset subdiaconatus ad sacros ordines majores referri, tunc quoque subdiaconis communicata sunt potissima quæque Capitularium Jura, & ornamenta. Conf. THOMASINUS l.c. P. I. L. 3. C. 10. n. 1. & 2.
- (c) Et quidem Episcopus Præpositus vel Decanus sine horum Consilio vel consensu res Ecclesiæ suæ alicujus momenti pertractare non potuit. Conf. THOMASS. l.c. P. I. L. III. C. X. n. 6. quæ per Jura Canon. & Tridentinum fuere confirmata. Conf. VAN ESPEN l.c. P. I. T. IX. c. 4.
- (d) Dum certa prompta, consolationes, panes &c. distribuiebantur inter Capitulares, de quibus Domicellares haud participarunt.
- (e) Olim dicti fuerunt *Juniores*, & eorum præbendæ *Junioratus*, sicuti Capitularibus *fratrum* nomen inditum fuerat, dum autem honorifica *Dominorum* appellatio tributa fuit Canonis majoribus, & Capitularibus, sic Junioribus datum fuit *Domicellorum* nomen comparatione desumptâ, cum optimatum filii Juniores *Damicelli* seu *Domicelli* vocabantur, ac apanagium illis assignatum *Domicellaria*. In statutis Ecclesiæ Lubecensis dicuntur Domicellares *nobiles pueri*.

enim gaudebant illi loco in Capitulo, nullaque sede in Choro, etiam infra vicariorum seu tum temporis sic dictorum Capellano-
rum ordinem positi nonnisi inter Chorales ad commune pul-
pitum stare poterant ab omnibus reliquis paulò ante recensitis Ju-
ribus exclusi, mensâ autem sub directione Scholastici utebantur
privatâ à Capitularium consortio sejuncti; in laudatâ supra Chro-
degangi regulâ disponebatur C. 2. *Ut junior Clericus, cum obviam
habuerit seniore, inclinetur, ab ipsoque benedictionem petat, nec se-
deat coram ipso injussus.* Vi Capitis III. ita disponebantur Canonici in
Dormitorio, ut juniores essent sub oculis seniorum. Caput XIX. de-
crevit, *Senioribus Cappas novas singulis ante festum S. Martini dari,
veteres ab illis depositas distribui junioribus.*

§. VIII.

De Conventibus Capitularibus & eorum Instituto.

Vi Disciplinæ Canoniorum durante vitâ communi introdu-
ctæ singulis diebus celebrabantur conventus Capitulares, (a) qui-
bus omnes ad Ecclesiam spectantes debebant interesse, eo ferè
modo,

(a) Circa tempus Capituli variavit disciplina Ecclesiarum, plerum-
que post *horas primarum* accedebatur Capitulum, vel dum ven-
tum erat ad versiculum: *præiosa in conspectu Domini &c.* in Ca-
pitulo legebatur quoque Martyrologium, ex quo tempore ejus
usus introductus fuerat, & finito Capitulo omnes redibant ad
Ecclesiam, ubi in Choro pergebatur: *præiosa &c.* Superfunt
etiam hujus disciplinæ adhuc hodie vestigia, dum in multis Ec-
clesiis sub *primâ* inchoantur Capitula, vicarii autem interea in
Choro pergunt, contra quem morem autem sæpiùs decreta
Conciliorum prodierunt inhibentia, ne tempore divinorum offi-
ciorum celebrentur Capitula. Conf. VAN ESPEN l. c. P. I. T.
VII. C. VI. n. 15. seq. in alijs Ecclesiis immediatè post Capitu-
lum ibatur ad laborem manûs, & non nisi elapsis quibusdam
horis servitium divinum iterum instaurabatur.

modo, prout adhuc hodie in plerisque ferè Monasteriis observatur, (b) quid Chrodogangi regula circa hocce caput statuerit, expositum fuit supra: regula Canonorum in synodo aquisgranensi stabilita c. 123. præcipit: *ut Canonici quotidie ad collationem veniant, ubi & hanc institutionem & aliarum sanctarum scripturarum lectiones perlegant, & pro admissis veniam postulent, & sententiam pro qualitate admissi suscipiant: ubi etiam de communi profectu & utilitate Ecclesiæ pertractent: & in Compendio vitæ S. Bernwardi Episcopi Hildesheim.* (c) De illo narratur: *cum vacabat, primò semper, quandò præsens aderat, horâ Capituli ad fratres intrabat, eosque de religione vitæque proposito ad obedientiam salutarem hortabatur, se ipsum formam vivendi præbens.* Ex quibus patet 1.) quòd in Cathedralibus Capitulis ipse Episcopus, in minoribus Decanus vel præpositus Capitulis hisce semper præfuerint. 2.) Quòd primo loco aliquid ex regulâ, ut semper in recenti omnium esset memoriâ, nec non ex Patribus, scripturâ S. vel aliis libris asceticis in ædificationem & collectionem spiritûs fuerit prælectum, lectione finitâ 3.) tractabantur negotia servitium divinum & disciplinam concernentia, ac deficientibus vel delinquentibus, qui debebant suam confiteri culpam, præviâ exhortatione vel invectivâ (d)

C 3

suâ

(b) Sciendum enim, prout de variis Ecclesiis vestigia deprehendimus, ad hanc collationem sacram non solum Capitulares, sed & vicarios seu Capellanos, ubi exstabant, Domicellares & omnes reliquos Ecclesiæ beneficiatos fuisse admissos, quâ finitâ, & peractâ Correctione Clerici non Capitulares debebant abscedere.

(c) In LEIBNITII *Script. rerum Brunswic.* T. I. p. 481.

(d) Inde adhuc venit phrasis vulgaris: *ein Capitul bekommen*, de cætero cum vitâ communi exolevit saluberrima hæcce disciplina in plerisque ferè Canonorum Ecclesiis, ac hodie locò Capitulorum quotidianorum certi dies per mensem vel hebdomadam pro Capitulis destinati sunt, quibus accedere solent Capitula generalia, & extraordinaria pro circumstantiis à Decano indicenda,

suæ imponebantur pœnitentiæ vel pænæ Ecclesiasticæ : quibus sacris Lectionibus, & concionibus peractis, vicariis reliquisque beneficiatis Ecclesiæ votum in Capitulo non habentibus remanentibusque solis cum Episcopo vel Decano Capitularibus. 4.) de temporalibus negotiis Ecclesiæ, aliisque ad Capitulum privativè spectantibus, veluti Electione prælatorum, admissione fratrum, collatione beneficiorum, similibusquè agebatur, causaque ex votorum pluralitate plerumque determinabatur.

§ IX.

De instituto, Studiis, ac Juribus Domicellarium ac necessariis eorum requisitis.

Juniores pro suo statu Capaces (a) Clerici Ecclesiarum Cathedralium

in quibusdam Ecclesiis in locum Capitulorum quotidianorum successerunt Capitula Disciplinæ, de quibus adhuc statuit SYNODUS COLONIENS. de a. 1536. c. 14. *Capitula Disciplinæ, quæ vocant, multò majori diligentia observentur atque hætenus id ita fiet, si non tam profanæ, quàm res sacræ in his tractentur: Si de moribus inquiratur, si vita expendatur singulorum, & quod SS. Patres fecisse dignoscuntur, ex temporali ratione interdum commoneantur fratres, & imprimis ad sacras litteras capefcendas instigantur, atque ut in his optimas horas collocent, incitentur, quod hîc reperitur fons vitæ scaturiens, ex quo qui haurit, non peribit in æternum &c.* verum hæc Capitula Disciplinæ hodie sunt in variis provinciis incognita, & ipsæ ordinariæ Capitulares congregationes ita plerumque instituuntur, ut planè temporalibus negotiis occupentur, nisi quis Capitula generalia, ubi adhuc primariò de Disciplinâ agitur, vel saltem agendum foret, inter Capitulorum Disciplinæ reliquias referre velit.

(a) Illo enim jam tempore, ubi adhuc viguit vita communis, ad Ecclesias Metropolitanas, Cathedrales, & equestres non nisi ex ordine Nobilium seu ingenuorum vel militari genere admittebantur, adeoque requirebatur statûs habilitas.

thedralium & Collegiatarum Canonatu donati debebant ante omnia subire *annum Claustralem*, *probationis*, seu *disciplinae*, adinstar Monachorum Novitiatum hodie absolventium à reliquis Domicellaribus per signum quoddam, quod gestabant distincti, (b) ac in Seminariis ac Scholis, quæ in Monasteriis vel claustris Ecclesiarum tam Cathedralium, quàm collegiatarum sub Directione Scholastici ordinata fuerunt, educabantur ac in necessariis scientiis instruebantur; (c) ut verò Scholæ non solum essent litterarum & scientiarum, sed & virtutis piæque vitæ manuuctiones, unus ex probatissimis senioribus, qui Discipulos in bonis moribus & vitæ sanctitate erudiret, deputabatur, prout constat ex REGULA CANONICA C. 135. munus hoc simplex ab initio fuit officium, sed quia pleraque Canonorum munia in beneficia abierunt, sic & munus Scholastici, dictus autem ille tantum fuit olim *Magister Scholarum*, prout ex plurimis patet Diplommatibus, Magister hic Scho-

-
- (b) Rudera hujus rei ex antiquo anno Claustrali supersunt in hodiernâ sic dictâ *residentiâ minori* seu *Strictâ*, & inde tenentur durante illo Novitiatu in variis Ecclesiis e.g. Paderbornensi, & Halberstadiensi Domicellares certis diebus in certâ dormire camerâ veteris claustris & Paderbornæ certum portare Pannum in veteris Novitiatus Symbolum, & inde etiam adhuc hodie residentiis Captiosis accensetur Novitia hæc residentia, ita ut eâ non peractâ Canonici non sint qualificati ad intrandum Capitulum, tempus autem residentiae hujus quondam indistinctè annalis hodie pro diversitate statutorum variat.
- (c) Conf. CONCIL. TURONENS. III. *Can.* 12. De cætero plurium generum erant Seminaria pro Junioribus Clericis, & quidem vel in Monasteriis Monachorum vel in Claustris Canonorum, vel in domibus Episcopalibus, vel in civitatibus, vel ruri in Parochorum ædibus. Conf. THOMASINUS I. c. P. I. L. III. c. 6. Modò autem non nisi de Scholis & Seminariis Ecclesiarum Cathedralium & Collegiatarum quæstio est.

Scholarum durante adhuc vitâ Communi degebat plerumque cum Domicellaribus in separato ædificio Ecclesiæ autem plerumque contiguo â reliquo autem Canonorum clauastro sejuncto, & in eodem cum iis pernoctavit Dormitorio, alimenta cum vestimentis pariter ex præbendis minoribus pro Domicellaribus ex bonis Ecclesiæ communibus assignatis, dispositioni autem & procurationi Scholastici vix non semper relictis, plerumque suppeditavit Scholasticus. (d) De cætero ejus Disciplinæ ac correctioni subjecti, (e) quoad studia autem, quia non solum in humanioribus sed & sublimioribus scientiis Ecclesiast. instruebantur Domicellares, sic quoad

(d) Sicut enim præpositus omnium bonorum pro sustentatione Capitularium destinatorum habebat administrationem, & exinde sua illis præbebat alimenta, sic plerumque Scholasticus omnium Domicellarium Præbendarum habebat procurationem, & illos exinde sustentavit, ratione cujus autem sæpè contra Scholasticos â Domicellaribus, sicut contra præpositos â Capitularibus, mota sunt gravamina. Conf. cit. *Comment. D. Præsidis de Moguntino S. Martini Monasterio* p. 28. quomodo in Ecclesiâ Cathedrali Wormatiensi Magister Scholarum Canonorum nondum emancipatorum præbendas perceperit, patet ex SCHANATT *hist. Wormat.* Cod. probat. n. 197. p. 171. Conf. JOANNIS Tom. II. *rev. Mogunt.* p. 678. de cætero antiquitates hujus argumenti eruditè pervestigavit JOH. ERNEST. FLOERCKIUS in tractatu *de Canonico Scholastico* Gothæ 1727. in 4to Editio.

(e) Hinc dicuntur in Diplomatis (conf. GUDENUS in cod. dipl. T. I. p. 690.) Domicellares *sub virgâ Scholastici* usque ad emancipationem *constituti*, & hinc adhuc hodiè variis in Ecclesiis in emancipationis actu virgæ e. g. in Metropol. Trevir. variâ ratione adhibentur in signum pristinæ & per emancipationem cessantis potestatis Scholastici, de quo *sybo* sequenti fusiùs, in *Decreto SALMASII* Episcopi Wormatiensis Capitulo Ecclesiæ S. Andreæ dato a. 1347. apud SCHANATT *hist. Wormat.* p. 171. & passim in statutis Ecclesiarum potestas Scholastici dicitur *fn-*

quoad priora Scholasticus plerumque habuit vicarium (f) seu co-adjutorem sibi subordinatum, ipse autem instruxit illos in Ecclesiasticis scientiis Canonico necessariis, pro quibus laboribus certis emolumentis à Domicellaribus solvendis gaudebat. Cantum Choralem addiscebant Domicellares penes cantorem, cujus quoque Disciplinae cantûs intuitu & observandorum in Choro (g) sube-

D

rant.

gum Scholasticum in statutis Ecclesiae S. Severi Erfordiensis legitur: Canonici statim postquam recepti fuerint, erunt *sub obedientia Scholastici* usque in diem emancipationis. OTTO FRISING. in *statutis* a. 1158. Ecclesiae Frising. praescriptis in LUNIGII *Archiv. J. Spicil. Eccl. T. 2. p. 233.* disposuit: *pueros & adolescentes, qui pro ætatis lubrico ad malum, lasciviamque proni sunt, Scholasticae disciplinae subesse volumus, donec ad ordinem subdiaconatus congruo tempore promoveantur, nec occasionem foras eos vagari ante hoc tempus concedimus.* Debebant etiam Domicellares in signum hujus subordinationis varia Scholastico praestare obsequia, prout discimus ex statutis Ecclesiae S. Martini Bingensis, ubi promittere tenebatur quivis Domicellarium: *item in festivitibus deserviam Domino Scholastico Cappam suam sibi apportando, induendo, & exuendo, quando fuero requisitus.*

(f) In variis tamen Ecclesiarum scholis non docebantur humaniora, sed talia in Scholis Monasticis addiscenda erant, ex quibus transferiebantur Canonici ad Scholas Ecclesiarum studiorum Ecclesiasticorum addiscendorum causâ.

(g) Domicellares enim in Choro debebant omnia illa peragere, quæ hodie peragunt Chorauli, qui propriè sunt Domicellarium Vicarii, unde adhuc hodie quibusdam in Ecclesiis etiam Cathedralibus debent præferre crucem, portare aquam benedictam &c. Vestigia hujus rei occurrunt in *statutis* Ecclesiae cathedr. Halberstad. de a. 1410. in LUNIGII *Spicil. Eccl. P. II. im Anhang p. 77.* Ubi legitur: *Domicelli tenebunt vadelam & caldarium aque Benedictæ.... Item visitabunt scholam apud Ecclesiam nostram, ut Ceremonias Chori addiscant.... Item ministrabant ad summam missam. Item cantabunt Alleluja & alia solita.*

rant, nec diebus recreationum honestæ Domicellaribus deficiebant recreationes, pro quibus etiam plerumque certi redditus assignati erant. (h) Academiis autem per Galliam & Italiam successivè erectis, cum major inde artium & scientiarum in iis, quàm in Scholis Canonicis capeffendarum data fuerit occasio, nonnullis sæpè Canonicis Junioribus ex speciali Capituli veniâ, & ex Scholastici consensu easdem frequentare permissum est, horumque exemplo postea invaluit, ut Canonicis Junioribus linqueretur arbitrium, utrum vel in scholis persistere, vel ad studia generalia se convertere mallent negatâ Scholastico facultate eos impediendi, quò minus cultum studiorum in Academiis quærerent. (i) Licèt autem vita communis Canonorum Capitularium successivè fuerit sublata, remansit tamen multis in Ecclesiis etiam post illa tempora consuetudo, ut Scholasticus præbendorum Domicellarium haberet procurationem, & ex illis in communi illos sustentâret, cum autem hæc quoque successivè immutata fuerint, cessantibus planè Domicellarium scholis, sic saltem pristinæ disciplinæ varia servata sunt vestigia, dum scilicet Scholastico plerumque remansit cura scholarum civitatis, & Jus constituendi Magistros Scholarum, præsidium examinis ordinandorum, cura Archivii Ecclesiæ, & processuum & in quibusdam Ecclesiis, prout in statutis legimus, custodia sigilli minoris, & ubique ferè quoad Jura utilia pecuniæ emancipationis & Multæ à Domicellaribus solvendæ &c. quod optimè ex statu-

(h) Extat hujus rei vestigium in Ecclesiâ Cathedrali Bambergensi, ubi adhuc extat munus vulgò dictum das Rögel-Mint Canonico conferri solitum, vi cujus ex redditibus assignatis consolationes & lusus pro recreationibus Domicellaribus suppeditabantur, hodie autem cessante hoc onere redditus trecentorum circiter florenorum cedunt illi, cui munus hoc collatum fuit.

(i) Conf. GEORG LUDOV. BOEHMER in program. *de tempore studiorum legitimo à Canonicis observando* §, IV.

statutorum Ecclesiarum dispositionibus eruitur. (k) Quia autem ratione prædictorum capitum Scholastici curæ relictorum haud exigua in ipso requiritur eruditio, sic ob varios eatenus commissos abusus statuit TRIDENTINUM Sess. 23. c. 18. de reform. ut de cætero officia vel dignitates illæ, quæ Scholasteriæ dicuntur, nonnisi Doctoribus vel Magistris aut Licentiatis in sacrâ paginâ, aut in Jure Canonico, & aliis personis idoneis, & qui per se ipsos id munus explere possint, conferantur, & aliter facta provisio nulla sit, & invalida, non obstantibus quibusvis Privilegiis, & consuetudinibus etiam immemorialibus.

(k) Sic in statutis Ecclesiæ Bingenſis S. Martini a. 1403. renovatis habetur de Scholastico: Magister verò quasi majoris statûs post Decanum vel quasi Magister ter aliis doctus, qui & Scholasticus, quasi custos Scholarum & disciplinæ nominatur, tertius Ecclesiæ prælatus libros Chori ad legendum corrigat, Lectiones signet, psalteria uniformiter distinguat, curam scholarum habeat, Canonicos sub Jugo suo existentes in Disciplinâ Chori & morum honestè doceat ipsosque pro Excessibus & negligentis scholasticis corrigat, & emendet, factaque Ecclesiæ quasi advocatus, & os Capituli concipere, notare & pronunciare debet.

In statutis Ecclesiæ Swerinensis de a. 1238. in ERNESTI JOACHIM. DE WESTPHALEN monumentorum inedit. rer. germ. T. II. p. 1971. habetur: item Scholasticus erit custos minoris sigilli Ecclesiæ, & omnes litteras capituli scribi faciat suis sumptibus & expensis, librosque Scholasticos custodiens reformabit summe cavendo, unde periculum timeatur, ne aliquid de secretis Capituli litteras scribi faciendo revelet, nec ullas litteras sigillo Capituli, nisi de Mandato speciali ejusdem sigillabit. Item etiam Scholasticus omnium excessuum tam magnorum, quàm parvorum correctiones, quos Scholares sub Jugo existentes commiserint, retinebit.

In statutis Ecclesiæ cathedralis Lubecensis in cit. monument. ineditis T. II. p. 2428. disponitur: „Scholasticus in Scholis S. Jacobi om. „nem auctoritatem & potestatem nullo prorsus articulo excepto

„ super singulis circumstantiis obtinebit , quàm in Scholis ma-
 „ joris Ecclesiae dignoscitur haetenùs habuisse. . . . ad officium
 „ Scholastici pertinet Scholares regere in Choro & in Scholis
 „ quantum ad disciplinam , mores & Doctrinam attinet , Magi-
 „ strum ipsorum & rectores statuet secundùm numerum Scho-
 „ larum videlicet pro LX. Scholaribus solventibus ad minus
 „ unum idoneum Magistrum. Item Scholasticus cavebit confu-
 „ siones chori in choris & in aliis cantandis , & legendis , & ex-
 „ cessus istos corrigit & faciat emendari. . . . Item Scholasticus
 „ scribit litteras Ecclesiae , & omnia negotia Eccles. tangentia
 „ eaque deinceps , si registranda fuerint , sciat registrare. Item
 „ Scholasticus omnes libros Scholasticos , quos etiam habuit ad
 „ tempus vel in futuro habiturus est , diligenter reservabit &
 „ de manibus suis hujusmodi libri requirentur , praeipue au-
 „ tem diligentiam de registro Ecclesiae conservando adhibebit.
 „ Ad Scholasticum pertinet Scholarium ordinatio ac dispositio
 „ libera de iisdem , ita videlicet , quòd potestatem habeat prae-
 „ ficiendi Magistros dictorum Scholarium , qui eos instruunt
 „ in grammaticâ , & Logicâ , eosdem Magistros pro suo placito
 „ removendi , quod nemo potest ibidem actum docendi Scho-
 „ lares assumere , nisi de ipsius Scholastici speciali consensu ,
 „ praeterea Jurisdictionem tam Magistrorum , quàm schola-
 „ rium ad saepè dictam Scholasticum recognoscimus pertinere.
 „ Scholasticus Ecclesiae Lubecens. reputatur & est simile offi-
 „ cium hujus Jurisdictionem hoc est Disciplinarum Jurisdicti-
 „ onem non censuram Eccles. &c. „ De curâ Scholarum civi-
 „ tatis Scholastico Halberstad. incumbente conf. ALBERTI Epi-
 „ scopi Halberstad. *statutum* de a. 1316. in LÜNIGII *spicil. Eccles.*
 „ P. 2. im Anhang p. 38. in statutis Ecclesiae Cathedralis Trevi-
 „ rensis de a. 1595. habetur : „ Magna pars honoris Ecclesiae no-
 „ strae accedit , si juniores Canonici non Capitulares residentes ,
 „ & Scholares Chorum Ecclesiae nostrae frequentantes rectè eru-
 „ diantur , unde nos Ecclesiae nostrae Scholasticum , ad quem
 „ cura hujusmodi pertinet , in Domino hortamur , ut in om-
 „ nibus ipsum tam virtute statutorum , quàm etiam specialis Ju-
 „ ramenti tangentibus officio suo satisfaciat , cum primis autem ,
 „ & ante omnia Scholae Ecclesiae nostrae Rectorem seu in oede-
 „ „ rato-

„ ratorem talem præficere studeat , qui in cantu & littèris benè
 „ versatus sit , & re & personâ gravitatem præseferat & mode-
 „ stiam , nec non juniores Canonicos , ut ipsi , si qualificati fu-
 „ erint , historiam sacram in propinis pro refectorio legere
 „ possint , instruat , Juventutem quoque in cantu , pietate , bo-
 „ nis litteris , & moribus non modò diligenter instituat , sed
 „ etiam exemplo suo ad virtutis amorem incitare , & trahere
 „ valeat.

§. X.

*De Domicellariis Emancipationibus , ordinationibus , ac receptione
 ad Capitulum durante adhuc vitâ Communi.*

Dum absolverat Domicellaris suorum studiorum curriculum,
 ac in scientiis pro Canonico necessariis , cantuque instructus erat,
 Justæque ætatis , (a) probatâ Doctrinâ & cantu vel ad emancipa-
 tionem decernendam præsentatus fuit ab ipso Scholastico Capitulo,

D 3

(b)

(a) Ætas pro emancipatione requisita pro diversitate Ecclesiarum va-
 riavit , plerumque fuit illa , quæ pro subdiaconatu fuit necessa-
 ria , annus scilicet 21^{mus} completus , qui etiam in multis Eccle-
 siis Westphalicis potissimùm adhuc observatur ; sed novioribus
 temporibus ad brevius tempus in multis Ecclesiis restricta est
 ætas emancipandorum ; quid contra abusus Scholasticorum sta-
 tuerit GERLACUS Archi-Episcopus Mogunt. a. 1355. patebit ex
 Diplomate notatu dignissimo , quod hætenus ineditum ex am-
 plissimâ Diplomatum Mog. Collectione P. Reverend. Domini
 Consilarii Ecclesiast. & Decani WÜRDWEIN mihi benevolè
 communicatum inferere lubet :

„ Gerlacus Dei gratia sancte Moguntine sedis Archi-Episcopus , sacri
 „ Imperii per germaniam Archi Cancellarius , universis , & sin-
 „ gulis præpositis , Decanis , Scholasticis , Cantoribus & aliis
 „ Prælatiis , Canonicis , & Clericis quibuscunque per nostras
 „ Civitatem , & Diœcesin Moguntinam constitutis , salutem in
 „ Domino sempiternam. Ad perpetuam rei memoriam. Pasto-

„ ralis officii nostri cura continua, quam in cunctis agendis, &
„ reformandis per nostras civitatem & Diocesim habere nos
„ oportet, die noctuque pervigil ad hoc accelerat, ut etiam
„ spreto nostri proprii Corporis commodo per voluntarios la-
„ bores subditorum removeamus scandala & gravamina, ac ipsis
„ utilitates & commoda in pacis fiducia, quantum nobis ex alto
„ conceditur, mente avida procuremus; Tunc enim verè &
„ ritè in subditorum possumus gloriari salute, cum & ipsi rela-
„ tione vicissitudinariâ de procuratâ à nobis eis pace & concor-
„ dia congratulari poterint inconvulsè. Dudum siquidem à lon-
„ gævīs temporibus justè, providè ac religiosè instituta Præla-
„ tura Scholasteriæ tam in Ecclesiâ nostrâ Moguntinâ, quàm
„ in aliis Ecclesiis Collegiatis nostrarum civitatis & Diocesis
„ ipsis prælaturis annexa: fuerunt quædam concernentia labo-
„ res & onera, quædam verò honores & emolumenta, ac in-
„ ter alia ipsis prælaturis annexum invenimus, quod Schola-
„ stici existentes pro tempore, minores promotos ad Canoni-
„ catus & præbendas in suum regimen ac gubernationem reci-
„ perent, ipsosque in scientia moribus & honestate disciplinæ
„ Ecclesiasticæ suarum Ecclesiarum piis admonitionibus infor-
„ marent; sed heu quod ordinatum est, & fuerat circumspectè
„ ad minorum eruditionem & profectum, jam laxatis habenis
„ ultra protrahitur ad majorum & ut plurimum provectorum
„ gravissimum detrimentum. Hoc enim docet experientia effi-
„ cax rerum Magistra, quod plures Scholastici nostris tempo-
„ ribus non in tantum quærunt minorum informationem sicut
„ avaritiæ cæcitate bursarum suarum repletionem & substantia-
„ rum tam minorum quàm provectorum evacuationem. Tanto
„ quoque tempore Maximè adultis est interdicta ab ipsis Scho-
„ lasticis præbendarum suarum administratio, quamvis secun-
„ dùm leges & Canones inspectâ ipsorum ætate tutores seu cu-
„ ratores eis dandi non essent, quod decurso ut in pluribus
„ statu eorum perfectiori vacuis manibus incedunt, respicien-
„ tes aliquando per quinquennium & amplius Scholasticorum
„ suorum emancipationem nec habentes de præbendarum sua-
„ rum fructibus potestatem aliquam disponendi; Propterea
„ nos providè attendentes, quod virtus naturalis à primævo pro-
„ creata

„creata in hominibus debilitatur de die in diem, & quod hu-
„mana essentia tantum rigorem in instanti tempore sustinere
„non potest, præmissis insolentiis, gravaminibus & incom-
„modis taliter occurrere volumus, ut promoti maximè adulti
„se gaudeant relevatos, & Scholastici de Constitutione nostrâ
„præsenti conqueri non valeant se fore gravatos; statuimus
„igitur & maturâ ac diligenti deliberatione præhabitâ perpe-
„tuò ordinamus, ut quodocunque aliquis infra sextum deci-
„mum annum exclusivè ad aliquam præbendam promotus fue-
„rit pacificè, in hoc vel aliis subscriptis casibus, quod Scho-
„lasticus illius Ecclesiæ illum juvenem usque ad Decimum
„octavum annum, & non ultra, dum tamen promoveatur ad
„sacros ordines, à quo etiam ipse vel Capitulum in subscriptis
„casibus prohibere eum non possit, liberè valeat retinere, sibi-
„que curet more Scholastico præesse prout & prodesse. Si verò
„aliquis nullam prærogativam statûs habens in sexto decimo
„anno vel ulterius ascendendo usque ad vicesimum tertium an-
„num inclusivè præbendam Canonicalem in aliquâ Ecclesiâ
„consecutus fuerit, hunc sub Jugo Scholastici per biennium
„tantum & non ultra numerando vel computando à tempore
„integræ perceptionis fructuum ad minus dimidiorum usque
„ad biennium ex tunc plenè elapsum, & non admissionis vel
„receptionis pacificæ esse volumus, dummodo ad sacros ordi-
„nes interim promoveatur etiam contra Scholastici volunta-
„tem, quem etiam Scholasticus pro tempore existens similiter
„poterit retinere, ut superius est expressum. Siqua autem sim-
„plex persona sacerdotium personatum seu statum alium non
„habens in vicesimo quarto anno vel ulterius ascendendo, dein-
„ceps præbendam Canonicalem consecutus fuerit, hunc per
„unum annum tantum & non ultra, dummodo ad sacros or-
„dines juxta præmissa promoveatur, sub jugo Scholastici vo-
„lumus remanere. Non est enim mirum, quòd talis cum mo-
„deramine præsenti ad præmissa habilis reputetur, qui etiam
„ad curam Parochialis Ecclesiæ juxta sanctiones Canonicas in
„hujusmodi ætate est habilis & idoneus præsignatus, qui verò
„cessante dolo, & fraude ante promotionem ad hujusmodi
„præbendam, personatum vel sacerdotium habuit, vel locum
„Capi-

„ Capitularem in Dicecesi nostrâ seu alienâ per annum possedit,
„ eo ipso à Jugo Scholastici sit exemptus, salvo eo, quod ad
„ impendendam sibi reverentiam & obedientiam tanquam sub
„ praelato, si idem Scholasticus hoc desideraverit, sub expensis
„ ipsius Scholastici in hospitio ejusdem stare debebit, cum de-
„ centiâ debitâ & honestâ. Cœterum quodocunque aliquem su-
„ per præbenda sua litem habere contigerit, illum durante lite
„ vel etiam si tempora hujusmodi constitutionis effluxa fuerint
„ totaliter, per Scholasticum peti nolumus, nec eum, ut apud
„ ipsum remaneat, arctari quomodolibet vel compelli, ne illum
„ nunc per litem nunc per retentionem Scholastici oporteat du-
„ pliciter aggravari. Si verò sedatâ lite tempora hujusmodi con-
„ stitutionis nondum plenè fuerint effluxa, statuimus, quod
„ promotus, tempus, quod superest, tantum sub Jugo Scho-
„ lastici adimplere teneatur; hoc semper observato, ut idem
„ promotus si noluit, poterit infra hujusmodi tempora ad sa-
„ cros ordines promoveri, hujus autem præbendæ fructus in-
„ tegrè, ut supra est expressum, habito respectu ad tempus
„ elapsum Scholasticus recipere poterit juxta ratam temporis
„ subsequens. Siquis autem Scholasticus quemquam promotum
„ ultra hujusmodi tempora & promotionem ad ordines sacros,
„ qui ipso Jure absque quolibet ejus facto, ab eo esse emanci-
„ patus dignoscitur, retinere præsumpserit, vel in receptione
„ sacrorum ordinum prohibuerit, ac sine exactione aliquâ eum
„ non dimiserit, nullâ tam præsentationis per eum faciendâ,
„ seu aliquâ aliâ contra præmissa etiam in Ecclesiis diutius ob-
„ servatâ consuetudine sibi suffragante, ad restitutionem dupli ejus,
„ quod ab eo recepit, sine remissione aliqua teneatur & nihilomi-
„ nus ipso facto sit excommunicationis sententiâ innodatus; post-
„ quam verò prædicta tempora in simplicibus personis apud
„ Scholasticum elapsa fuerint, & promotio ad ordines sacros,
„ id est Sub-Diaconatûs intervenerit, ut præfertur, volumus,
„ ut Decanus & Capitulum Ecclesiæ, in qua hoc evenerit, ta-
„ liter emancipatum ipso Jure à Jugo Scholastici per lapsum
„ temporis & promotionem ad ordines prædictos examinationi
„ debitè subjiciant & per mensem vel duos ad longius de ejus
„ scientia experiantur, & super eo debitè se informant, & f
„ inve

„ invenerint eum habilem, & idoneum in legendo & cantando
 „ in quo cultus divinus consistit & honor Chori perficitur, ac
 „ in quibus Disciplina Chori maximè adimpletur; nisi talis pro-
 „ motus ad altius Studium properet voluntariè, talem non ob-
 „ stante contradictione seu exceptione cujuscunque de media
 „ præbenda vel aliàs quomodocunque, ipsum postquam eos su-
 „ per hoc requisiverit, coram publico singulariter vel commu-
 „ niter ex tunc infra octo dies proximè subsequentes ad Capi-
 „ tulum recipiant, ac eum tractatibus Capitularibus permittant
 „ unà cum aliis liberaliter interesse, hoc semper salvo, quòd si
 „ Decanus & Capitulum vel major pars ipsius ad numerum
 „ personarum & non effectum Juris quoquo modo senserint,
 „ super quo eorum conscientias oneramus, quòd ex missione
 „ promoti seu beneficiati ad studium utilitas personæ vel Ec-
 „ clesiæ oriatur, quòd ex tunc juxta consuetudinem ipsius Ec-
 „ clesiæ ad studium per eosdem liberè transmittatur, in consti-
 „ tutis autem in personatibus seu prælaturis vel actu ad ordi-
 „ nem sacerdotalem ordinatis, vel qui aliàs Capitulum ubicun-
 „ que per annum intraverunt, ut præmittitur, constituimus,
 „ quòd absque difficultate qualibet, cum secundum præmissa
 „ aliàs sufficienter probati noscantur, ad Capitulum cessantibus
 „ impedimentis legitimis sine pertractatione aliqua requisiti, ut
 „ præmittitur, admittantur. Licet autem in dando vel recipi-
 „ endo taxam præbendarum vacantium ad nos optio vel ele-
 „ ctio primò de Jure pertinere posset, tamen ne circa præmissa
 „ aliquod obstaculum ingeratur, statuimus, quòd sine omni op-
 „ tione vel electione taxus medietas præbendæ, quæ vacaverit,
 „ existens in Corpore unà cum præsentis ad promorum per-
 „ veniat, reliqua verò medietas nobis pro annis biennialibus
 „ vel aliàs, ubi beneficia vacantia cedere debebunt, legitimè
 „ conferatur. Volumus autem, quòd quodocunque secundum
 „ præmissa super ætate dubium oriri contigerit, deficientibus
 „ aliis probationibus, superior habito Judicio de aspectu pro-
 „ moti super probatione suæ ætatis Juramentum sibi deferre
 „ valeat, & quòd, ut sic per delatum Juramentum & per eum
 „ præstitum secundum credulitatem & informationem parentum
 „ in hoc casu ætas ipsius efficaciter sit probata. Præmissa autem

„ omnia & singula ex causis rationabilibus & legitimis consti-
 „ tuimus ac ex certa scientia ordinamus, nolentes quibuscunque
 „ personis contra præmissa statuta consuetudines vel privilegia
 „ seu appellationes vel diffugia quæcunque Ecclesiarum vel
 „ personarum in aliquo suffragari, etiamsi firmata fuerint Jura-
 „ mentis, quæ contra prædicta rationabiliter jam constituta,
 „ irrationabiliter videntur esse servanda, & ideo ea minimè
 „ servari declaramus, & eadem tollimus, relaxamus, ac super
 „ eis præsentibus dispensamus. Capitulum verò, quod contra
 „ hanc nostram constitutionem quicquam attentare præsumpse-
 „ rit cum effectu suspensionis sententiâ se sciat firmiter innoda-
 „ tum. Hanc autem nostram constitutionem non solum ad fu-
 „ tura extendi volumus, sed arctius in præcedentibus obser-
 „ vari, ac quod nobis non licet ad præsens in præcipiendo jure
 „ Metropolitico Ecclesiis, & personis per nostram provinciam
 „ constitutis, hoc eis saltem, ut ipsam constitutionem ratione
 „ æquitatis & Justitiæ observent, præsentibus indicamus. Nulli
 „ ergo omnino hominum liceat hanc præsentem paginam no-
 „ stræ constitutionis, voluntatis & dispositionis legitimæ infrin-
 „ gere vel ei ausu temerario contraire; quisquis autem hoc at-
 „ tentare præsumpserit, ultra præmissa indignationem omni-
 „ potentis Dei & beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus ac
 „ S. Martini nostri Patroni se noverit incursum. Datum XI.
 „ Kal. Decembris anno Domini Millesimo Trecentesimo quin-
 „ quagesimo quinto.

Et hujus GERLACI constitutionis observationem Scholastici in Ecclesiis
 Moguntinis juratò promittere tenebantur, & legitur in statutis
 Ecclesiæ Bingenſis S. Martini a. 1403. renovatis: „ item de Do-
 „ micellis ante mei installationem Corporalem ad Scholasteriam
 „ recepris, & admissis non me intromittam, sed stabunt ad gra-
 „ tiam Capituli, item non vocabo Domicellos ad curam & pro-
 „ visionem meam, nisi sim ad minus in ordine subdiaconatus
 „ constitutus, & nisi continuam personalem residentiam faciam
 „ in curiâ meâ Scholasteriæ. Item de redditibus & proventibus
 „ Domicellorum absentium me non intromittam propter pæ-
 „ nam absentiae, ne duplici poenâ graventur, item Domicellos
 „ sub iugo meo existentes in Disciplina & morum honestate
 „ dili.

„diligenter informabo, pro excessibus & negligentis charita-
 „tive corrigere & emendare curabo, ei que, qui apud me sunt,
 „in victu, vestitu, & aliis necessariis secundum honorem Ec-
 „clesiæ sufficienter providebo, nec non ordinationem Domini
 „Gerlaci Archi-Episcopi Mogunt. quoad Domicellos Juxta cui-
 „libet meritum inviolabiter observabo., Et neo Canonici in
 „prima admissione ibidem jurare debebant: *item obedientiam*
Domino Scholastico, qui nunc est, & pro tempore existenti, & Ca-
nonicè intranti in licitis & honestis, & ab hac hora in antea ero sub
jugo ipsius Domini Scholastici servando statuta, & ordinationes Re-
verendissimi in Christo Patris olim Domini Gerlaci Archi-Episcopi
Mog. & consuetudines Ecclesiæ ipsum concernentia, & concernentes,
quousque ab eodem Domino Scholastico fuero emancipatus.

In statutis Ecclesiæ Equestris S. Albani Mogunt. in JOHANNIDIS
script. ver. Mogunt. T. II. p. 777. habetur: item similiter ac pari-
formi modo teneor (Scholasticus) ac volo servare cum mediis Fru-
ctibus præbendæ cujuslibet Domicelli duorum annorum fabricæ &
anni defuncti, si contingit me aliquem Domicellum liberè dimittere,
emancipare, & Capitulo meo, ut moris est præsentare. Item quod
quilibet Domicellus Ecclesiæ nostræ S. Albani, qui nunc est, vel in
futurum fuerit, poterit se in primo anno suæ adeptæ pacificæ posses-
sionis, vel exposit, quandocunque sibi placuerit, à me & Jugo Scho-
lasticiæ meæ redimere cum triginta florenis Rhenanis, ac fructus
præbendæ suæ & præsentias ad se recipere, sublevare, & in usus
suos convertere, ac tunc onera præbendæ & præsentiarum per se sup-
portare contradictione meâ quâcunque non obstante.

Ex constitutione BRANDI Cardinalis Placentini legati Martini V. ponti-
 ficis visitatoris & reformatoris pro Ecclesiâ Moguntinâ & totius
 Allemaniæ de a. 1422. in LUDWIGII reliquis manuscript. T.
 XI. p. 398. in Capitulo Metropolit. Mogunt. non ultra annum
 17um sub Scholastici curâ & disciplina teneri non debuerat
 Domicellaris.

(b) vel ad requisitionem Capituli (c) de manu ac potestate Scholastici in ipsâ, quam antea frequentaverat Scholâ cum certis ritibus (d) emancipabatur, pro quo emancipationis actu certa Scholastico

(b) Prout patet ex statutis Ecclesiæ Trajectensis, quorum excerpta extant in MATHÆI Libro *de Nobilitate* p. 622 ubi de officio Scholastici habetur: *ad ipsum Canonicos nostros Scholares examinare tam in scientiâ, quàm in moribus & ætate, & cum habiles reperti fuerint, Decano & Capitulo nostro emancipandos præsentare spectat*, licet de cætero prædicta statuta tempore vitæ communis non fuerint condita, servata tamen ibi est consuetudo, quæ antiquissima fuit in Ecclesia Trajectensi ac recepta jam tempore vitæ communis. Conf. *Statutum GERHARD. II. Archi-Episc. Bremens. de a. 1244. in LÜNIGII Arch. 7. Spicil. Eccles. Cont. III. p. 952. n. 64.* quo determinatur munus Scholastici.

(c) Scholastici enim sæpius ob privata commoda differebant petitas emancipationes, unde à Capitulis Emancipatio sæpius fuit injuncta, & ideo etiam voluit Salmannus Episcopus Wormat. in Decreto de a. 1347. condito apud SCHANNAT. *hist. Wormat. p. 171. Quod si Scholasticus moram traxerit in emancipando, & Capitulum decreverit Canonicum emancipandum, tunc si intra 8. Dies Scholasticus non emancipaverit, Canonicus babeatur pro emancipato.* In statutis Capituli S. Alexandri Einbeccensis in LUDEWIGII reliquiis Manuscript. T. X. p. 101. seq. §. 9. legitur: *Si in sacris non fuerit (Canonicus) installatio differetur usque dum sacros ordines receperit, & post receptionem mittetur Scholastico, vel Rectori Scholarum, & recipietur per alterum eorum ad disciplinam, & quamdiu intra Scholas fuerit, duplex stipendium Scholastico dabit, & postquam ad ordinem Subdiaconatus promovendus fuerit, emancipabitur per Scholasticum ad requisitionem Decani & tunc recipiet sacrum Subdiaconatus ordinem, quo recepto de licentiâ Decani jurabit consuetudines & statuta servare.*

(d) Emancipatio nihil aliud est, quàm actus, quo declaratur Canonicum ex potestate & disciplinâ Scholastici esse dimissum, & capacem, ut ad majora promoveri possit; ritus autem emancipationis pro diversitate Ecclesiarum & provinciarum fuit varius,

lastico solvenda erant Jura ad hodiernum usque diem servata; per-
actâ emancipatione plerumque adhuc emancipatus mittebatur ad
E 3 sic

pauca quædam de emancipatione Canonorum in Capitulis Germaniæ, licet non sufficiente quoad omnia notitiâ instructus protulit BUDERUS in *synictis observat. & opusc. ex monumentis &c. erutarum*. L. 1. p. 1. seq. & cum plerumque illi ritus antiquissimi ad hodiernum usque diem sint servati, sic optimè ex recensione diversarum Ecclesiarum consuetudinum addiscuntur. In variis Ecclesiis emancipandus nigris indutus vestibus virgam manu portans ad terram in formam crucis se prosternere tenebatur cantantibus Canonicis Psalmum: *Deus misereatur nostri* ac durante collectæ lectione jacens trinâ vice feriebatur virgâ.

Alibi à Scholastico & coætaneis Domicellaribus in lineâ stantibus virgisque instructis in signum pristinæ obedientiæ & disciplinæ nudus tergore adinstar militum lineam transeuns excipiebatur virgis, qui ritus in Franconiæ Ecclesiis obtinuit, & adhuc hodie superest in Ecclesia Cathedrali Würceburg. & equestri ad S. Burkardum ibidem, de quâ consuetudine mira sunt, quæ varii scriptores protestantes potissimum rei non satis gnari proferunt: BUDERUS l. c. p. 15. in nota O. omnia ad fabulosa refert. ZECHIUS im *Europaischen Herold*. T. I. p. 343. ritum illum in Ecclesia Cathedral. Würceburg. ideo introductum esse ait, ut principes & comites à prædicto Capitulo arcerentur, verum falsa hæc sunt, ritus enim ille adhuc vigens merum est antiquitatis vestigium ex consuetudine receptum, nam secundum dicta viguit ille ritus non solum in Ecclesia Cathedrali Würceburg. & probabilius in omnibus Franconiæ Ecclesiis, sed & specialiter in Ecclesiis novi Monasterii, & in Haugis Würceburg, ubi demum a. 1740. dum indecorum videbatur, ut vir quidam Canonicatu ob merita donatus ætate & dignitate gravis venerabile tergus denudatum virgis & spectatoribus præberet expositum, ritus ille ad hodiernos mores haud quadrans auctoritate Episcopali fuit sublatus, quam abolitionem adprobavit, & Laudavit BENEDICTUS XIV. summus Pontifex in tract. de synodo Diocesana

sanâ p. 118. de cetero non mirandum est, ritum illum descriptum adhuc ex parte vigere in prædictis Franconiae Ecclesiis, fuit enim & adhuc est universalis Francorum Orientalium consuetudo, ut vigentes adhuc in omnibus pagis emancipationis actus Scholarium elapso anno Scholastico ante ferias autumnales fiant adhibitis verberibus, quod vulgò dicitur *das Auspfesfern*. In Ecclesia Osnabrug. in actu emancipationis observatur der sogenante *Rappengang* hac ratione; consanguinei scilicet emancipandi in domo Capitulari petunt emancipationem, ubi ante omnia emancipandus præstare debet Juramentum, quòd annum numeret ætatis *21mum* ac exhibere Testimonium Studii Academici legitimè absoluti, & si nullus ratione qualitatum adsit defectus, Candidatus factâ ad emancipationem admissione remittitur ad Scholas, ubi Scholasticus de Doctrinâ illum examinari curat, examine peracto Canonicus induitur Cappâ manutenens virgam, & in hac pompâ à Scholastico ducitur ad Capitulum factâ de studiis benè finitis testimonii perhibitione, quibus præviis Canonicus ad locum Disciplinae remittitur, subjiciturque pœnitentiæ, cujus relaxationem & reconciliationem denuo petunt consanguinei, & dum Camerarius interea soluta esse emancipationis Jura significavit, Capitularibusque in admissionem consentientibus disciplinatus ac emancipandus tecto Capite, & nudis pedibus in nigris virgam manu portans accedit Capitulum, ubi prostratus in terrâ in formâ crucis extensus tam diu permanet, donec Decanus & Canonici Psalmum, *Deus misereatur nostri* cum collectâ & versiculo legerunt, & inter legendum Decanus trinâ vice prostratum virgâ percutit, quibus peractis Canonicus redit ad locum disciplinae, ac indutus vestimentis suis ordinariis accedit Capitulum, ubi locus neo Capitulari assignatur præstito Juramento, quòd omnia sigillo majori signanda servare velit. Eadem ferè observari in Ecclesiâ Paderbornensi constat ex *DECRETO Concilii Imp. aulici* de a. 1754. in causâ Baronis de Wenge contra Baronem de Fürstenberg, ubi formalia: werden die von ic. zugefertigte Befehle und *rescripta*, und was darauf mit dem *Rappengang* und *Emancipation* des Freyherrn von Fürstenberg vorgenommen worden, *authovitate Cæsareâ* htermit *Cassirt*.

sic dictam disciplinam (e) dum in certo separato clauſtri loco debuit degere certo tempore in ordinem poenitentium redactus, certo etiam indutus vestimento, ac spiritualibus vacare exercitiis, quo tempore elapſo quasi iterum reconciliabatur à Decano, ac reliquæ communitati restituebatur. Peractis hisce emancipatus ad ordines majores promovendus examinabatur denuò à Scholastico (f) vel ab illis, qui pro hoc deputati fuerunt examine, & approbatus pro ordinatione præſentabatur Episcopo: ordine majori Diaconatûs, vel etiam Subdiaconatûs, ubi suffecerat, imbutus, observatis observandis, humili plerumque pro receptione ad Capitulum

In Ecclesiâ Merseburg. petitâ emancipatione intra 6. Septimanas certus pro emancipatione assignabatur dies, ubi Scholasticus eum emancipavit hâc formulâ: *ego N. Te N. qui Juribus, & consuetudinibus Scholasticis, vel alii potestate hætenûs subiectus fuisti, emancipo, & ab his liberum pronuncio in nomine Patris &c.* quo prævio assignabatur locus in Capitulo.

In Diœcesi Moguntinâ nullus ferè emancipationis ritus singularis est cognitus, sed petitâ emancipatione, solutisque Juribus à Scholastico emancipationis testimonium expeditur.

(e) De hâc ad Disciplinam missione in statutis Ecclesiarum frequens fit mentio, ex observantiâ quorundam Capitulorum spatium 6. Septimanarum detinendus est emancipandus, ut, si quis Canonorum vel cum neo Canonico vel ejus parentibus de Juribus & præstationibus Canonicis exhiberi solitis lites habeat, hæ interea componantur, & hisce controversiis amicè compositis deum dimittitur.

(f) Superest hujus rei vestigium hic Moguntia, ubi Scholasticus Ecclesiæ Metropol. vel ejus officialis plebanus Ecclesiæ Metropol. adhuc est præfectus scrutinio seu examini ordinandorum, unde omnes ad ordines majores aspirantes pro admissione ad examen debent illi offerre supplicam: examinatores sunt Professores Theologiæ, & variorum ordinum Lectores, munus actuarii peragit Ludimagister Scholæ Metropolitanae Reverendissimo Scholastico subiectus.

tulum supplicatione præviâ , factâ Capituli deliberatione (g) & admissione , præstitoque Juramento de promovendâ Ecclesiæ utilitate , præstandâ obedientiâ , & servandis statutis ac consuetudinibus cum certis denuò ritibus (h) in Majorum Canoniconum consortium admittebatur , assignato ipsi in Capitulo loco ac sede in Choro , ad plenam quoque admittebatur ab illo tempore præbendam Canonicalem , dum sua ipsi cellula in dormitorio fratrum, &

(g) In Ecclesiis Cathedralibus , dum Episcopus & Canonici Cathedrales adhuc in communi vivebant , ad recipiendum ad Capitulum & plenam præbendam tam Episcopi quàm Capituli requirebatur consensus , & exinde etiam evenit , cur ex post divisione cum Episcopo factâ per 6. Menses collatio præbendarum plerumque relicta fuerit Episcopo & per 6 Menses Capitulo.

(h) Ritus consueti in admissione ad Capitulum ex vita communi servati sunt plerumque in Ecclesiis , & addisci possunt ex statutis Capitulorum , sic in statutis Capituli S. Alexandri Einbeccensis , de quibus jam supra , habetur Can. 6. *quando aliquis Canoniconum est Decano & Capitulo legitimè præsentatus , hoc modo procedendum : Decanus cum Canonici præsentibus stabit vel sedebit in loco Capitulari vel alibi , & recipiendus stabit ante eos , tum Decanus recipiet eum ad præbendam vacantem per verba ad hoc apta , videlicet : ad præbendam istam vacantem per mortem talis vel resignationem liberam vel ad præsentationem N. & N. patronorum nostrorum vice meâ & Capituli recipio Te in Canonicum & in fratrem in Nomine Patris &c. deinde recipiet eum Decanus ad osculum , extunc receptus faciet Decano obedientiam debitam ad Fastidium & gratiam , deinde deponat Juramentum in sanctis Evangelis in hæc verba : promitto me servaturum Justas & utiles consuetudines Ecclesiæ , & stare pro Jure Ecclesiæ istius , in quantum scio , & valeo sic me Deus adjuvet , & hæc sancta Dei Evangelia : deinde installetur per Decanum in Choro prædecessoris sui.*

In statutis Ecclesiæ Swerinenlis in ERNESTI JOACHIMI DE WESTPHALEN monument. ined. T. II. p. 1974. legitur : item quilibet Canonicus , cum primum recipitur in Canonicum & fratrem Ecclesiæ

& mensa communis in Canonorum refectorio assignabatur (i) reliquorum emolumentorum, quoad vestes, consolationes &c. Capitularibus priorum particeps.

§. XI.

An certus Capitularium & Domicellarium numerus determinatus fuerit illis temporibus.

Circa numerum Canonorum Ecclesiarum tam Cathedralium quàm Collegiatarum varia fuit disciplina, in aliis enim haud certus determinatus fuit numerus, sed pro circumstantiis ille augebatur, (a) vel minuebatur, (b) in aliis mox in primâ foundatione

F

(c)

Swerinensis, faciet obedientiam Decano per osculum religione indutus ad gratiam & Justitiam complexis manibus, vel idem potest recipi per Seniore Canonico Decano absente, qui sibi stallum in Choro & locum in Capitulo assignabit, nec aliquis recipietur in Canonico à Decano sine consensu Capituli, nec aliquis per Capitulum sine Decani præsentis.

(i) Nullæ enim, prout ex monumentis fide dignis eruitur, tum temporis aliæ erant mensæ in plerisque ferè Monasteriis Canonorum, quàm mensa Capitularium, cui & Vicarii seu Capellani siqui aderant, accumbebant, & mensa Domicellarium in separato refectorio, & sic ab hac mensâ quis translatus fuit ad illam.

(a) Sic de Hincmaro Rhemeni scribit FLODOARDUS L. 3 c. 10. *præceptum Caroli de viâ, quæ impediēbat ad claustrum Canonorum S. Rhemensis Ecclesiæ amplificandum, quoniam & numerum eorundem Canonorum augmentaverat, idem Domini Hincmarus obtinuit.*

(b) Ingenti sæpè numero fuerunt Canonici, sic testatur PETRUS BLESSENSIS Epist. VII. *optatissimum sibi esse, nec se desperare, quin rursus Ecclesia Blesensis sua Collegialis ad priscum reflorescat numerum Canonorum 80; Et quidem tantò facilius erat, ut cresceret numerus eo tempore, quo in communi res Ecclesiæ possidebantur, & quo vitæ communis societas, frugalitasque paucis contenta, pluribus fratribus sufficiebat, adeoque se res habuit sicut in monasticis congregationibus, ubi nullo certo numero præfixo complures ob merita digni recipiuntur. INNOCENTIUS etiam TERTIUS in Cap. X. x. de concess. præb. manifestè com-*

(c) vel saltem ex post certus stabilitus fuit numerus ex Sectione præbendarum vel ex statuto, quod extorserat necessitas ea declinandi detrimenta, quæ ex nimio Canonicoꝝ numero proficisci poterant. §. XII.

monstrat fuisse suo ævo Ecclesias, in quibus nec sectæ ab invicem erant præbendæ, nec certus & fixus numerus Canonicoꝝ, ibi enim habetur: *utraq; pars confessæ est, quod in prædictâ Ecclesiâ non erant distinctæ præbendæ nec Canonicoꝝ numerum erat certus.* Unde & in Ecclesiâ Hastenenſi jussit pontifex novos recipi Canonicos, si suppetant Ecclesiæ facultates, & sic patet tot admittendos fuisse Canonicos, pro quot redditus sufficiebant.

(c) In multis Ecclesiis neo-fundatis ab initio mox certus Canonicoꝝ numerus determinatus fuit, sic, ut exempla allegem domestica, à Friderico Archi-Episcopo Moguntino Ecclesiæ S. Petri Moguntinæ constituti sunt XXI. Canonici, prout habetur in DIPLOMATE SIFRIDI I. Archi-Episcopi Mog. in JOHANNIDIS *Tom. II. Script. rer. Mog.* p. 460. Willigisus pro Ecclesiâ S. Stephani ordinavit Canonicos 36. conf. JOHANNIDIS l.c. T. II. p. 514. & in *Diplomate RUTHARDI* l.c. p. 518. dicitur, quod Willigisus in Ecclesia S. Stephani honestum numerum fratrum constituerit. Theodoricus præpositus Ecclesiæ metrop. Mogunt. & postea Archi-Episcopus Trevirenſ. fundavit Ecclesiam S. Gangolphi pro 12. fratribus Deo famulantibus. Ecclesia S. Martini Bingenſis fundata fuit pro præposito, & 12. Canonicis, Henricus Landgravius Hassiæ a. 1366. fundavit Ecclesiam collegiat. Cassel. pro 12. Canonicis, permisit tamen Capitulo ex bonis noviter acquisitis augere numerum Canonicoꝝ, vel exinde meliorare 12. præbendas originarias testante diplomate in Kuchembergeri Anal. Hass. Collect. V. p. 39. in C. 9. de *Concess. præb.* INNOC. III. agit de Ecclesiâ, ubi numerus ex fundatione præfinitus fuerat, dum ibi dicitur: *primam ordinationem ejusdem Ecclesiæ fuisse, ut in eâ 13. essent personæ, præpositus scilicet cum 12. fratribus.* Concilium Ravenatenſe de a. 1317. ambitionem sive avaritiam execratur illorum, qui Carnalibus affectibus ducti agnatos suos intrudebant Cathedralibus Ecclesiis, Monasteriisque, prohibetque, ne quisquam ibi intra proximum triennium admittatur, nisi Episcopi vel Metropolitani licentiâ, voluitque, ut interim defi-

niatur numerus Canonicoꝝ & attemperetur modo facultatum Ecclesiæ. & Can. V. habetur: *præsente approbante concilio statui-
mus; quòd de cætero nullus instituatur vel recipiatur in fratrem &
Canonicum alicujus Cathedralis Ecclesiæ vel Collegiatæ vel Mona-
chum alicujus Monasterii vel Canonicum regularem sine licentiâ spe-
ciali ordinarii loci ac Metropolitani. hoc statutum durare volumus us-
que ad triennium seu sequens concilium, infra quod æstimationes bo-
norum & reddituum fient, ita, quòd eorum facultatibus competens
numerus ministrantium poterit taxari & statui, prout jura requirunt.*
Ex quo Canone observare licet 1.) de admissione agi Canonico-
rum, perinde ut de Monachorum. 2.) Penes utrosque in Com-
muni adhuc possessas fuisse res omnes. 3.) Tam apud Mona-
chos, quàm Canonicos eum præfigi numerum, qui modo fa-
cultatum respondeat. 4.) Ideo & subsequente *Can. 8.* mox san-
citur, si Canonicoꝝ regularium seu Collegialium Ecclesiarum
fixus sit numerus, multò æquius esse, ut in Cathedralibus figa-
tur, ita ut augeri deinceps non possit: *nisi Justâ de causâ, &
de licentiâ ordinarioꝝ suorum.* nec imminui, nisi ejusdem pro-
videntiâ, qui eo Jure utetur solus, ubi id Juris habet, ut solus
eo fungatur munere: *ubi ad eos solos spectat.* Ubi moris erat ab
Episcopis institui Canonicos, ibi Ecclesiæ plerumque nimio Ca-
nonicoꝝ numero gravabantur: Itaque hoc Canone irritabantur
Institutiones Canonicoꝝ ultra præfixum semel numerum sus-
ceptæ, jubebanturque Episcopi suis expensis sustentare eos,
quos contra hanc legem intruserint. Idem sancitum est in C O N-
CILIO PALENTINO a. 1322. *Cap. 9. in Ecclesiis tot secundùm
Canones instituendi sunt clerici, quot possunt de earum redditibus com-
modè sustentari.* Quòd eodem sæculo XIV. necdum in omni-
bus Ecclesiis certus Canonicoꝝ numerus determinatus fuerit,
& in variis adhuc debuerit obtinuisse vita communis, patet ex
CLEMENTIS V. Pontificis Bullâ datâ Archi-Episcopo Magde-
burg. Burcardo a. 1308. vi cujus illi concessit Privilegium in
omnibus Ecclesiis suæ provinciæ conferendi præbendam in J O H.
CHRISTOPH. DE DREYHAUPT Beschreibung des Saal-
Creyses p. 818. n. 249. ubi conceditur facultas conferendi præben-
dam in illis Ecclesiis, in quibus certus Canonicoꝝ numerus, & di-
stinctio præbendarum existunt, . . . in illis verò, in quibus hujus-
modi Canonicoꝝ & præbendarum distinctio non habetur, faciendi bu-

§. XII.

An vigente adhuc vitâ Communi in Ecclesiis Cathedralibus ac Colleg. occurrant Capitula Clausa ?

Ex Descripto hætenus ex genuinis antiquitatum ecclesiasticarum monumentis statu Ecclesiarum Cathedralium & collegiatarum vigente adhuc vitæ Communis instituto satis jam evincitur incognita tum temporis planè fuisse Capitula sic dicta *clausa*, quorum conceptus supra. §. I. propositus fuit, nec illa ad istius ævi disciplinam benè quadrâsse, licèt enim certus etiam esset Canonikorum seu fratrum in Ecclesiâ numerus, omnes tamen in regula Juniores seu Domicellares debitis instructi requisitis, Jure, ut suam peterent emancipationem & receptionem ad Capitulum, quæsito gaudebant, ita ut contingeret sæpiùs, prout adhuc hodie se res habet in Ecclesiis ratione Capituli non clausis, ut nullus quandoque ad tempus planè adesset Domicellaris, sed omnes inter Capitulares numerarentur, quo in Casu etiam per tempus Scholastici quiescebat officium, donec vacantibus iterum præbendis novi crearentur Domicellares.

§. XIII.

Quando Cessârit Vita Communis Canonikorum ?

Cùm igitur durante vitâ Communi incognita fuerint Capitula Clausa, sic pronâ fuit consequentiâ origines illorum demùm in temporibus sublatae iterùm vitæ Communis Disciplinæ quærendas esse, adeoque resolvenda erit prius quæstio præjudicalis, quando cessârit vita Communis Canonikorum in Germania ? verùm nec generalis eatenus dari potest responsio, nam successivè demum, prout paulatim Zelus primævus refrigescibat, hujus vitæ institutio desiit, & non eodem in omnibus Ecclesiis tempore ; circa medium

jusmodi personis taliter ibidem receptis de communibus eorundem Ecclesiarum proventibus, sicut aliis illarum Canonicis provideri.

dium Sæculi X. nonnullos ad vitam singularem abjectâ vitâ Comuni convolâsse, ex illius ævi monumentis constat, (a) & in specie de Germaniæ Ecclesiis scribit TRITHEMIUS in Chron. Hirsaug. ad a. 977. anno isto moritur Theodoricus Archi-Episcopus Trevirens. sub quo Canonici Majoris Ecclesiæ ibidem abjectâ regulari vitâ, quam hucusque in eâdem Ecclesiâ majores eorum continuaverant, desiêrunt esse regulares, & facti sunt nomine & conversatione sæculares, quorum exemplo malo Canonici quoque S. Paulini Trevirensis, & S. Castoris in Confluentiâ, Moguntinenses & Wormatienses & complurium aliarum Ecclesiarum diversis quidem temporibus, sed uno impietatis spiritu regularem vitam abjecerunt. Hos successivè alios secutos fuisse scriptores sæculi XI. & XII. abundè testantur veluti IVO CARNOTENS. Epist. 60. STEPHANUS TORNACENSIS Epist. 160. in aliis autem Ecclesiis ferrius vita Communis deposita fuit, (b) & quòd in specie in Ecclesiâ Metropolit. Mogunt. & reliquis Ecclesiis Collegiatis Mog. cessârit demùm Sæculo XIII. vita Communis, deduxit D. PRÆSES in

F 3

allega-

a) Conf. ALEXANDER NATALIS. T. VI. hist. Eccles. p. m. 136. edit. Paris. de a. 1730. sublatio vitæ Communis in Ecclesiis Cathedralibus pedetentim facta, ab initio enim Episcopi cum Capitularibus eâdem mensâ utentibus se separârunt à Capitulo, dum Episcopis singularis mensa propriis redditibus instructa fuit, & illi sua assignata sunt bona mensalia, vulgò Ruchen = Güter; alia autem Ecclesiæ bona pro separato Capitularium in Comuni tamen adhuc viventium patrimonio determinata fuerunt. tandem & Capitularibus displicuit vitæ Communis disciplina, & illi separatas habitationes prætulerunt, prætendentes Communionem esse matrem rixarum.

(b) Quòd in Ecclesiâ Cathed. Frising. adhuc circa medium Sæculi XII. viguerit vita communis, patet ex statutis OTTONIS FRISINGENSIS de a. 1158. in LUNIGII Spicil. Eccles. P. II. p. 233. ubi ait prædictus Præsul: consultis venerabilibus D. Henrico Ajacyn-
to R. E. Cardinalibus & legatis, qui hoc tempore in regno Teutonico legatione fungebantur, & eorum adhibita auctoritate ... anti-
quas

allegatâ commentatione de Moguntino S. Martini Monasterio §. 20. p. 33. licet autem circa medium Sæculi X. vita communis in variis Germaniæ Ecclesiis potissimum Cathedralibus cessarit, non tamen exinde sequitur illo adhuc sæculo mox introducta fuisse Capitula *Clausæ*. an Sæculo XI. vel XII. quædam jam extiterint? ex defectu monumentorum mihi determinare non licet, interim clarissima capitulorum clausorum vestigia Sæculo XIII. occurrunt, & vetustissimum quidem ac primum, quantum mihi multâ adhibitâ industriâ indagare licuit, deprehendi vestigium in STATUTIS Ecclesiæ Cathedral. Swerinensis de a. 1238. in TOBIÆ ERNESTI DE WESTPHALEN *Monum. ined.* T. II. p. 1974. in quâ Ecclesiâ tum temporis vitæ communis institutum jam cessaverat, de cætero ibidem legitur: *item Cellarius ministrabit de redditibus ad panes præbendales deputatis XII. præbendatis, scilicet Præbendæ in Rubenow, præbendæ Domini Episcopi, & X. præbendis Majoribus per Ducem instauratis quâlibet septimanâ, nulli tamen dabitur panis præbendalis, nisi habenti proprias expensas Swerini, & in propriâ curiâ residenti, nec non tres servientes videlicet Scholarem, unum servum, & unum coquinarium secum tenenti. . . . item receptus in Canonicum non intererit Capitulo, nisi in majoribus ordinibus, & in* PRÆ-

quas & rationabiles Ecclesiæ consuetudines, quæ, ut dicitur, legem imitantur, volumus, ut à fraternitate vestra, videlicet modum Psallendi in Choro, reverentiam in Capitulo, dormiendi in dormitorio ab omnibus observari exceptis infirmis & his personis, quæ speciali jure exemptionem defendere possunt. Contemptores regulari disciplinæ subjaceant . . . de stipendiis, quæ ad communem præbendam pertinent . . . ad communem fratrum utilitatem deputentur. Pariter in statutis Ecclesiæ cathedr. Mindensis de a. 1230. in LÜNIGII *Spicil. Eccles. 3ten Theil. Fortsetzung Contin. 3tiæ* p. 57. Statuitur, quod præcipue in choro, refectorio & dormitorio honestè, modestè & disciplinatè se habeant, qui autem aliter se habent, à Decanis pro qualitate commissi graviter puniantur.

PRÆBENDA, CUI HOC COMPETAT, *constitutus*, ex quibus verbis manifestum est 1) quòd tempore prædictorum statutorum a. 1238. jam cessârit vita communis, cùm separatam Canonorum œconomiam inhabitatio propriæ curiæ, & obligatio tenendi pro servitio Scholarem, servum, & coquinarium satis probent. 2.) aderant in prædictâ Ecclesiâ plures Canonici, verùm ex illis tantum duodecim habebant præbendas majores, & panes præbendales ac vorum in Capitulo exclusis reliquis à voto Canonicis, dum expressè dicitur, *quòd receptus in Canonicum non debeat interesse Capitulo, nisi sit in præbenda, cui hoc competat*. Adeoque nullus ex Domicellaribus, nisi unâ ex prædictis 12. majoribus præbendis provivus ad Capitulum potuit aspirare, quod magis adhuc confirmatur per ea, quæ subsequuntur: *item Canonicus nondum ad Capitulum receptus poterit, si voluerit, ratione Canoniciatûs ad summum altare celebrare, cantare, ac legere in ambone*, ex quo denuò fluit, quòd Canonici licèt in majoribus constituti, tamen non fuerint recepti ad Capitulum, nisi simul unam ex prædictis 12. præbendis majoribus obtinuerant. Denique ibi disponitur: *item nullus eligetur in præpositum vel Decanum, nisi habeat vocem in Capitulo*, ex quo denuò patet, quòd licèt ex Canonicis extra-Capitularibus capaces extiterint, tamen non nisi ex Capitularibus eligi poterant præpositus vel Decanus. in eodem Sæculo XIII. occurrunt varia alia exempla Capitulorum clausorum in Diœcesi Mogunt., dum eodem ævo Capitula in Ecclesiâ Metropol. Mogunt. & in variis collegiatis fuêre clausa, & quòd in Ecclesia Metropol. Trevirensi aliisque Ecclesiis ejusdem Diœceseos Sæc. XIII. vel saltem sub initium Sæculi XIV. pariter introducta sint Capitula clausa, ex variis rationibus suspicari licet. (c)

§. XIV.

(c) In SYNODO Colon. autumn. de a. 1338. C. 3. in HARTZHEMII Collect. Conc. Germ. T. IV. p. 449. pariter occurrit vestigium Capitulorum clausorum in Diœcesi Colon. dum dicitur: *cùm in quâ-*

§. XIV.

*Quid tempore secessûs à vitâ Communi intuitu Capitularium & Domi-
cellarium obtinuerit?*

Dum vita communis Canonica sublata fuit, bona Ecclesiæ plerumque in tres (a) licet non semper æquales divisa sunt portiones; quarum una assignata fuit pro Ecclesiæ fabricâ, altera pro pauperibus, tertia pro sustentatione Canonorum: & quidem pro fabricâ Ecclesiæ providere eò magis fuit necessarium, cum non solum omni ævo de templis & rebus ad cultum divinum necessariis prospexerint Canones, (b) sed & Sæculo XI. & sequentibus Basilicæ, quæ magnâ ex parte adhuc supersunt more quidem

busdam nostræ Diæcesis collegiatis Ecclesiis, in quibus nonnullæ minores, & quædam majores præbendæ existere dignoscuntur, & ad Majores per ipsas minores gradatim ascensus consuevit haberi sic, quod senior in gradu minores obtinentium præbendas Majorem præbendam vacantem adoptare potest secundum consuetudinem ibi hætenus observatam. Multa adhuc acuratiùs circa hoc argumentum determinari vel saltem illustrari potuissent, si antiqua Ecclesiarum talium quoad Capitula clausarum Protocolla, & Bullas Pontificum seu Episcoporum confirmatorias licuisset inspicere, nullam verò talem Bullam confirmatoriam in amplissimis, quas sedulò pervolvere rerum Ecclesiasticarum Collectionibus deprehendi, nec ullius potui impetrare copiam.

(a) In plurimis enim Ecclesiis Cathedralibus, prout didicimus ex veteribus monumentis, plerumque jam ante cessantem vitam communem sua portio jam extradita erat Episcopo, qui separatam suam jam instruxerat mensam, de quo suprâ, unde in nullam amplius venit divisionis partem. De cætero de hoc argumento conferri etiam potest JOH. PHILIP. SLEVOGT in Diss. *de Origine bonorum mensæ Episcopalis.*

(b) Conf. VAN ESPEN in *J. Eccles. univ.* P. II. T. 16. c. 5. n. 1. seq. & ex protestantibus hoc argumentum attigerunt J. H. BOEHMER in Diss. *de sanctitate Ecclesiarum.* LYNCKER *de Furibus templorum.* CARRACH *de Jure condendi Capellas.* & REINHARD *de Jure Basilicarum.*

dem gothico, sed tamen fatiſ splendidæ conditæ fuerint, nec non ſuppellex Eccleſiaſtica pro cultu divino deſtinata, & in Theſauris multarum Eccleſiarum uſque ad noviffima tempora conſervata pretioſa fatiſ fuerit, pro quorum omnium conſervatione, uti & cerâ, oleo, ac ſimilibus haud exiguis opus fuit impenſis. II. & ſua quoque pauperibus meritò aſſignata fuit portio, durante enim adhuc vitâ communi, quia bona Clericorum ſuperflua ſemper pro bonis pauperum habita ſunt, ſic multi laici pauperes & peregrini ſua, ſicut in Monafteriis, ita & in clauſtris Canonicorum accepere alimenta (c) & inde plerumque penes Eccleſias Cathedrales & majores erecta ſunt pro pauperibus, infirmis, ac advenis Noſocomia, & reges Francorum ac Germanorum tanquam advocati ſpeciales, quibus in genere ex Jure advocatiæ proprio Jus ad alimenta, ſeu albergariæ competeſbat, ſuo nomine ex hoc titulo ad Monafteria & Eccleſias Canonicorum præſentârunt laicos pauperes vel milites decrepitos, ut ſuam ibidem acciperent ſuſtentationem. (d) alibi pro pauperibus laicis certæ fundatæ ſunt præbendæ,

G

(c) In *regulâ CHROGANGI* c. 34. agitur de Matriculariis, qui erant pauperes in Eccleſiæ Matriculâ deſcripti, ut aliquid exinde ad victum acciperent: & illis in Eccleſiâ Metenſi per menſem duabus vicibus ad tertiam Lectionem & Inſtructionem ſacram venientibus diſtribuebantur panes & certum pondus lardi vel caſei, quæ latiùs proſequitur CALMET dans *l'hiſtoire Eccleſ. & civile de Lorraine*. T. I. p. 523.

(d) Et in hiſce later genuinum fundamentum Juris Imperatoris, quo adhuc hodie certâ ratione gaudet, dandi litteras oblationis vel alimentorum collativas ad certa monafteria, & Eccleſias Canonicorum vulgò *panis Brieff*, de quo Jure in Galliâ pariter recepto agit VAN ESPEN l. c. P. II. Tit. 25. c. 9. n. 24. ſeq. Conf. PFEFFINGER in *Vitriario Illuſtr.* Tom. III. p. 86. MOSER in *dem Staats-Recht* L. 2 c. 33. & ejus additam. nec non Tom. I. *Diff. miſcell.* von dem Recht der Römischen Kayſer *panis Brieff* auf die Stifter und Clöſter im S. R. Reich zu ertheilen p. 2. &

bendæ, cujus rei vestigia aliqui superesse credunt in Ecclesiâ Cathedrali spirensi, ubi adhuc supersunt præbendati laici sic dicti: *die Stuhl Brüder*. (e) Alibi accepere pauperes certa Ecclesiæ prædia fruenda per modum precariarum. (f) Dum igitur vita communis cessavit, sic pauperibus antea ab Ecclesia sustentatis sua quoque ex bonis Ecclesiæ assignata fuit portio: & hujus rei indubitata denuò deprehendimus monumenta in Ecclesiâ Metropol. Moguntinâ, ad quam olim spectavit adhuc hodie superstes *hospitale ad S. Spiritum*, quod aliàs exstructum erat penes Ecclesiam majorem in immunitate ejus, dictumque fuit *hospitale infirmorum*, quod autem eodem ferè tempore, ubi cessavit vita communis in Ecclesiâ Metropolitana Mogunt., à Sifrido III. Archi-Episcopo Mog. a. 1236. cum consensu Metropolitanæ Capituli translatum fuit ad ripam rheni juxtâ Capellam S. Gereonis cum suis redditibus, & quia pro pio more illis temporibus recepto Nosocomia spiritui sancto dedicata fuerunt: (g) Sic postea induit nomen *hospitalis ad S. Spi-*

LUDWIG in *Diss. de Jure valetud. milit. emerit.* verùm necdum pro rei dignitate excultum est elegans hoc argumentum, unde illud opportuniori reservamus tempori.

- (e) In Diplomate Caroli IV. dicuntur *Elemosinarii S. R. I.* quæ autem præbendæ non tam ex redditibus Ecclesiæ Cathedralis Spirensis, quàm potius ab ipsis Imperatoribus fuerunt fundatæ, de quibus infra adhuc erit loquendi occasio.
- (f) Conf. COMMENTATORES ad Tit. XIV. Juris Canonici & MUSEBURRET *de Precariis*. JANUS in *Diss. de afflictu* & de hisce omnibus ex professo egerunt THOMASINUS l. c. P. III. L. 3. c. 26. seq. JOH. LAUNOJUS *de curâ Ecclesiæ pro miseris & pauperibus* OPERUM T. II. P. II. p. m. 568. seq.
- (g) Ut scilicet spiritus S. Septem suis donis succurreret variâ ratione infirmis, & potissimum spiritus pacis regnaret inter tot variæ indolis homines, sic spiritui S. dicata sunt Nosocomia, unde adhuc hodie per Germaniam & Italiam tot hospitalia hoc titulo sunt insignita, & inde etiam Sifridus Archi-Episcopus Mog.

S. Spiritum, & nomen Ecclesiæ *S. Gereonis* oblivioni datum fuit; vestigium autem nexûs hujus hospitalis cum Ecclesiâ Metrop. Mog. adhuc hodie superest, dum illud subest Reverend. Capitulo, & Reverendissimus Scholasticus p.t. ejus est provisor. pro peregrinis fundatum similiter *hospitale S. Catharinæ*, curæ Reverendissimi Ecclesiæ Metropolit. Decani commendatum est, & *S. Alexii hospitale* pro moribundis famulis fundatum, pariter adhuc à Reverendissimo dependet Capitulo. Quod denique *Illtiam* concernit bonorum Ecclesiæ partem, sic illa pro sustentatione Canonorum fuit destinata, ac in primis ædes, quæ ad Ecclesiam spectaverant, seu curiæ pro habitatione singulis designatæ sunt. Canonicis, sustentationis locò autem partim fundi ad Ecclesiam spectantes per modum præbendarum inter Canonicos sunt distributi relictâ cuivis culturâ, ac administratione, partim autem res non benè divisibiles veluti Decimæ, census & fructus alii ab officiali colligendi inter Canonicos pro numero præbendarum, distribuendi erant; sicut autem integræ præbendæ assignatæ sunt Capitularibus, sic sua quota pro sustentatione assignata quoque fuit Domicellaribus, ratione quorum autem non una in omnibus Ecclesiis facta est dispositio, in aliis enim minores præbendæ (h) illis sunt assignatæ, in aliis præbendæ dimidiatæ,

G 2

ut

in Diplomate desuper concessio disposuit, ut Ecclesiastici pariter ac Sæculares in prædictum hospitale recepti *S. Spiritui quoad vixerint, in religionis habitu famulari debeant*, & inde etiam hospitalis hujus Magistrum olim simulacrum *S. Spiritus* togæ suæ affixum gestasse in antiquis domûs ordinationibus annotatum legitur. Conf. SERRARIUS cum NOTIS JOHANN. p. 82. sigilla etiam Nosocomiorum referre spiritûs *S.* imaginem satis innotescit.

(h) Unde & in plurimis Ecclesiis adhuc hodie tenuiores habent redditus pro præbendâ Domicellares, & spe saltem gaudent, fore ut suo tempore ad senium & Capitulum pervenientes majores acquirant redditus, & eandem ob causam Domicellarium præbenda tantum est causativa fructuum, quin ob non residentiam pro-

ut dimidiam præbendæ capitularis partem acciperent, in aliis denique æquales præbendæ omnibus tam Capitularibus quàm Domicellaribus sunt assignatæ, ita ut hi saltem à voto in Capitulo & Stallo in Choro certisque emolumentis Capitularium essent exclusi: Sicut autem cessante vitâ communi tam Capitularibus, quàm Domicellaribus de præbendis fuit prospectum, sic dignitatibus in Ecclesiâ stabilitis veluti præposito, Decano, Scholastico &c. plerumque separati sui assignati sunt redditus cum certis curiis, nec non eodem tempore vel primitus fundatæ vel plures superadditæ sunt vicariæ, & cuiusvis vicariorum sua quoque assignata fuit præbenda. Certa denique fructuum portio pro distributionibus quotidianis reservata fuit; & hæc est genuina vitæ communis sublata series fidei historicæ innixa: licet autem in Ecclesiis more recensito respectu Capitularium factâ divisione cessârit planè vita communis, non tamen illa mox cessavit indistinctè quoque ratione Domicellarium, sed respectu horum in multis Ecclesiis servata fuit per tempus saltem pristina disciplina, ut Scholasticus præbendarum Domicellarium haberet procurationem, & in communi illos sustentaret, vel saltem necessaria alimenta illis procuraret. (i)

§. XV.

cedi possit ad privationem beneficii, & nolentes haud adstringantur ad residentiam, prout benè annotavit NELLER in cit. *Diss. de varietate resident. Canon.* §. 21. in notâ.

- (i) Imò adhuc Sæculo XV. Scholastici in variis Ecclesiis fruebantur præbendis Domicellarium, & illos exinde sustentârunt, prout patet ex *statutis* Ecclesiæ Equestris S. Albani Mog. a. 1442. à Theodorico Archi-Episcopo Mog. confirmatis in JOHANNIDIS *script. rer. Mog.* T. II. p. 777. ubi habetur: *Item quod si continget me Scholasticum infra primos duos annos aliquem Domicellum in domum meam evocare, ex tunc etiam teneo, & teneor ac volo dimidios fructus illorum duorum annorum Domino nostro Archi-Episcopo Mogunt. p. t. existenti pro rata exsolvere sine damno dicti Domicelli sic per me vocati. de residuis verò fructibus & super extantibus dictæ præbendæ Domicellaris, & de*

§. XV.

De Canonicis in herbis & floribus variarum Ecclesiarum Germanicarum.

Præter recensitos hætenùs Canonicos Domicellares suis præbendis Domicellaribus instructos datur in Germania adhuc alia species Canoniorum quasi expectantium, qui vulgò *Canonici in herbis* dici solent: Sublatâ scilicet vitâ Communi & distributis inter Canonicos Ecclesiæ fundis ac redditibus, plures sæpè quasi supernumerarii admittebantur Canonici ad officium & ministerium Ecclesiæ, locumque in Choro & Capitulo, quàm adessent præbendæ, unde in duas sæpè dividebatur partes præbenda, ac inter duos distribuebatur, dum cuivis per modum præbendæ dimidia dabatur portio vel alter eorum ad tempus spe obtinendæ primùm vacaturæ præbendæ sustentabatur. (a.) Istæ verò expectativæ vel præbendarum Sectiones, quæ originetenùs augendo tantùm ad maiorem Ecclesiæ splendorem Canoniorum numero, inserviebant, nec ullis obliquis suspicionibus aut reprehensionibus obnoxia videbantur, tanto successu temporis ob ambitionis & avaritiæ perversitatem aliosque abusus exponebantur despectui, ut Decretis Synodalibus multarum provinciarum provisum, cautumque fuerit, ne amplius præbendæ in Ecclesiis dividerentur, nec ullus amplius locus esset expectativis, & ne incertus, sed fixus certusque in quâvis Ecclesiâ esset Canoniorum

G 3

corum

cottidianis distributionibus teneor ac debeo, ac volo eundem Domicellum in meis expensis decenter tenere, ac vestire & Calceare, si verò idem Domicellus aliquid de præsentis neglexerit, hoc tenetur mihi tanquam debitum legitime contractum resarcire.

(a) Exinde enata est realis distinctio inter *Canoniam* & *præbendam*, dum antea omni Canonici annexa fuerat præbenda vel minor vel major, cujus etiam mentio fit in Constitutione Alexandri. IV.

corum: numerus (b) CONCILIUM GENERALE LATERANENSE III. a. 1179. sub Alexandro III. Pontifice celebratum *Can. 8. relatum in Cap. II. x. de concess. præb. prohibuit simpliciter: ne Ecclesiastica Ministeria seu etiam beneficia vel Ecclesie alicui, antequam actu vacarent, tribuantur, seu promittantur, ne desiderare quis mortem proximi videatur, in cuius locum & beneficium crediderit successurum; cum enim id etiam in ipsis gentilium legibus invenitur prohibitum, turpe nimis est, & divini plenum animadversione Iudicii, si locum in Dei Ecclesia futuræ successionis expectatio habeat, quam etiam damnare ipsi gentiles homines curaverunt.* Decretum hoc occasione litis circa præbendam

-
- (b) Sic ARNOLDUS Archiep. Mog. in *diplomate* a. 1160. Ecclesie S. Martini Bingenfi concessio in L. B. DE GUDENUS *Cod. Dipl. T. III. p. 1059 liberam electionem firmam & in perpetuum stabilem in fratribus eligendis & suscipiendis tantum cum vacaverint præbendæ, eidem Ecclesie donavit: adeoque expressè inhibuit expectativas.* Et in STATUTIS Ecclesie Mindens de a. 1230. in LUNIGII *Spicil. Eccles. 3ten Theils Sort. es. Contin. 3tie p. 57. legitur: item statuimus, ut numerus 24. Canonorum majorum inviolabiliter servetur, ita, quod nullus nisi vacante præbendâ quavis astutiâ eligatur ibidem, nec ad vacantem eligatur aliquatenus nisi unus; quo si unâ vacante plures fuerint electi votis fratrum in plures divisus, ille præbendam obtineat, quem sententia ab ordinario promulgata dictaverit obtinere, vel qui solus remanserit cedentibus aliis sine lite, omni petitione, omni arbitrio & quovis alio modo penitus relegatis.* Et VOLQUINUS Episc. Mind. a. 1279. l. c. p. 58. Statuit, ut nullus admittatur in Dioecesi Mind. ad præbendam non vacantem. In CONCILIO apud Castrum Guntherii celebrato a. 1231. *Can. 6. seq. disponitur, quod, ubi non est certus numerus Canonorum, statuatur, ne fiat Ecclesiarum Sectio, vel præbendarum, sed cum integritate conferantur, nec aliquis de cætero in Ecclesia Cathedrali instituatur ad vacaturam præbendam.* Eadem Statuta innovavit CONCILIUM Salmuriense, a. 1253. quod concernit concilia Germanica sic

bendam Ecclesiæ Tridentinæ enatæ inter Canonicum quendam & Capitulum Trident. ex parte modificavit INNOCENT. III. Pontifex in *Decretali* datâ a. 1210. & relatâ in Cap. 8, Tit. cit. ubi, cùm quis in Canonicum Ecclesiæ Trident. sed sine præbendâ receptus petivisset præbendam provocando ad possessionem Canonici, & quòd hucusque locum in Choro & Capitulo habuerit, Capitulum verò excepisset, in Ecclesiâ Tridentinâ certum esse Canonico-
num numerum, & receptionem Canonici actoris tanquam expectati-
varii factam esse contra prædictam Concilii Lateranensis Constitu-
tionem

fic in CONCILIO COLONIENSI de a. 1260. celebrato in HARTZHEMII *Collect. Concil. Germ.* Tom. III. p. 588. C. 13. ordinatum fuit: „ Illis Ecclesiis, quæ plurimum clericorum recep-
„ tionibus ad vacatura beneficia sunt gravatæ, secundum Con-
„ stitutionem Alexandri Papæ quatuor ex receptis ante ipsam
„ provisum de præbendis, quæ post constitutionem prædictam
„ vacaverunt, vel vacabunt; ubi necdum quaternarius est com-
„ pletus, alii ultra numerum ipsum existentes habeantur pro
„ cassatis, nec aliquo modo ex tali receptione à præposito, Deca-
„ nis & Capitulis Ecclesiarum pro Canonicis vel præbendariis
„ admittantur. „ In CONCILIO PROVINC. MOGUNT. a. 1261. celebrato l. c. T. III. p. 596. C. 29. statuitur: *nullus in Ca-
nonicum eligatur beneficio non vacante, nisi iusta necessitas vel uti-
litas Ecclesiæ id postulârit, & tunc unum tantum & non plures ad-
sumi permittimus.* Id quod ex Concilio Aschaffenburg. adductum confirmatum fuit in *Statutis Synodal.* PETRI Archiepiscopi Mog. de a. 1310. in LUNIGII *Archivio f. Spicil. Eccles. Contin.* II. p. 48. In SYNODO PRAGENSIA a. 1355. habitâ in Hartzhemii T. IV. p. 381. C. 30. prohibetur, *ne Capitulum Cathedralis vel Collegiatæ Ecclesiæ aliquem non vacante præbendâ in Canonicum recipiat, nisi evidens Ecclesiæ utilitas id exposcat, quam suo Episcopo exponere te-
nebitur* in *STATUTIS SYNOD. Nicodemii Episcopi Frising.* a. 1440. conditis in LUNIGII *Spicileg. Eccles. P. II. Archiv. Imp.* T. 17. p. 241.

tionem, Decrevit pontifex, ut auctori Canonico, quum primum se facultas obtulerit, præbendale beneficium in Tridentinâ Ecclesiâ conferatur, *cum, ex quo receptus est in Canonicum, non deberet Carere præbendâ.* Adeoque Innocentius III. promotiones ad vacatura beneficia & expectantias Canonorum non præbendatorum ad præbendam certo modo approbavit, & similis ferè casus occurrit in Cap. 14. x. *de concess. præb.* ubi pariter approbatur promotio ad vacaturam præbendam alicujus ad Canoniam tantum admissi, ex ratione, quam pariter assignat Innocentius III. Pontifex, quod aliud sit prælatum promittere beneficii collationem, *cum poterit*, aliud *cum vacabit*, cum in multis Casibus facultas se offerre posset, in quibus collatio non esset in expectatione vacaturi beneficii differenda. Adeoque mens Innocentii III. eò redit, quod valeat promissio in genere conferendæ præbendæ vacaturæ, *cum pote, it*, non verò valeat

p. 241. §. 8. habetur; „ Ne per receptionem Canonorum
 „ præbendis non vacantibus alienæ mortis votum turpiter ingera-
 „ tur, statuimus, ut de cætero nullus recipiatur in Canonicum Ec-
 „ clesiæ nostræ Cathedralis, nec alicujus alterius collegiatæ no-
 „ stræ Diocesis, nisi vacaverit præbenda, quæ illi, qui assu-
 „ mitur in Canonicum assignetur, alioquin receptio in Contra-
 „ rium facta nulla sit ipso facto, nisi facta fuerit de licentiâ nostrâ
 „ Speciali.,, Et in Synodo a. 1451. à THEODERICO Archiepisco-
 „ po Mog. celebratâ in LUNIGII Archiv. f. Spicil. Eccles. contin.
 „ II. p. 84. inter corruptelas adducitur, *quod in nonnullis Ecclesiis pro-*
vinciæ Mogunt. tam Cathedral. quàm collegiatis pessimæ & juri divino
& positivo ac rationi contrariæ vigeant, & ex corruptela introductæ
sint consuetudines præsertim in nominando personas ante vacationem
beneficii & sæpe puero sine discretionem ante quartum decimum annum,
habendo minimè respectum ad Ecclesiam & Dei cultum, sed potius
ad carnem vel aliud commodum &c. & hæc consuetudo ibidem
damnatur.

In Statutis Synod. a. 1480. à SIXTO Episc. Frising. conditis in LUNIGII
 I, c.

leat promissio *certæ præbendæ* Titii vel Sempronii, *cum vacabit*; (c)
 cum autem per hanc Innocentii III. expectativarum permissionem,
 H nimum

I. c. *Spicil. Eccles. Cont. III. p. 1058. ne per receptionem Canonorum præbendis non vacantibus alienæ mortis votum turpiter ingeratur, statuitur, ut de cetero nullus recipiatur in Canonicum Ecclesiæ cathedr. in aliquâ collegiatâ dictæ Diœcesis, nisi prius vacaverit stipendium præbendale, quod illi, qui assumitur in Canonicum assignetur, alioquin receptio in contrarium facta nulla sit ipso facto, nisi facta fuerat de licentiâ Episcopi speciali.* Denique in *statutis Synod. Cardinalis & Episcop. Constans. MARCI SITICI de a. 1568. in LUNIGII. l. c. Spicil. Eccles. Cont. II. p. 560. C. X. disponitur: „Cum gratiæ illæ, quas expectativas vocant, ad Canonicatus & beneficia vacatura per sacrum Concilium Trident. sublatae sint, ita ut amplius nemini, etiam Collegiis, universitatibus, senatibus, & aliis singularibus personis, etiam sub nomine indulti, aut ad certam summam, vel alio quovis colore concedi, nec hactenus concessis eniquam uti licere, atque non solum nostra cathedralis, sed & quædam collegiatæ Ecclesiæ Episcopatus nostri, certum expectantium hujusmodi numerum habere consueverint. Ut igitur ejusdem concilii Decreta debite exequamur, nos ejusmodi expectantias omnes, in Ecclesiis Collegiatis, hac nostrâ constitutione tollimus & volumus, ut impofterum Canonicatus Vacantes nonnisi adultis & juxta Decreta Sacrorum Canonum, & præsertim Concilii Tridentini qualificatis conferantur: alioquin Collatio aliter facta sit nulla & invalida. Attamen Capitulum Cathedralis Ecclesiæ nostræ, ob protectionem & favorem Catholici ordinis Equestris, quibus eandem Ecclesiam nostram hætenus profecutus est, & impofterum, ut speramus, prosequetur, sub spe approbationis Sanctissimi Dni. nostri Papæ permittimus, ut eum numerum expectantium, quem hucusque habuit, retineat, eâ tamen conditione, ut tales Expectantes Clerici sint, atque in Seminario nostro vel in aliquâ Universitate Catholica studeant, bonisque Litteris incumbant. „*

(c) Idem INNOC. III. Pontifex in *Bullâ* ad Archiepiscopum Mog. SERFRIDUM II. datâ a. 1209. in LUNIGII *Arch. J. Spicil. Eccles.*

nimiùm cresceret Canoniorum expectantium numerus (prout conqueritur ALEXANDER IV. Pontifex in Bullâ *execrabilis quorundam ambitio* datâ a. 1254. quæ extat in LUNIGII *Archiv. f. Spicil. Eccles.* contin. III. p. 493.) & in nonnullis Ecclesiis decem, in aliquibus XX., in aliis verò pauciores & plures Canonici fuerint recepti, numerus ille expectantium ad *quaternarium* fuit redactus, cassatis omnibus expectativis ultra prædictum numerum extantibus: cùmque hæc constitutio data esset executioni in Ecclesiâ Metropol. Bremensi, dimissi autem expectantes nollent acquiescere Capitulum Brementense molestantes, contra illos ab eodem ALEXANDRO IV. data fuit BULLA dehortatoria a. 1257. quæ extat apud LUNIG. l. c. p. 954. n. 68. & CLEMENS IV. Pontifex a. 1267. expressè cassavit 6. expectativas illegitimas in eadem Ecclesiâ testante BULLA l. c. p. 956. n. 72. verùm cùm hâc ratione motibus vix esset finis positus, cessarentque haud abusus, sic Bonifacius VIII. Pontifex, correxit Decreta Innocentii III. allegata & ab Alexandro IV. modificata ac simpliciter omnes quocunque modo concedendas expectativas & promotiones ad vacaturas præbendas inhibuit, easque datas tan-

Contin. II. p. 36. urgebat, ut Petro Viterbiensi conferatur possessio præbendæ in Ecclesiâ Metropol. Mogunt., cujus expectativa concessa fuerat à prædicto Archi-Episcopo, dum ait: „ dilectus „ filius Magister Petrus Viterbiensis... proposuit, quòd, cùm „ olim tu... pro familiari gratia... præbendam quæ primò vacaverit post custodiam in Ecclesia Mogunt., ipsi liberaliter concessisti, eoque de ipsa per librum propriis manibus investito „ ad osculum pacis recepisti eundem in Canonicum Mogunt. „ Stallum in Choro, vocem in Capitulo, locum in mensâ & integrum ei stipendium conferendo „ ac deinde hortabatur Pontifex prædictum Archi-Episcopum ad promissa servanda & ad concedendam possessionem corporalem. Verùm non venit ad effectum hæc concessio partim ob defectum nobilitatis partim ob non servatam residentiam.

tanquam nullas cassavit in Cap. 2. de concess. præb. in 6to, cujus constitutio innovata fuit per *Tridentinum* Sess. 21. c. 19. de reform.

Præsuppositis hisce de Jure Ecclesiastico statutis, sicut jam tempore Innocentii III. pontificis contigit in Ecclesiâ Trident, sic pariter in multis aliis Germaniæ Ecclesiis obtinuit, & ex antiquâ consuetudine adhuc hodie est receptum, ut admittantur Domicellares vel sine omni præbendâ & redditibus, qui expectativâ Gaudent, & spe obtinendi suo tempore præbendam, & quia nudi saltem sunt expectativarii, sic plerumque nec frequentant Chorum, nec ministerium exhibent, cum tantum habeant Jus ad Canoniam, vel etiam, quod in paucis saltem obtinet Ecclesiis (d) actu admissi ad

H 2

Ca-

(d) Sic in Ecclesiâ Cathedrali Leodiensi multi tales dantur Canonici in herbis voto etiam in Capitulo gaudentes, sed sine præbendâ, ratione cujus sunt expectantes. Quod etiam in Ecclesiâ Halberstadiensi fuerint Canonici merè expectantes sine præbendâ minore seu Domicellari, patet ex *Statuto* de a. 1357. in LÜNIGII *Spic. Eccles.* P. II. Im Anhang p. 41. n. 43. ubi legitur: *in antea nullus Canonorum nostrorum emancipari debet, nisi habeat ordinem Subdiaconatus & actu minorem præbendam: nec præsentie seu distributiones quotidianæ aliter conferri debent vel assignari, nisi primo ad minorem præbendam expectanti.* In *Statutis Ecclesiæ S. Gangolphi Magdeburg.* de a. 1624. in JOH. CHRISTOPH. DREYHAUPT *Beschreibung des Saal-Creyses* T. I. p. 342. habetur n. 3. *Die beyde Canonici, welche keine Corpora haben, sondern deroselben allererst fähig werden, wenn ein jeder ad mediam præbendam per ascensionem ordentlich gelangen thut ic.*

In Ecclesiâ Metrop. Magdeburg. pariter præter Domicellares minori præbendâ provisos erant *immatriculati* seu expectantes sine præbendâ, qui in Capitulis generalibus vel aliis se sistere debebant, exhibere litteras nobilitatis & solvere pecunias Statutorum, præstareque Juramentum, prout discimus ex *statutis Ecclesiæ Magdeburg.* in JOH. CHRISTOPH. DREYHAUPT l. c. T. I. p. 485 n. 27. Sic pariter in Ecclesiâ Magdeburg. S. Nicolai fuerunt Canonici expectantes sive immatriculati, prout patet ex ejusdem

Canoniam sine præbendâ & in ordinibus majoribus constituti admittuntur ad Capitulum, & ad stallum in Choro, adeoque actuales sunt Canonici Capitulares, gaudentque expectativâ, quod suo tempore, si ordo senii illos tetigerit, & præbendæ vacaverint reditus & præbendam sint accepturi & tales descripti Domicellares, vel etiam respectivè capitulares, simplices autem Canonici in Germania dicuntur *Canonici in herbis*, illi autem, qui præbendâ simul fruuntur in talibus Ecclesiis, dicuntur *Canonici in floribus & fructibus*.

Si hæ expectativæ hætenùs descriptæ ac observantiæ secundùm rigorem *Capituli 2. de concess. præb. in 6. & Tridentini* unicè dijudicandæ forent, utique tanquam nullæ ac illicitæ habendæ forent, verùm cùm illæ Ecclesiæ Germanicæ, in quibus tales expectativæ vigent, 1) pro se habeant *Jus Decret. Gregorii IX. in cit. Cap. 8. & 14. de concess. præb.* ubi permittuntur expectativæ generales intuitu illorum, qui solam obtinuerint canoniam in Ecclesiâ quâdam nec non constitutionem Alexandri IV. & cùm 2) non obstante constitutione Bonifacii VIII. pontificis tanquam Deroga-

Ecclesiæ Statutis de a. 1699. in J. C. DREYHAUPT Cit. I. T. I. p. 490. ubi dabantur præbendæ majores & mediæ pro Capitularibus, minores pro Domicellaribus & denique admittebantur expectantes, qui in album Capituli referebantur & quorum primus & proximus ex hoc titulo vacantem impetrabat præbendam minorem: & Jus habuerunt ascendendi in turno prout ibi refertur: quoad ritum observabatur, ut solutâ pecuniâ statim, flexis genibus ante mensam Capitularem in conclavi Capitulari procumbenti à Decano imponeretur biretum pronuntiata formulâ: *eligo & recipio te in Canonicum hujus Ecclesiæ expectantem in nomine patris &c.* quibus finitis ad sedulitatem in precibus ad Deum fundendis, & ad diligentiam in discendis litteris & bonis artibus puer admonebatur, itidemque ad probitatem & obedientiam erga parentes, sive tutores & præceptores. In *statutis Ecclesiæ Colleg. B. V. Wurcensis Diœces. misnens. de a. 1505. n. 4.* in LUNIGII *Spicileg. Eccl. Contin. I. p. 841. de expectan-*

rogatoriâ Decretalium Gregorii I X. vetus illa consuetudo prædicto
Jure Canonico antiquo suffulta illibatè fuerit conservata, adeo-

H 3

que

tibus ejusdem Ecclesiæ hæc notatu digna leguntur : „ Item sta-
„ tutum est, quòd cum electio seu receptio Canonorum Ge-
„ neralis seu specialis in dictâ Wurcenſ. Ecclesiâ imminet faciendâ,
„ Decanus, qui pro tempore fuerit, vel vacante Decanatu, seu De-
„ cano absente seniore de Capitulo indicare debet Capitulum super
„ hujusmodi electione seu receptione faciendâ de consensu Cano-
„ nicorum vocem in Capitulo habentium & ibidem præsentium,
„ & ad certam diem convocare absentes, qui sunt vocandi de jure &
„ consuetudine & si in termino assignato aliqui non venirent, nihi-
„ lominùs receptio & electio fieri poterit per præsentem & tenebit
„ ipsis omnibus consentientibus. Si verò unus contradiceret, tunc
„ fieri non debet, nec debet receptio aut electio, nec in speciali
„ electione aut receptione plures recipi-debeant aut eligi unâvice,
„ nisi duo tantum, in generali tamen electione aut receptione
„ quilibet prælatorum & Canonorum suum dabit, & illi om-
„ nes simul recipi possunt, & factâ receptione aut electione in
„ omnibus casibus prædictis nomina receptorum aut electorum
„ & cognomina scribantur in matriculâ post alios priùs per
„ capitulum receptos quodocunque, ut nullo modo priùs re-
„ ceptis debeant anteferri. Matricula verò, in quâ expectantes
„ describuntur, debet sigillo Capituli esse sigillata. In generali
„ autem receptione, aut electione, in quâ quilibet de Capitulo
„ dare consuevit suum expectantem, tum præpositus, si præ-
„ positus non esset Canonicus primò dabit suum, deinde Deca-
„ nus, demùm antiquior Canonicus in Capitulo vocatione & ex
„ assecutione præbendæ majoris, & deinceps secundum ordinem
„ quilibet suum dabit expectantem : & secundum eundem or-
„ dinem in matriculâ prædictâ debent vacaturas seu vacantes
„ præbendas assequi, itâ quòd nullus alteri in assecutione præ-
„ bendæ præferatur... volumus etiam, ut secundum consuetudi-
„ nem hætenùs inconcussè observatam expectantes gradatim asse-
„ qui debeant præbendas ita : primus expectans ordinarius prim

que leges illæ noviores Eccles. receptæ haud fuerint, (e) lex autem non recepta non obliget. 3) sequentes Bonifacium VIII. pontifices etiam scientes consuetudines prædictarum Ecclesiarum privatarum memoratæ sæpius observantiæ se haud opposuerint, 4) denique consuetudo etiam contra Jus commune ab antiquo retenta subsistat, (f) sic patet expectativas quæstionis in variis Germaniæ Ecclesiis ab antiquissimis retrò temporibus introductas pro nullis hodie haberi non posse, ubi autem adhuc notandum venit, quòd nec in Germaniâ valeant simplices promotiones præbendarum necdum vacantium, nudæ promissiones ac datæ expectativæ, sed solennis secundùm mores receptos (g) requiritur admissio in numerum Domicellarium ad Ecclesiæ Canoniam à Capitulo facta.

§. XVI.

„ assequatur, & habeat juniorem primò vacantem ex morte vel
„ resignatione, demùm majorem.

(e) Constat inter omnes in Galliâ nec *Vltum Decretalium* Bonifacii VIII. conf. ALEXANDER NAT. *hist. Eccles.* T. VII. edit. paris. de a. 1730. p. 37. nec *Tridentinum* quoad Decreta reformatoria fuisse recepta, unde nec mirandum, quòd in Germaniâ unum vel alterum caput prædictorum Jurium non sit receptum, sic e. g. Decreta Tridentini quoad ætatem promovendorum ad beneficia, circa residentiam Canoniam, quoad ordines majores recipiendorum ad Capitulum, ac immunitatem Eccles. non ubique sunt recepta ne dicam mentem Tridentini quoad prohibitionem expectativarum, prout varii volunt, ad Domicellares haud collimasse.

(f) Simile exemplum habemus in *precibus Episcopalibus*, quæ licèt de se meræ sint expectativæ ad beneficia, justâ tamen consuetudine in Germaniâ introductæ meritò sustinentur, de quo argumento aliâ occasione ex professo agendum erit, pariter huc certo modo spectat *Nominatio utilis*, cujus-quoque juris vindicias nobis reservamus.

(g) In Ecclesiis Cathedralibus, ubi requiritur nobilitatis deductio, debent tales expectantes solenniter mediante sponsione juratâ nobilitatis vulgò *ausschwerung* ad possessionem Canonice Domicellarem vel expectativam recepti esse.

§. XVI.

In regulâ & de Jure Ecclesiast. Communi Domicellares debita requisita habentes possunt petere admissionem ad Capitulum.

Si hodierna spectemus Jura communia Canonica, ut volentes aspirare ad Capitulum, prout per se patet, ante omnia possessionem Canoniciatus vel præbendæ Canonialis vacantis in Ecclesiâ legitimè obtinuerint, necesse est: quænam autem sint requisita, ut quis præbendam in Ecclesiâ obtinere possit, dependet potissimum à consuetudinibus & statutis Ecclesiarum admodum variantibus: quod ante omnia noviter intrare volens Ecclesiam exhibere teneatur *titulum*, cujus vigore se recipi, & in Canonicum Ecclesiæ adscribi flagitat, veluti resignationem, provisionem papalem vel Episcopalem, præsentationem patroni, vel alterius legitimi collatoris, preces Imperiales vel Episcopales &c. res ipsa loquitur, quod autem concernit qualitates Candidati 1) omnis irregularitas Domicellaris cessare debet, (a) & potissimum in Germaniâ in considerationem venit irregularitas ex vitio Corporis proveniens, dum statutis plurimarum Ecclesiarum potissimum Cathedralium arcantur gibbosi, monoculi, claudi, cæci, aut aliâ notabili corporis maculâ, aut animi deformitate laborantes: (b) nec eatenus admit-
titur

(a) De hac materia integra prostant volumina veluti PAULI BORGARSII *Tract. de irregularitate, & impedimentis ordinum & beneficiorum Eccles.* FR. FELICIANI *enchiridion de censuris Eccles. irregularit. &c.* SIMON. MAJOLI *Tract. de irregularitate & aliis Canonicis impedimentis.* VAN ESPEN *J. Eccles. Univ. P. II. Tit. X.*

(b) In statutis Ecclesiæ Metrop. Trevirensis providè dispositum fuit, „ quod, si quis hujusmodi defectibus ignoratis nominatus, receptus & admissus fuerit, talis receptio, seu admissio pro inani, inutili ac nullâ habenda sit, & pro majori assecuratione „ ut huic malo seu errori imposterum maturè occurratur, si recipiendi in personâ propriâ non comparuerint, sollicitatores,

tiatur dispensatio Pontificia, prout constat ex famosâ controversiâ in Ecclesiâ Cathedrali Constantiensi a. 1696. ratione Philippi L. B. de Berleps enatâ, cujus acta exhibet FABRI Staats: Cansley. P. II. p. 37. seq. (c) similem controversiam in Ecclesia Verdunensi refert PITAVALL dans les causes celebres & intéressantes avec les jugemens, qui les ont décidées. T. 8. p. 262. seq. pariter huc spectat, si quis alias habeat qualitates licet indifferentes, quæ in statutis illum excludunt ab impetratione Canoniciatus, sic in Statutis Capituli Cathedralis Halberstad. de a. 1324. In LÜNIGII Spicileg. Eccles. P. II. Im Anhang p. 39, disponitur: *Item nullus de cætero eligetur in Canonicum Ecclesiæ nostræ, qui habeat fratrem in Ecclesiâ, etsi Episcopus fuerit frater ejus.* sic pariter in Ecclesiâ Metrop. Mogunt. duo fratres non possunt eodem tempore habere præbendas: ratio fundatur in evitatione factionum, id quod magis adhuc elucescit ex statuto GERHARDI II. Archi-Episcopi Brem. de a. 1245. in LÜNIGII Archiv. J. Spicil. Eccles. Contin. III. p. 953. n. 45. ubi legitur:

„ seu procuratores pro ipsis possessionem acceperint, statutum
 „ fuit, ut tempore receptionis absentium procuratores eorum
 „ manu fide datâ nomine suorum principalium stipulantes pro-
 „ mittant, si in tempore receptionis suæ notabilis aliquis defe-
 „ ctus occultatus, & postmodum deprehensus fuerit, quod re-
 „ ceptio hujusmodi nulla, & receptus sine contradictione cedere,
 „ & à Canonatu desistere debeat. „ Itidem in statutis Eccle-
 siæ Magdeburg. S. Nicolai statuitur: *omni corporis labe, defectu,
 & maculâ tam naturali, quàm accidentali careat, cum primis etiam
 integræ mentis sit, atque animi eclypsin non patiatur.*

(c) Nec dispensatio pontificis contra statuta Ecclesiarum Germ. cum contraria sit concordatis, etiam ex plenitudine potestatis in Cap. IV. X. de concess. præb. fundatâ in Germaniâ admittitur, de cætero de illa plenitudine potestatis conferri possunt, PETRUS DE MARCA de concordia sacerdotii & Imp. L. V. c. 25. §. 5. seq. LAUNOJUS P. III. Epist. 3. VAN ESPEN de Dispensat. c. II. §. 4.

tyr: Quia multa solebant scandala, & inimicitiae in Ecclesiâ nostrâ
 sæpius exoriri pro eo, quòd aliquâ præbendâ in Ecclesiâ vacante carnali-
 tatis affectu divisa fuerint vota, nos ad hujusmodi evitanda discrimina...
 sancimus, ne de cætero duo fratres carnales sive uterini in Ecclesiâ
 Bremensi in Canonicos assumantur: quod statutum etiam confirma-
 vit Pontifex INNOC. IV. eodem anno teste Bullâ l. c. n. 66. modi-
 ficatum illud autem iterum fuisse patet ex STATUTIS Ecclesiæ Brem.
 de a. 1617. in LÜNIGII l. c. p. 960. ubi ordinatur: non admittantur
 imposterum ultra duos fratres Carnales vel uterini. In prædictâ Ec-
 clesiâ Cathedrali Halberstad. per Statutum de an. 1593. excluduntur
 præterea illi, qui jam ante præbendam in eadem Ecclesia habu-
 erunt, sed resignârunt, & 2) qui ante acquisitionem Canonica-
 tûs matrimonium contraxerant. Conf. LÜNIG l. c. p. 62. n. 80. in
 ejusdem LÜNIGII Spicileg. Eccles. P. II. p. 1058. extat confirma-
 tio à Sixto IV. pontifice a. 1475. data Statuti, vi cujus in Ecclesiâ
 Cathedrali Augustanâ excluduntur cives Augustani, & eorum
 filii; & in Ecclesia Fritzlariensi habetur statutum, quòd Canoni-
 cus debeat probare per 4. generationes, se non esse progenitum à
 parentibus, qui professionem artis illiberalis exercebant. In Ecclesiâ
 Metrop. Magdeburg. debet simul gaudere præbendandus vitæ ante-
 actæ honestate, & illasæ famæ testimonio, & in STATUTIS Synod.
 Magdeburg. de a. 1266. in LÜNIGII Archiv. J. Spicil. Eccles. Con-
 tin. II. p. 252. excluduntur Captivatorum & detentorum personarum
 Eccles. omnes posteri usque ad quartam generationem per lineam rectam
 tam masculinam quàm foemininam descendentes ab omni beneficio Ec-
 cles., nisi præstiterint satisfactionem debitam & congruam. II. requiri-
 tur legitimitas ratione natalium per testimonium legitimum in re-
 gulâ ex Protocollo Parochiali desumptum probanda, imò in qui-
 busdam Ecclesiis potissimùm Diceceseos Trevirensis legitimitas in
 quatuor generationibus (d) probanda, quod maximas sæpius
 creat

(d) Ratio talium statutorum quærenda est in illis temporibus, ubi
 concubinatûs vitium penes clerum adeò grassabatur, ad arcen-

creat difficultates aspiranti ad Beneficium. III. cū præbendâ donandus debeat esse in numero clericorum, sic per testimoniales seu sic dictas *formatas litteras* ordinantis probanda est saltem primæ tonsuræ collatio. (e) Quoad ætatem quidem de Jure requiritur IV. pubertas, sed in plurimis Germaniæ Ecclesiis non observatur. (f)

dos à beneficiis spurios Clericorum filios. In aliis Ecclesiis etiam legitimati per subsequens matrimonium excluduntur, sic in statutis Ecclesiæ Cathedralis Lubecens. in ERNEST. JOACH. DE WESTPHALEN *monum. ined.* T. II. p. 2434. Tit. 15. legitur: *Statutum est solenniter, quod nemo in Canonicum recipiatur, nisi sit de legitimo matrimonio procreatus, & cujus parentes sui conceptus tempore matrimonialiter copulati extiterint.* In Ecclesiâ Metrop. Trevirensi excluduntur spurii, vulgò nati aut illegitimi quicumque, etiamsi auctoritate Apostolicâ, vel Imperiali legitimati fuerint. In statutis Ecclesiæ Magdeburg. S. Gangolphi cit. Disponitur: *Die Persohnen, so eligirt werden... sollen ihre Geburts-Brieff vorzeigen.... daß sie vom Vatter, und Mutter, auch vom Grossvatter, und Grossmutter acht, und recht, und in der Ehe gezeuget, und gebohren.* In confirmatione Privilegiorum & Statutorum Ecclesiæ Colleg. S. Martini Casselensis ab Henrico Landgraviæ Hassiæ facta. a. 1473. in KUCHENBECKERI *Analect. Hassiac. Collect.* IX p. 222. n. 47. legitur: *Wir wollen auch daß sie (Canonici) alle Ding nach Stiftswiese redelich untereinander halten, und fort nymands zu gledemasen desselben Stiftis vor Canoniken uffnehmen sollen, der oder die nit echt und recht geboren weren, es were dann ein Bastart von Hessen.*

(e) Ex quâ ratione prima tonsura vi antiquæ Ecclesiæ disciplinæ ab aliis ordinibus haud sejuncta separata fuerit, egregiè deducit VAN ESPEN *Jur. Eccles. Vn.* P. I. Tit. I. c. 1. n. 1. seq. Limitanda tamen adhuc est posita Thesis, nisi ex fundatione vel statuto certus & major forsan requiratur ordo in illo, qui vult impetrare præbendam: sic HENRICUS Landgravius Hassiæ in noviter fundatâ a. 1366. Ecclesiâ Colleg. S. Martini Cassell. nonnisi *præbendas sacerdotales* instituit, voluitque, ut admittendi Canonici

(f) IV. in Ecclesiis Metropoliticiis, Cathedralibus, & Equestribus probanda est nobilitas avita (g) 4. 8. vel 16. Majorum illustris vel equestris seu militaris prosapia pro diversitate statutorum. (h) Vel
I 2 ubi

sint præsbyteri vel infra annum à tempore assentionis præbendæ se faciant ad sacerdotium promoveri. Testante diplomate in KUCHENBECKERI Anal. Hass. Collect. V. p. 29.

(f) VI STATUTORUM Ecclesiæ Metrop. Brem. de a. 1617. Illustris persona, Princeps, Comes vel Baro præbendam impetrans debebat ad minimum VII. esse annorum, Nobilis autem XIV. in statutis Magdeburg. Ecclesiæ S. Nicolai legitur: *Majorennis, an adhuc in minore ætate constitutus sit, nihil referto, modò septimum ætatis annum compleverit, quod ex aspectu pueri dignoscere moris est, nec adeò acuratâ indagatione opus est.* Adeoque hoc pariter exemplum est, ubi in Germaniâ licet cum magno Disciplinæ detrimento Tridentinum haud est receptum.

(g) De hujus instituti origine diversas Doctorum virorum sententias recenset, & suam tandem exponit JOH. GEORG. CRAMER in comment. de Juribus & prærogativis Nobilitatis avitæ, ejusque probationibus ex institutis germanorum priscis & hodiernis. T. I. c. 2. § 9. c. 3. per totum, cui operi insigni varia Capitulorum Cathedralium statuta & privilegia subjuncta sunt. Conf. etiam TITUS §. 28. Diss. De Jure Nobilitatis Lutheranæ ad immediatæ Germaniæ Capitula & Canonicatus. add. AUTHOR. des Bedenckens: ob im S. R. Reich die hohe Erbzund andere Stiffter beständiglich in ihrem esse und Weesen zu erhalten. p. 13 seq. & p. 60. seq.

(h) in aliquibus Ecclesiis requiritur, ut non solum omnium ascendentium nobilitas sit avita, sed & ut omnes fuerint ex Nobilitate equestri immediatâ; in Ecclesiâ Cathedrali Würceburgensi requiritur, ut omnium ascendentium Nobilitas sit immemorialis. in statutis Ecclesiæ Cathedr. Argentin. de a. 1713. revisis & à Galliarum rege Ludov. XIV. confirmatis in JOH. GEORG. CRAMERI Tract. de Nobilitate avita p. 541. respectu neo-Canonicorum German. disponitur: „Nemo germanus inter Canonicos argentinenses annumeretur, qui in lineâ recta pater-

ubi Doctoralis dignitas (i) sufficit, vel necessaria est, de hac quoque

na non ostendat patrem, avum, proavum & abavum, & in
 lineâ rectâ maternâ pariter matrem, avum, proavum & ab-
 vum principes esse aut comites, potiendi jure vocis & Sessio-
 nis in Generalibus Imperii comitiis capaces, in linea verò
 collaterali singulos gradus & singula capita nobilia esse ad mi-
 nimum, & in aliis Imperii Capitulis nobilibus admittenda, aut ad-
 mittenda. de cætero ad dictoria plebejorum referendum ad
 Ecclesiam Metrop. Salisburg. nonnisi comites J. admitti, cum &
 ibi sufficiat avita nobilitas. Sæpius etiam prognati ex ordine il-
 lustrium, principum &c. vel simpliciter vel ad certum numerum
 excluduntur: sic in *statutis* Ecclesiæ Metrop. Magdeburg. dispo-
 situm fuit: *plures quàm duo ex illustri principum, comitum, & Ba-*
ronum familiâ prognati inter 8. majores Canonicos moribus & legi-
bus antiquis ne recipiuntur, unus duntaxat è duobus ex familiâ illu-
stri & illustrissimâ prognatis Canonicis ad capitularem residentiam
admittitur. De cætero de modo probandi nobilitatem avitam, &
 disponendi stemmata per avita insignia ex professo egerunt PON-
 TUS HEUTERUS in appendice ad *Genealogias præcipuarum ali-*
quot è Gallia Francicâ, ac belgicâ familiarum. CHRISTINEUS
 in *observationibus Eugenealogicis* L. 2. c. 16. FRANC. JOSEPH.
 MERLET in *Diss. de nobilium avorum probatione vulgò von der*
adelichen Ahnen beweissung. Argent. 1732 4. ESTOR in 2. *Dif-*
fert. pragmaticè admodum scriptis de Probatione nobilitatis avitæ
& veteri & hodiernâ ab illis potissimum, qui dignitatem Eccles. ap-
petunt, expediendâ. Marb. 1744. 4. & *de ratione usitatâ in demon-*
strando nobilitatem proavitam. 1745. 4. ac tandem in integro *Tract.*
 1750. edito 4. sub tit. *Practische einleitung zur Ahnen prob.*
 KNORR *de probatione nobilitatis per Instrumenta.* HILDEBRAND
de probatione per stemmata Genealogica LYNCKIUS *de probatione*
per insignia & arma gentilitia. De cætero nec dispensatio Ponti-
 ficis quoad hanc qualitatem admittitur, & qualis controversia
 Pontificem inter & Capitulum Cathedrale Wormatiense ratione
 Jacobi de Baviile non sufficiente nobilitate ornati enata sit, exhi-
 bent acta in FABRI *Staats-Canzley* Tom. V. p. 104. seq.

(i) Ubi autem requiritur qualitas Doctoralis, non sufficit, si quis per

que qualitate pariter docendum erit. VI. Solvendæ sunt pecuniæ statutariæ ad varios fines deputatæ, ubi sunt receptæ. (k) VII. Denique præstandum etiam plerumque est à neo-Canonico Jura-
men-

I 3

Bullam vel à comite palatino creatus sit Doctor, sed ut dignitas illa Academica in Universitate approbata collata fuerit, necesse est, unde SIXTUS IV. Pontifex in *Bulla* de a. 1474 statuit, ut VI. Canonicatus Ecclesiæ Metrop. Colon. duntaxat Doctoribus & Licentiatis in Theologiam vel altero jurium *in aliquo studio generali cum rigore examinis promotis conferantur.* de cætero licet JOANNES WAMMESIUS *Consil. de Jure Pontif. T. I. Consil. 18.* deduxerit, in concessione præbendæ Doctoralis requiri, ut jam actu gradu academico quis sit ornatus, id etiam in Belgio forsân observetur, in Germaniæ tamen Ecclesiis non adeò rigorosis sufficit, si neo-præbendandus proximè ad gradum suscipiendum sit dispositus & eatenus se obliget.

(k) In STATUTIS Ecclesiæ Sverinensis iteratò jam allegatis l. c. legitur: *Item Canonicus de novo receptus habet facere & dare tenetur: 1) dabit cappam de serico valentem XX. marcas Lubec. intra tempus ad hoc statutum vel unum sericum juxta ordinationem & æstimationem Thesaurarii, & Capituli, dummodo valor non excedatur. Item Episcopo 4., præposito, Decano, Scholastico, cantori, Thesaurario, cellario Sverinensi, cuilibet ipsorum duas stopas vini, cuilibet Canonico unam stopam, cuilibet vicario dimidiam stopam, quartale vini cuilibet Lectori Chori tenebitur erogare. Item dabit camerario vestes, quibus tempore suæ receptionis est indutus, si verò puer fuerit, dabit eidem, cum ad annos discretionis pervenerit, vestes decentes, variæ denique refectioes & convivias dare injungebatur. Similiter in STATUTIS Ecclesiæ Cathedralis Halberstadiensis de a. 1326. dispositum fuit, ut nulli ad Canonicatus sive minores vel majores præbendas admittantur, nisi ipsi admittendo per prius statuta dictæ Ecclesiæ videlicet 16. marcas argenti puri Halberstad. barandiæ, ad Cappas & ornamenta Capitulo ibidem exsolvant, alia verò pro camerariis, & cæteris dictæ Ecclesiæ dari solita, juxta consuetudinem antiquam exsolvantur. In LUNIGII Spicileg. Eccles. P. II. im An-*

mentum, quo varia observanda promittuntur. (1) Hisce præmissis in Thesi Domicellares possessione Canoniciatûs in Ecclesiâ gaudentes debitis provisi qualitatibus, ac præstitis secundum statuta præstandis finitâ potissimum residentiâ strictâ pro Ecclesiæ observantiâ suam petere possunt emancipationem ac admissionem ad Capitulum cum reliquis Juribus Capitularibus annexis, *Capitula* enim *clausa* extra ordinem contra Jus commune sunt statuta, & ex parte odiosa, adeoque sicut in aliis capitibus, sic & in hoc pro Jure communi est præsumptio, nec incumbit onus probandi Domicellari Capitulum non esse clausum, sed hæc exceptio, & legitima Capituli clausi constitutio in dubio probanda erit à Capitulo.

§. XVII.

hang p. 40. & de certâ mensurâ vini boni Elsatici danda cuivis Canonico statutum a. 1366 l. c. p. 46. n. 48. Vi STATUTI *Ecclesiæ Metrop. Bremensis* de a. 1617. illustris ad præbendam admissus solvit Pecunias statut. in duplo, quadringentos scilicet aureos rhenenses, in auro & pondere justo & ducentos Thalers Imperiales, simplum autem solverunt nobiles & Doctores.

- (1) Notatu dignum est Juramentum, quod neo-Canonici in Bingenfi Ecclesiâ S. Martini vi statuti de a. 1403. præstare tenebantur, ubi inter alia juratò promisit Domicellaris: „ Item quandocun-
 „ que fuero emancipatus, non instabo pro Capitulo infra an-
 „ num à die præsentis meæ admissionis computando, nec in se-
 „ dibus me collocabo, quousque ad Capitulum fuero receptus,
 „ item non petam vel peti procurabo me ad Capitulum recipi,
 „ nisi in præbendâ meâ sim quietus, & donec 24. annorum æta-
 „ tem compleverim, & ad ordinem Diaconatûs sim promo-
 „ tus; item non impetrabo aut procurabo litteras ambassiatas,
 „ aut preces à principibus, prælatis, nobilibus vel aliis quibus-
 „ cunque pro me scribi vel fieri, per quas Juribus, statutis &
 „ consuetudinibus Ecclesiæ ordinatis & ordinandis, observatis
 „ & observandis quomodolibet obvietur, nec eis utar quovis
 „ modo, item dabo tres marcas argenti puri ad fabricam Do-
 „ minorum. . . . item præstabo Dominis de Capitulo sufficien-

§. XVII.

Quænam necessaria sint requisita ad Capitulum?

Si autem quærat, quænam necessaria sint requisita, quibus provifus debet effe Domicellaris, fi ad Capitulum admitti cupiat? Categorica haud dari potest refponfio, fed variant denuò eatenùs Ecclefiarum Confuetudines ac ftatuta, plurima autem in eo conveniunt, quòd I. Candidatus certam debeat habere ætatem, & quidem annum ætatis vel 20^{mum} vel 21^{mum} cceptum, prout fe res habuit in Ecclefiâ Cathedrali Lubec.; vel completum, pro varietate ftatutorum, de quibus testatur ANTONIUS MATHÆUS *de Nobilitate* p.623. in Ecclefiâ Metrop. Trevirensi requiritur annus ætatis 23^{tus} inchoatus, in Ecclefiâ Brem. annus 23^{tus} completus; ftatum Ecclefiæ Wurceburg. de a. 1541. ab Epifcopo CONRADO IV. confirmatum, vi cujus à Capitulo excluduntur omnes, qui annum ætatis 24^{tum} haud compleverunt, exhibet LUNIG *in Spicileg. Eccles. P. II. p. 1027. Tom. XVII. Archivii.* Ex quo notanda ratio ftatuti, dum dicitur: *considerantes, quòd eorum, qui minoris fint ætatis, confilium fragile fit, & infirmum multis Captionibus & infidiis expofitum, quòdque Ecclefiæ, quibus personæ præficiuntur minùs idoneæ scientiâ, moribus vel ætate, gravia propter hoc tam in fpiritualibus, quàm*

„ tem Cautionem infra menfem à tempore admiſſionis meæ com-
 „ putando per 4. personas honeſtas, & graves, qui unà me-
 „ cum litteram hujusmodi Cautionis dictis Dominis meis dabunt,
 „ & figillabunt ſecundùm formam mihi per eos præſentandam,
 „ de reddendo ipſos ſimpliciter indemnes occasione meæ præ-
 „ bendæ. Item non permutabo, nec in alium transferri procura-
 „ bo meos Canonicatum, & præbendam absque Conſenſu, & vo-
 „ luntate Capituli. Item nullatenus me ad romanam Curiam
 „ transferam ſine Capituli licentiâ ſpeciali. Item non impetrabo,
 „ nec impetrari quidquam procurabo in præjudicium Eccleſiæ
 „ vel perſonarum ejus, aut me ab hoc Juramento abſolvi, vel
 „ ſuper eodem mecum Diſpenſari, nec utar ejusmodi impetratis.

quàm temporalibus interdum perferant detrimenta, voluimus futuris incommodis, quantum in nobis est, obviare: & hoc non solum probandum per extractum baptismalem, sed & in quibusdam Ecclesiis adhuc Juramento confirmandum. (a) II. Quòd modo in statutis præscripto absoluerit *residentiam claustralem seu strictam*, à quâ in regula nulla excusat Causa; referunt quidem plerumque Canonistæ inter Causas etiam ab hac residentiâ liberantes 1.) si talis neo-Canicus sit à latere Pontificis vel Episcopi vigore Cap.7. & 15. *de Cleric. non resident*, prout putat etiam AUGUST. BENED. MICHAELIS

LIS

(a) prout e.g. se res habet in Ecclesiâ Cathedrali Monasteriensi ratione anni ætatis vigesimi completi. in allegato autem statuto Ecclesiæ Cathedralis Herbipol. ratione probationis disponitur: „ idque „ legitimis documentis, puta ad minus duobus testibus hominibus fide dignis, in quorum numero parentes, avia, obstetres, & similes non excluduntur, prober, & doceat, vel ex „ ipsius Canonici, qui ad Capitulum sese admitti petit, aspectu „ appareat, illum supra annos 24. natum. „ In statuto Ecclesiæ Cathedralis Halberstad. de a. 1564. in LUNIGII *spicil. Eccles.* P.2. im *Anhang* p.58. n.72. disponitur: *quòd posthac nullus Canonicus ad residentiam & Capitulum admittatur, nisi 20. ætatis suæ annos exegerit, atque in maioribus ordinibus constitutus idque per formatas ut vocant, litteras probaverit.* Et quòd eatenus novioribus temporibus varii commissi fuerint abusus, discimus ex querelis CONCILII MOGUNT. de a. 1549. sub Archi-Episcopo Sebastiano celebrati. art. 86. in LUNIGII *spicil. Eccles.* P.1. T. XVI. *archivii Imp.* p. 126. ubi labem Capitulorum non alio magis ex Capite profectam esse, quàm ex eo, asseritur, quòd in Capitula, & suffragii Jus admissi fuerint juniores Canonici, qui Domicellares appellantur: *hactenus in Ecclesiis Cathedralibus & collegiatis saltem ex eâ parte, quâ majores nostri non sine magnâ ratione juniores Canonicos, quos Domicellares vocant, non statim, ut beneficia acceperint, ad Capitula admitti, sed ad tempus sub Fugo prælatorum detineri voluerunt, satis negligenter advigilatum esse, non sine Ecclesiarum perniciæ sentimus.*

Lrs in Diss. de beneficio à latere, 2.) Si pontifex vel Episcopus dispensârit, verùm sicuti Ecclesiæ Germaniæ nullam secundùm dicta circa sua statuta admittunt dispensationem, sic nec in hoc Capite, neque qualitas *beneficii à latere* pro excusatoria Causa admittetur, prout novissimum in Mogunt. Ecclesia Colleg. ad gradus B. V. habuimus exemplum concluso Judicii Imper. aulici firmatum. Variat autem pro diversitate statutorum hæc residentia, dum alibi more antiquo est annalis, alibi semestralis, (b) alia minoris temporis, alibi pecuniâ redimibilis, (c) alibi præcisa & irredimibilis, (d) alia requirit unius per diem horæ Canoniciæ præsentiam. (e) Alia ad omnes horas est adstricta, ita ut residens, qui venit post *Gloria versûs primi Deus in adiutorium &c.* aut post finitam *Epistolam Missæ*

K

de

-
- (b) In Ecclesiâ Cathedrali Trevirensi residentia minor durat 6. mensibus, & si quis accedat Capitulum aliam 6. mensium strictam tenetur servare residentiam.
- (c) Dum taxa fabricæ communiter applicanda per statuta est determinata vel à Capitulo præfigitur, prout se res habet in Ecclesia Cathedrali spirensi, & passim ferè in Ecclesiis colleg. Diœceseos Mogunt.
- (d) Sic e. g. in Ecclesiis Metropol. Trevir. & Cathedrali Würceburg. redimi haud potest residentia stricta
- (e) Statutis hujatis Ecclesiæ S. Stephani est provisum: „ Omnis Canonici noviter ingressus obtentâ possessione Canonicatûs, & præbendæ, si participare fructus annuos cum aliis velit residentiam suam annalem hîc in loco personaliter, sine incursione suspensionis chori & forensi extra civitatem pernoctatione totaliter facere tenetur, ut per frequentatam horam in Choro (quam horam Canonicam eligere penes ipsum est) in pulveribus extra subsellia stando inchoatam, finito officio Divino, in loco consueto MEMORIA dicto, præsentibus Ecclesiæ personis indicet, & sic per annum integrum singulis diebus Dominicis & festis fori ac Chori per horam Canonicam frequentando Chorum non interruptam continuet. Quam sic per annum integrum completum, in antedicto loco consueto edicere tenetur, „

de novo inchoare debeat istam residentiam solvendis denuò Juribus statutariis, omnes verò requirunt continuam pernoctationem in domo Canonialis immunitatis, aut saltem in eâdem civitate. conf. NELLER in diss. *de varietate residentiarum* §. 31. in Notâ. III. Legitimè debeat esse emancipatus, ubi vel emancipatio cum ipsâ ad Capitulum admissione est conjuncta. (f) vel emancipatio privatim à Scholastico cum

(f) Prout observatur in Ecclesia Cathedrali Monasteriensi, ubi hâc ratione proceditur: petito à Decano pro âctu emancipationis separato Capitulo, exhibitisque quietantiis solutorum Jurium emancipationis, testimonio studiorum ultra alpes, testimonio ætatis 20. annorum & primæ tonsuræ, si nullus horum omnium occurrat, defectus, Scholasticus curat examinari emancipandum per Patrem præfectum de Doctrinâ & per succentorem probari in Cantu, & datis ab hisce de sufficiente qualitate Capitulo testimoniis, Emancipandus per Scholasticum ducitur ad Capitulum, ubi flectens Præsidi Capituli præstat Juramentum tactis Sacris Evangeliiis: quòd de nobili & militari genere ex utroque parente, de legitimo matrimonio secundum probata sit procreatus, annum ætatis 20mum compleverit, tenor testimonii studiorum exhibiti veritati sit consentaneus, ac pro posse & nosse procurare velit utilitatem Ecclesiæ, nec non observare statuta, privilegia & honestas Consuetudines: quo prævio præstat obedientiam, quibus peractis à præside assignatur emancipato sedes in Capitulo, duciturque ad Chorum & summum altare, ubi consuetæ à neo-Capitulari fiunt preces cum offertorio. Quomodo emancipatio conjuncta sit admissioni ad Capitulum in Ecclesiis Cathedralibus Paderbornensi, & Osnabrugensi expositum fuit supra, idem obtinet in Ecclesiâ Cathedrali Halberstadiensi, ubi a. 1357. statutum est „ quòd in antea nullus canonicorum emancipari debeat, nisi „ habeat ordinem subdiaconatus, & âctu minorem præbendam,, in LUNIGII *spicil. Eccles. P. 2.* im Anhang p. 43. n. 43. pariter in Ecclesiâ Metropol. Bremensi emancipatio conjuncta erat cum admissione ad Capitulum, prout discimus ex STATUTIS dictæ Ecclesiæ de a. 1617. Cap. 2. ubi disponitur: *Canonicus Brem. qui Canoniatum vel præbendam suam . . . Obtinuerit, non emancipatur,*

cum certo ritu adhuc peragitur, (g) vel sine ritu (h) solutis emancipationis Juribus (i) nudum datur à Scholastico vel Decano, ubi receptum est, emancipationis documentum, & in hisce ultimis

K 2

Casi-

nec locus in Capitulo assignatur, nisi à tempore adeptæ possessionis triennio elapso, qui anni carentiæ vocantur, in quibus non gaudet residentiâ voto nec optionibus: excepto Canonico, qui si forsan postulatur, ut in Decanum eligatur: nam ex tunc statim emancipatur, ad Decanatum provebitur, & ad bona Decanatus annexa sine optione admittitur.

(g) Proût supra exempla de Ecclesia Cathedrali Würceburg. allegata fuerunt, & in Ecclesiâ Trevirenâ adhuc observatur.

(h) Et ita se res habet in Diœcesi Moguntina: ratione temporis emancipationis variant etiam Ecclesiarum consuetudines, sic in Ecclesiâ Metropol. Trevir. & passim ferè in nostris terris emancipatio fieri potest immediatè post finitam residentiam strictam; in cathedrali Würceburg autem Domicellaris haud emancipatur, nisi ordine dimidium Domicellarium numerum superârît. Quid in Ecclesia Bremenâ obtineat, paulò ante recensitum fuit.

(i) Salmasius Episcopus Wormatiensis in *Decreto* circa emancipationem Canonorum de a. 1347. in SCHANATTI *Historiâ Episcopatus Wormat.* Cod. prob. n. 197. p. 171. præcepit, ut gratis fierent Canonorum emancipationes, & vi citatæ supra *Constitutionis BRANDÆ Cardinalis Placentini* visitatoris & reformatoris pro Ecclesiâ Moguntinâ, & totius Allemanniæ de a. 1522. in LUDWIGII *reliquis Manuscript.* T. XI. p. 398. mandavit reformator: *addimus etiam, ne pro emancipatione Domicellorum aliquid penitus prædicti scholastici audeant recipere sub pænâ dupli ejus, quod receperint.* Verùm hæc dispositio nec in Diœcesi Moguntinâ nec in reliquâ Allemanniâ fuit recepta. Variant etiam sæpius pecuniæ emancipationis pro conditione emancipandi veluti in Ecclesia Metropol. Trevir. & Cathedrali spirensi, ubi emancipandus Baro solvit simplum Taxæ, Comes duplum. princeps triplum. Vi statutorum Ecclesiæ Brem. emancipandus Nobilis non Doctor Capitulo solvit X. aureos rhén., V. Marcas Brem. Camerario, & Capitulo secundum morem antiquum convivium, illustris præstat duplum.

Casibus emancipatio probanda est per sic dictas *litteras emancipationis* à Scholastico vel Decano, ubi receptum, subscriptas. (k) IV. requiritur, ut *studium* vel *annale* vel *biennale* vel alio termino vi statuto-

(k) Studium hoc academicum Canonorum hæc habet origines: dictum fuit suprâ studia Canonorum antiquitus penes scholasticum fuisse peracta, fundatis autem per Italiam, & Galliam Academiis studiorum generalium frequentationem permissam fuisse Canonicis Junioribus; dum autem circa Sæculum XII. & sequentia Scholæ Canonorum vilescere cœperunt partim ob universitates passim conditas, partim ob injuriam temporum, & desidiam Prælatorum, & in scholas puerorum passim Conversæ fuerunt, vel planè extinctæ. conf. VAN ESPEN *Jur. Eccles. univ.* P. II. Tit. XI. C. I. §. 6. THOMASINUS l. cit. P. IV. L. 2. C. 35, cujus rei vestigia quoque habemus hîc Moguntia de scholis Metropol., B. V. ad gradus, & S. Stephani, dum schola S. Joannis planè evuluit: Sic statutis, & observantiâ Capitulorum definita fuerunt tempora, per quæ litterarum studiis opera danda esset in academiis à Junioribus Canonicis. Statutorum horum intentio primitus fuerat: ut scientiis; & in specie Juri Canonico, nec non Theologiæ, per tempus congruum operam navantes Juniores Canonici ad Ecclesiæ munera eò melius disponerentur, sed cùm ipsa vita Canonica à rationibus pristinae disciplinæ deflectere cœperit, evenit, ut emenso litterarum studio non tam de studiorum fructibus in academiâ Collectis, quàm potius de observata statuti lege & tempore præcisè transactò quæratur, de quo abusu jam Sæculo XIV. prospexit Capitulum Osnabrugense, cujus contenta retulit GEORG. LUDOV. BOEHMER. in programme: *de tempore studiorum legitimo à Canonicis observando* §. XVI. & inde quoque in Ecclesiis Cathedralibus Monasteriensi, & Paderbornensi absoluto studio academico ante emancipationem Canonici examinantur de Doctrinâ per P. Præfectum. Statutum etiam antiquum circa studium biennale, sed non benè observatum innovavit jam Canonicis S. Severi Erfordiensibus GERLACUS Archiepiscopus Mogunt. a. 1356., cujus diploma edidit BUDER in *syniclis observat. & opusc.* L. I. p. 11. nec defuerunt varii Episcopi

pro bono Ecclesiae Zelosi abusibus circa studia Canonicorum
 ferre medelam, sic ALBERTUS IV. Archi-Episcopus Magde-
 burg. in Synodo a. 1489. celebrata in LÜNIGII *Archiv. 7. Spicil.*
Eccles. Contin. II. p. 294. ordinavit: „recolentes altis cum suspi-
 „riis Ecclesiam nostram metropolitica[m] aliasque Ecclesias ca-
 „thedrales collegiatas... ceteraque quam plurima beneficia pro-
 „vinciae nostrae virorum litteratorum non solum decore inclyto,
 „sed eorum auxilio & consilio destitutas, qui fidem sacrosan-
 „ctam, Ecclesiarum libertates, jura & personarum Privilegia
 „antequam, quam milites rempub. armata[m] militiam, sunt po-
 „tentes defendere; unde sacro approbante Consilio statuimus
 „& ordinamus, ut pro quolibet tempore affuturo Decanus &
 „Capitulum nostrae Ecclesiae Metropol. deputet & habeat ha-
 „biles ad proficiendum in studio privilegiato de gremio Capi-
 „tuli nostri, seu alias de Ecclesia unum in sacra pagina profi-
 „cientem, alterum in Jure Can. & tertium in Legibus. Eccle-
 „siae vero aliae Cathedrales duos, unum in Theologia, reli-
 „quum in Jure Can. vel in Legibus proficientes; Ecclesiae vero
 „collegiatae & monasteria unum in Theologia seu in Jure Can.
 „proficientem, quibus praebendarum suarum Corpora Juxta
 „Canonum praecipua, ad triennium integrè ministrabunt & si
 „praedicti Studentes de Ecclesiis Cathedr. nostrae provinciae, &
 „collegiatis non habeant ab Ecclesia ratione dignitatis persona-
 „rum, vel officiorum, si quas obtinent, & ultra Corpus suae
 „praebendae, unde possunt in studio victum habere decentem
 „& amictum & libros necessarios comparare; volumus eis sub-
 „venire per Decanos & Capitula eorum ad valorem corporis
 „praebendarum suarum de communi; & GEORGIVS Episc.
 Leod. in Synodo a. 1548. habita in LÜNIGII l. c. *Spicil. Ec-*
cles. Contin. III. p. 1106. ait: volumus etiam & mandamus,
 „ut in Universitate oppidi Lovanien[s]is, aut alia quacunque,
 „nulli nisi ad studia Litterarum idonei, & illarum Gratia prin-
 „cipaliter se ad universitatem conferentes, in supposita & ad
 „usum Privilegiorum hujusmodi universitatis recipiantur, aut
 „suorum beneficiorum fructibus eo praetextu gaudeant, nec
 „recepti, ipsis privilegiis pro beneficiorum fructibus uti si-
 „nantur, nisi quamdiu causam studii permanferint, & spes sit,
 „quod

„ quodd ex studio suo fructum uberiores in Ecclesiâ Dei sint
 „ parituri. Qui verò desides & otiosi comperti fuerint, ab eo-
 „ rundem Privilegiorum usu & fructuum perceptione repellan-
 „ tur. Otto Cardin. & Episc. August. in statutis synod. a. 1567.
 conditis apud LÜNIG l. c. Spicil. Eccles. Contin. II. p. 359.
 Ait. „ Juniores quoque Canonicos nonnisi ad Scholas & Univer-
 „ sitates Cathol. mitti volumus, quibus seriò injungatur, ut sub
 „ pœnis à nobis vel Capitulo, cujus sunt Canonici, infligen-
 „ dis, vitam studiosis atque Canonicis dignam agant, ibidem-
 „ que habitu Clericali omninò utantur. Hi, cum ad studia di-
 „ mittuntur capitulis suis sufficientem cautionem præstent, sese
 „ in ordine Clericali permansturos. Quodsi mutato proposito,
 „ ab ordine Eccles. resilierint, & ad matrimonia seu negotia
 „ Sæc. se transluterint, ad restitutionem omnium fructuum &
 „ sumtuum Eccles., quos interea perceperint, teneantur & com-
 „ pellantur. In statutis Synod. Cardinalis & Episc. Constans.
 Marci Sittic. de a. 1568. apud LÜNIG l. c. p. 560. C. XI. de
 „ studio juniorum Canonicorum disponit. „ ne juvenes otio &
 „ desidiâ torpescant, eorumque ingenia, quæ sæpe numero,
 „ si exercerentur, optima & felicissima haberent, ullatenus ne-
 „ gligantur, tam cathedralis quàm collegiatarum Ecclesiarum
 „ civitatis & Diœcesis nostræ junioribus Canonicis, ejusdem-
 „ que Ecclesiæ nostræ expectantibus, atque etiam iis Clericis,
 „ quibus beneficia in Ecclesia nostra, quæ Scholasticorum præ-
 „ bendæ dicuntur, vel jam collata sunt, vel imposterum con-
 „ ferentur, injungimus & mandamus, ut adeas dignitates & gra-
 „ dus, ad quos aspirant, se assiduo studio usque ad 25um æta-
 „ tis suæ annum præparent, dignosque & idoneos reddant, &
 „ sub pœnis à Capitulo, cujusii sunt Canonici, expectantes vel
 „ beneficiati, infligendis, atque etiam si incorrigibiles esse per-
 „ gerent, sub pœna privationis canonicatum ac beneficiorum
 „ suorum, jurisque, quodad eandem consecuti sunt, quam à no-
 „ bis expectat, absque nostra & Capitulorum suorum permis-
 „ sione & consensu, nusquam alibi, quàm in Seminario no-
 „ stro, vel in aliis Cathol. & approbatis Gymnasiis, in Sacra
 „ Theologia, jureve Can. vel Philosophia studeant, habitum-
 „ que clericalem in iis gestent, ac vitam Canonicis, Clericis &
 „ „ stu-

tutorum circumscriptum (1) in Studio quodam generali vel Universitate approbatâ vel etiam in certâ determinatâ Academia, (m) vel ultra montes fuerit absolutum, id quod per litteras Re-

ctoris

„ studiosis dignam agant, & præterea singulo quoque anno no-
 „ bis vel vicario nostro & Capitulis suis, ubi alibi, quàm in
 „ Seminario nostro studuerint, diligentis studii sui Testimo-
 „ nium exhibeant. Denique HENRICUS V. August. Episc. in
 Synodo a. 1611. celebratâ apud LÜNIG. l. c. p. 411. eadem
 ferè repetiit. De studiis Academ. Canonicis per modum poenæ
 quandoque injunctis mentionem fecit ESTOR in *denen neuen
 Kleinen Schriften* T. II. p. 368. Von der geistlichen Straf Stu-
 direns halber auf eine Universität zu ziehen.

(1) Statuta Ecclesiarum Osnabrugensis, & Halberstadiensis requirunt
 annum & Sex septimanas, qui erat annus integer saxonicus.

(m) In statutis sæpius etiam academiarum ratio habita fuit, & in ma-
 gnâ existimatione erant academix Parisiensis, de quâ conferri
 meretur BULÆUS in *Hist. Acad. Paris.* & Bononiensis, in quibus
 per annum studiis incubuisse sufficiebat, credebant enim Ma-
 jores nostri, verum ibi esse scientiarum fontem, ex quo citius
 Doctrina hauriri posset, seu Clima magnum habere influxum,
 dum è contra in Academiis Germanicis non ita æstimatis per
 biennium, vel triennium vel longius tempus studiorum causâ
 versari oportebat Domicellares. Sic in statutis Ecclesiæ Hildes-
 heimensis de a. 1419. statuitur: *Item Canonici nostri intra scholas,
 seu Domicelli debent adire studia privilegiata & ibidem studere, si
 fuerit Allemanniæ per triennium, & si extra Allemanniam per
 unum integrum annum.* Et in Ecclesiâ Cathedrali Monasteriensi
 adhuc hodie doceri debet de studio ultra Alpes. In *Statutis Ec-
 clesiæ Cathedralis Lubecensis* in ERNESTI JOACH. DE WEST-
 PHALEN *monum. inedit.* T. II. p. 2438. tit. 22. habetur. *Statu-
 tum est de beneplacito omnium, ut, qui Parisiis student, bursâ præ-
 bendæ suæ gaudeant duobus annis, & Sex septimannis, & non am-
 plius videlicet tribus hebdomadis ad eundum, & tribus ad redeundum,
 & duobus annis ad standum.* In aliis autem Ecclesiis e.g. Bingenfi

Etoris Universitatis testimoniales probandum; (n) de cætero in computando hoc studiorum tempore, initium haud numeratur, ex quo tempore in universitate studiorum auspicia facta, vel in Academicorum numerum relatus quis fuit sed ab illo demum tempore, ubi quis pro inchoando studio biennali vel annali adductis testibus in separatam matriculam fuit relatus. (o) Tempus autem studiorum ut exactissime absolutum sit, necesse est, ne dies absit, completum autem constat, si & ultra præfixum tempus per aliquot

S. Martini studia ultramontana & peregrinationes ultra alpes, nisi specialis accesserit Capituli consensus, non sine causâ expressè inhihebantur ac petens licentiam eundi ad curiam Rom. vel studium Privilegiatum jurare debebat: „quod fidelitatem Ecclesiæ
 „ Bingenſis & personarum ejusdem... prius juratam exercere
 „ velit honorando & promovendo Dnos Decanum & Capitulum ac singulares Canonicos & personas Ecclesiæ prædictæ,
 „ ubicunque possit ipsosque de damnis & periculis eorum, si
 „ quæ eis communiter vel divisim imminere perceperit, pro
 „ suis visibus defendat & præmuniat, nec quidquam attentet vel
 „ impetret, aut impetrari procuret, quod cedere possit in ipsum
 „ forum seu dictæ Ecclesiæ conjunctim vel separatim damnum,
 „ præjudicium vel gravamen, aut per quod Privilegiis statutis,
 „ ordinationibus & consuetudinibus ejusdem Ecclesiæ quomodolibet obvietur, quodque eadem privilegia, statuta, ordinationes & consuetudines observare velit, nec ipsis contravenire quovis modo.

(n) Dum in quibusdam academiis e. g. Coloniensi per Pedellum Universitatis tantum subscribuntur testimonia studiorum, sic in quibusdam Ecclesiis veluti Halberstad, requiritur, ut ab ipso universitatis Rectore facta fuerit subscriptio.

(o) Receptum scilicet est, ut volens inchoare studium biennale jam immatriculatus universitati adductis duobus testibus, solutisque certis Juribus penes Rectorem vel Prorectorem se curet inscribi separatæ Matriculæ, & finito tempore studii biennalis elapsisque

aliquot dies in studio fuerat Canonicus. (p) Tempus etiam studiorum plerumque in eâdem Academiâ absolvendum est, nisi divisionem studii permittant statuta. (q) V. requiritur in regula, ut admittendus ad Capitulum in maioribus adeoque ad minimum Subdiaconatûs ordinibus sit constitutus, quod per *litteras* sic dictas *formatas* probandum, statutum hoc fuit per *Clement. 2. de ætate & qualitate & ord. præfic.* innovatam per *Tridentinum Sess. 22. c. 4. de reform.* quod pariter per multa Concilia particularia tam in Galliâ

L

aliquot adhuc diebus, adductis pariter duobus testibus, qui de studio, & quòd Candidatus durante studiorum tempore non extra civitatis mœnia pernoctârit, testimonium perhibeant, solutis pariter Juribus de finito studio biennali docere debet, quod pariter in Protocollo notatur, & ad petitionem, solutâque taxâ consuetâ litteræ testimoniales studii biennalis per Syndicum universitatis expediuntur, adeoque non procedit sententia LEYSERI in *Medit. ad pand. Spec. II. Med. V. defendentis, quòd triennium, quòd Canonici vel alii ex statuto impendere debent studio Juris, currere incipiat non à die, quo quis in Album studiosorum relatus est, sed quo in Academiam commigravit.*

(p) Unde & inseritur litteris testimonialibus, Candidatum per integrum e. g. biennium & *ultra* studiis navâsse operam.

(q) In statutis Magdeburg. Ecclesiæ S. Gangolphi de a. 1624. cit. requiritur, ut producat testimonium studii in unâ eâdemque academiâ per triennium continuati. Idem obtinet in Ecclesiâ Metropol. Magdeburgensi vi statutorum. Imò alia adhuc in statutis Ecclesiarum circa petendam à Scholastico licentiam inchoandi studium biennale, assignationem Academiæ, circa modum studiorum, vel si jam ante adeptum Canonicatum absolutum fuit, jam denuò inchoandum &c. disposita leguntur. sæpiùs non licet in loco Ecclesiæ, licet ibi habeatur simul academia, absolvere biennium, in aliis Ecclesiis præcisè post residentiam minorem debet servari biennium &c. & hæc optimè iterùm illustrantur exemplis: sic vi *statutorum* Ecclesiæ Cathedralis Trevirens.

„ Domicellaris ante omnia absolvere tenetur primam suam re-
 „ sidentiam Canonicalem dimidii anni continuam, illâque ab-
 „ solutâ emancipatur à Scholastico, accipitque licentiam profi-
 „ ciscendi ad Catholicam Universitatem: & si velit facere bien-
 „ nale studium, tempus quando ad studium proficisci & locum
 „ seu universitatem ubi studere voluerit, antequam eò se confe-
 „ rat, indicare tenetur, integrum autem biennium ità absol-
 „ vere, ut nullâ nocte degat extra locum dicti studii, nec illi
 „ prodest, si antea ratione alterius Ecclesiæ biennium absolve-
 „ rit, seu satis litteratus fuerit, quæ omnia probanda per testi-
 „ monium universitatis, nec biennium fieri potest in loco, ubi
 „ beneficium possidet, nec illo durante residentiam aliorum be-
 „ neficiorum complere potest. In statutis Mogunt. Ecclesiæ col-
 „ legiatæ S. Stephani disponitur: „ Studium biennale vel hic vel
 „ alibi in universitate Catholicâ cum expresso scitu, & consensu
 „ Decani & Capituli, à Canonico Domicellari, ad id à Rectore
 „ Universitatis immatriculato incipiendum, & continuè, ac non
 „ interruptè sine externâ pernoctatione in superioribus vel de
 „ consensu Capituli in inferioribus Classibus per duos annos &
 „ aliquantulum ultra peragendum, & conficiendum est, super
 „ quo, uti prærequiritur, peracto biennio Canonicus Domi-
 „ cellaris testimonio universitatis ad ingressum suo tempore Ca-
 „ pituli se habilem reddere tenetur. Siquis in antea, ante ade-
 „ ptum Canonicatum & præbendam studium biennale (in quo
 „ non attenditur, in quâ ætate & an in inferioribus an superi-
 „ oribus Classibus factum sit) debito modo & sine defectu com-
 „ plevit, obtento Canonicatu ad id denuò complendum non
 „ tenetur: potest tamen si adhuc junior & indoctior existat,
 „ sicuti & alii Domicellares melioribus moribus & eruditione
 „ indigentes à Capitulo ad ulteriora studia, quando & quamdiu
 „ consultum videbitur, transmitti. „ Cæterùm cum illi, qui
 „ studiorum Causâ ex superiorum indulgentia absunt, Juribus
 „ præsentium Canonorum & fructibus beneficii in absentia per-
 „ fruantur. c. 5. x. *de Magistris*. VAN ESPEN l.c. P. I. Tit. VII.
 „ C. X. n. 4. seq. AYLER in *Diff. de beneficio à latere* §. 24. sic pa-
 „ riter idem Juris beneficium habent Canonici Juniores, ut per
 „ legitimum studiorum curriculum & ultra percipiant fructus præ-
 „ ben-

liâ, quàm Germaniâ (r) fuit confirmatum. Conf. THOMAS-
 NUS l.c. P. I. L. 3. C. X. n. 3. & 4. in quibusdam Ecclesiis ordo
 Diaconalis præcisè requiritur, (s) in aliis autem saltem respectu
 certarum præbendarum etiam presbyteralis. (t) In quibusdam
 tamen Germaniæ Ecclesiis Cathedralibus etiam sine ordinibus ma-
 joribus Canonici ad Capitulum admittuntur, qui in Electione ta-
 men

L 2

bendarum minorum, quæ solent Domicellis obvenire: dum-
 modo studiorum prosecutionem legitimo doceant testimonio.
 Sed hæc de fructibus ex corpore beneficii & præbendæ intelli-
 guntur, neque enim iis obveniunt distributiones quotidianæ,
 quarum ea est ratio, ut iis tantum in regulâ obveniant, qui verè
 interfunt officiis divinis.

(r) In Concilio Trevirensi Provinciali a. 1227. celebrato C. VII. in
 HARTZHEMII *Collectione Concil. Germ.* T. III. p. 256. statuitur
 de Canonicis, *ut omnes faciant se ordinari in Subdiaconos, Diaconos vel sacerdotes.*

(s) e. g. In Ecclesiâ Metrop. Trevirensi, idem obtinuerat in Bingenſi
 S. Martini Ecclesiâ.

(t) Sic illi, qui obtinent præbendas Doctores, ubi adhuc vigent,
 plerumque debent simul esse presbyteri, & in Ecclesiâ Metrop.
 Moguntinâ 4. sunt præbendæ *Presbyterales*, de quibus infra ad-
 huc fiet mentio. in Diplomate foundationis novæ præbendæ Ca-
 nonicalis in Ecclesiâ Cathedrali Lubecensi ab Henrico II. Epi-
 scopo Lubecensi a. 1332. in LÜNIGII *Spicil. Eccles.* P. 2. p. 341.
 T. 17. *Arch. J.* disponitur: *quòd de Canonatu & præbendâ non pro-
 videbitur alicui, nisi aut presbytero, aut saltem in tali ætate consti-
 tuto, quòd infra annum à tempore provisionis sibi factæ possit in pres-
 byterum ordinari.* De cætero licet aspirans ad Capitulum necdum
 ordinibus requisitis sit proviſus, tamen solet admitti, si ad or-
 dines capax vel intra annum proximum vel brevius tempus in
 statutis plerumque determinatum recipere possit; in Ecclesiâ
 Metrop. Trevirensi hoc casu certum tempus, infra quod se ordi-
 nari curabit, sub poenâ rejectionis præfigitur.

men Episcopi voto activo destituuntur. (u) VI. ubi Capitulum clausum introductum, de quo mox pluribus, exigitur, ut quis sit respectivè Senior inter Domicellares. VII. denique varia particularia in unâ vel alterâ Ecclesiâ adhuc exiguntur, sic e. g. in statutis Ecclesiæ Metrop. Trevirensis requiritur, *ut admittendi ad Capitulum parentes, fratres & nepotes per se vel per alios, personas, vel bona Ecclesiæ non invaserint, aut contra eorum salutem & prosperitatem machinati fuerint, aut hæc fieri non curaverint, seu ad ea facienda consilium vel auxilium dederint, nisi persona recipienda ex meritis suis gratiam à Capitulo meruerit obtinere.* In statutis Ecclesiæ Lubec, sæpiùs allegatis disponitur, ne quis recipiatur ad Capitulum, nisi ad minus per duos annos receptionem aut provisionem hujusmodi suam præcedentes, cum Ecclesiasticis personis clericaliter & laudabiliter conversatus fuerit. Et quidem laudabile hoc statutum ubique introducendum foret, ut omnes neo-Canonici, qui plerumque cum solis vestibus nigris non induunt mores Eccles. tenerentur degere per unum vel plures annos in Seminariis, ut ibi ad institutum & disciplinam Clericis convenientem perducerentur.

§. XVIII.

Quenam ab aspirante ad Capitulum observanda sint quoad formalia?

Quoad formalia ab aspirante ad Capitulum observanda variant denuò Ecclesiarum consuetudines, & quidem 1) quoad tempus in variis Ecclesiis nihil est præscriptum, sed quàm primùm Domicellaris omnibus provisos est requisitis, separatam Capituli petere potest convocationem, ut emancipetur & simul ad Capitulum admittatur. (a) In aliis Ecclesiis expectandum est proximum Capitulum

(u) Proùt secundùm supra dicta observatur in Ecclesiis Cathedralibus in Westphaliâ.

(a) Ità se res habet in Ecclesiis Cathedralibus Westphalicis Paderbornensi, Osnabrugensi &c.

tulum Generale. (b) In aliis potissimum, ubi Capitula clausa simul vigent, intra certum tempus in statutis expressum à tempore vacantis præbendæ Capitularis computandum petenda est admissio. (c) 2) Quoad personam admittendi in plurimis Ecclesiis Domicellaris impeditus legitimè per Mandatarium petere potest admissionem ad Capitulum, in aliis Ecclesiis debet præcisè in propriâ comparere personâ. (d) 3) Plerumque observatur in Diœcesi potissimum Moguntinâ, quòd ab ambiente aditum ad Capitulum die Capitulum generale immediatè præcedente ante meridiem, in præsentia alterius cujusdam Domicellaris & vicarii ejusdem Ecclesiæ singulis tunicâ talari incedentibus petitio admissionis ad Capitulum penes omnes, & singulos Capitulares ostiatim facienda sit: in absentium Capitularium verò ædium vel hypocaustorum januis petitio inscribenda. 4) Capitulo Generali alterâ die inchoato præsentiam suam capitulo per Ministrum ejusdem Capituli indicare, & vocatus suo tempore ad Capitulum admissionem in locum Capituli in præsentia duorum Ecclesiæ Vicariorum qua testium ipsemet repetere tenetur, simulque exhibere testimonia super requisitis *Spho*

L 3

ante

(b) Hoc observatur in Ecclesiis Diœceseos Moguntinæ, Würceburg & aliarum.

(c) In Ecclesia Metropol. Trevirensi tres menses à Die vacantis præbendæ Capitularis præfixi sunt. vi statutorum Magdeburg. Ecclesiæ S. Nicolai terminus 21. Dierum præscriptus est, alias proximo, aut sequenti cuivis ritè vigilantibus admissio conceditur.

(d) Hoc viget in quibusdam Ecclesiis Metropoliticeis, & Cathedralibus, ut pateat, an non laboret defectu Corporis admittendus, veluti in Ecclesiâ Metropol. Trevirensi, ubi si intra tres menses Senior inter Domicellares in propriâ personâ non comparuerit, tum in ordine possessionis subsequens usque ad ultimum in personâ propriâ comparens, si qualificatus fuerit, recipitur, pariter in Ecclesiâ Metropol. Brem. admittendus ad Capitulum debuit se sistere in propriâ personâ.

ante notatis. 5) Si pecunia statutarie (e) occasione receptionis ad Capitulum sint solvenda vi Ecclesie statutorum, hæ quoque solvenda sunt: & si nullus horum omnium occurrat defectus, supplicans ad consueti præstationem Juramenti (f) admittitur, quo præstito, si receptum sit, neo-Capitularis Decano debet præstare

(e) In variis Ecclesiis ante actualem receptionem ad Capitulum solvenda sunt pecunie statutarie, in plerisque autem post admissionem demum solvuntur, varia etiam sæpius alia præstanda: sic in STATUTIS Ecclesie Lubecensis sæpius allegatis disponitur: quicumque præbendam de novo affectus fuerit, Cappam unam vel X. marcas Lubecenses monete loci ejusdem ad ipsius ornamenta infra 6. Menses à die affectionis computandos dare, & resolve eidem Ecclesie debet, ... pariter infra tres mensesolvere tenetur XV. marcas denariorum Lubecens. in Libertatis ipsius Ecclesie defensionem, & onerum Ecclesie supportationem sub excommunicationis pænâ lata sententiæ. In Ecclesia Cathedrali Halberstadiensi a. 1366. statutum fuit, ut pro exoneratione debitorum Ecclesie & ornamentorum & indumentorum sacrorum refectioe sive de novo comparandorum neo Capitularis præter 12. marcas consuetas adhuc X. marcas argenti sub marcarum 6. pænâ appositâ exsolvere teneatur. in L. ū. NIG. Spicil. Eccles. P. 2. in Anhang p. 44. n. 46. In Diocesi Moguntinâ præter id, quod solvitur ad fabricam Ecclesie cuilibet Capitulari vinum admissionis, in quibusdam Ecclesiis etiam Domicellaribus, aliisque ad Ecclesiam spectantibus vinum lætitiæ præstandum, vi statutorum Ecclesie Brem. admittendus ad Capitulum tenetur dare obligationem Capitulo sub formâ conceptâ & usitatâ, de conservandis aggeribus in terra Stedingiorum, item constituere negotiorum procuratores ad hoc & alia in absentia suo nomine peragenda.

(f) Contenta horum Juramentorum iterum variant pro varietate Ecclesiarum; quidnam juretur in Ecclesiis Cathedralibus Westphal. expositum fuit supra, ut & quid in Ecclesiâ S. Alexandri Einbeccensi obtinuerit. In statutis Ecclesie Swerinensis sæpius allegatis legitur: Item Canonicus & ad Capitulum admissus debet Ju-

stare obedientiam, (g) & tandem sedes in Capitulo, & Stallum in Choro à Decano assignatur, observatis more recepto solennitatibus.

§. XIX.

De effectibus factæ admissionis ad Capitulum.

Effectus admissionis ad Capitulum sunt admodum insignes, variant tamen iterum pro varietate Ecclesiarum, in eo plurimarum saltem Ecclesiarum (a) conveniunt observantiæ, quod 1) neo-Capi-

rare de secretis Capituli celandis & de consuetudinibus Ecclesiæ servandis. Particulare Juramenti caput statuitur in *statuto Ecclesiæ Cathedralis Halberstad. de a. 1326. in LÜNIGII Spicil. Eccles. P. 2. im Anhang. p. 40.* item omnes admittendi inter cætera Ecclesiæ statuta jurent: *quod infra 8. Dies à tempore admissionis hujusmodi computandos procuratorem idoneum in Ecclesia ipsa beneficiatum, qui diutius absentibus onera sibi ratione præbendæ, dignitatis, personatus, officii, vel administrationis hujusmodi incumbentia suffèrre in manibus Capituli promittat constituere, deputare, & assidue habere velint, aut super præmissis servandis in defectu procuratoris sufficientem faciant cautionem.* conveniunt autem omnia ferè Juramenta in eo, quod jurans statuta, consuetudines, conclusa &c. Capituli admittere & servare, nihilque secreti alteri extra Capitulum revelare & commoda Ecclesiæ quocunque modo promoveri velit.

(g) Ritus etiam in nostris terris observatus ex statutis Magdeburg. Ecclesiæ S. Nicolai addisci potest: *Solutâ peccuniâ statutariâ flexis genibus supposito pulvinari ante mensam Capitularem in conclavi Capitulari procumbito è vestigio vacantis præbendæ possessionem, assignationem, ac traditionem à Decano vel eo absente à Seniore per Bireti impositionem adipiscitur bisce verbis: assigno tibi possessionem... præbendæ... in nomine Patris &c. ad hæc receptus in Canonicum vicissim exsurgito, & omnibus porrigendo manum Decano & Canonicis congregatis... monstratam & assignatam tum sedem in Capitulo statim occupato.*

(a) Dictum fuit plurimarum, in quibusdam enim, secundum supra notata, Ecclesiis German. e.g. Cathedrali Leodiensi dantur Canonici etiam Capitulares sine omni præbendâ.

Capitulares, dum antea quàm Domicellares vel nullas planè habuère præbendas, vel dimidiatas vel exiguas vel saltem Capitularibus quoad redditus haud æquales erant, post admissionem ad Capitulum accipiant demùm respectivè præbendam Capitularem vel integram, vel saltem Domicellari præbendâ pinguiorem vel denique participant de emolumentis & redditibus solis Capitularibus propriis. (b) 2) Accipiunt in regulâ locum & vocem in Capitulo, &

(b) Sic e. g. in Ecclesiâ Metrop. Moguntinâ præbendæ Domicellares, quoad sic dictum *Corpus* Capitularibus sunt æquales, sed Capitulares habent præcipua 1.) majores præsentias. 2.) Sic dictum *reminiscere*, & 3.) redditus ex elocatis in sic dicto Paradiso tabernis in aliis Ecclesiis omnes Domicellares à sic dictis *præsentis* sunt exclusi & demùm ad Capitulum admissi de illis participant. In aliis veluti hîc in Collegiatâ S. Stephani Senior saltem Domicellarium actu presbyter vel intra anni spatium ad suscipiendum sacerdotium habilis de distributionibus quotidianis participare potest reliquis exclusis. Denique participare possunt tales neo Capitulares de distributionibus, divisionibus seu portionibus in certis diebus fieri solitis, nec non manualibus prout dicuntur sic dictis obedientiis, quæ in Ecclesiis Brem. Magdeburg: Osnabrug. &c. obtinent & vulgò *Obleyen*, dicuntur ubi sunt recepta, licet elapso plerumque à tempore receptionis in Capitulum triennio; 3) optare possunt *Curias Capitulares* &c. à quâ optione in regulâ exclusi sunt Domicellares, sic in *statuto* Ecclesiæ Lubecensis in LUNIGII *spicil. Eccles. P. 2. im Anh. p. 60. n. 74.* disponitur: *cæterum Canonicus vel canonici minori præbendâ præbendatus vel præbendati, si hîc apud Ecclesiam vivere volet, vel volent, pro verè residente vel residentibus quoad participationem minimè reputatur, unde nec ad optionem Curiarum, residentialium admittetur vel admittentur, sed optione Curiarum. quas absentium vocant, de Corpore minoris præbendæ tunc herali semellâ, quotidianis secundum ordinationem pro Domicellis in Choro distributionibus, denariis offersorialibus & cellariz divisionibus duntaxat contentus vel contenti esse debeat, vel debent.* In *Diplomate* Henrici II. Episcopi Lubecensis de a. 1330. in LUNIGII

(c) & quidem, si in majoribus sint constituti ordinibus, ad omnes concurrunt actus Capitulares, (d) suffragiumque ferunt in negotiis, quæ sine Capitularium consensu expediri nequeunt: & potissimum admittuntur ad turnum in conferendis ecclesiæ præbendis ubi obtinet, vel ad denominationes utiles vel Canonorum Electiones. (3) Gaudent de officiis, honoribus, Privilegiis ac prærogativis solis plerumque Capitularibus propriis, e. g. quoad residentiam, ubi obtinet, exemptiones ab oneribus in Choro, & similia. (4) Promoveri & eligi possunt ad dignitates solis Capitularium

M

spicil. Eccles. P. 2. p. 337. n. 84. T. 17. archivii ꝑ disponitur: quod panes triticæ præbendales Canonicis integratis aut percipiendis distribui debeant. Si autem in Ecclesiâ præbendæ Capitulares quoad redditus sint inæquales, e. g. præbendæ integræ, mediæ, & minores, prout in Ecclesiâ Lubecensi, per se patet neo-Capitularem accipere præbendam minorem cum spe per gradus ascendendi. De distributione Halecum per modum præsentiae in Ecclesiâ Cathedr. Halberstadiensi vid. diploma in LUNIGII spicil. Eccles. P. 2. im Anh. p: 57. n. 57.

(c) Variant tamen Consuetudines ecclesiarum, in variis e. g. hîc Moguntiae in Collegiata ad gradus B. V. neo-Capitulares habent quidem votum, sed intra annum sine facultate contradicendi, cum tales debeant prius addiscere mores, & consuetudines Ecclesiæ; in multis Ecclesiis Cathedralibus per triennium neo-Capitulares non habent votum, nec etiam participant de oblegiis sic dictis, nisi absoluto hoc triennio, in aliis Ecclesiis durantibus annis Carentiae cessat votum, in aliis Ecclesiis, ubi Capitulares ad strictam residentiam obligantur, durante hac residentiâ etiam cessat votum, in aliis autem Capitulis gaudent tales residentes voto, sed sine contradictione. Sic in statutis Ecclesiæ Magdeburg legitur: *residens Canonicus statim à die intimatae residentiae suffragio quidem suo in sessione Capitulari gaudeo, sed contradicendi votum intra annum ne habeto.*

(d) Prout se res habet in illis Ecclesiis Cathedralibus, ubi sine ordinibus majoribus ad Capitulum admittuntur Canonici.

pitularibus convenientes. (e) 5. Accipiunt Stallum in Choro,

(e) Veluti ad praeposituras & Archidiaconatus, ubi viget consuetudo, sic in variis Ecclesiis, sicut olim in *Bingenſi* S. Martini habentur statuta, quod respectivè praepositi, Decani, Scholastici &c. praecisè ex gremio Capitularium eligendi sint. in STATUTIS Ecclesiae cathedr. *Mind.* de a. 1230. in LUNIGII *spicil. Eccles.* 3ten Theil *Sortes.* Continuationis tertiae p. 57. Archidiaconatus & praepositurae S. Martini & S. Joannis reservantur majoris Ecclesiae Canonicis Capit. Similiter Capitularibus Ecclesiae Metrop. Brem. tantum conferri potuit praepositura Wildeshusana vi diplomatum GERHARDI II. Archiep. Brem. de a. 1231. in LUNIGII *Archiv. 7. Spicil. Eccles.* Contin. III. p. 949. & 951. Uti & praepositura Ecclesiae Buccensis, conf. ejusdem diplom. l. c. p. 951. n. 65. & in STATUTIS Ecclesiae Brem. C. 2. stat. 10. legitur: *Canonicus emancipatus (admissus ad Capitulum) non residens modò sit 25. annorum potest obtinere Capellanatus ex provisione Archiepiscopi, videlicet summam Bremensem, item Buccensis & Wildesbussensis Ecclesiarum prout & alias ex liberâ electione Collegiorum & Monasteriorum dependentes. & C 3. stat. 8. habetur: canonici residentes, & pro residentibus reputati, dummodo iustae aetatis videlicet 25. annorum, possunt obtinere praelaturas in Ecclesia Bremensi, ut sunt Archidiaconatus, Cantoria, Thesauraria, Scholasteria, & praepositurae, quae de jure vel consuetudine per Canonicos Bremenses regi debent. In STATUTO Ecclesiae Cathedralis Halberstadiensis de a. 1422. in LUNIGII *spicil. Eccles.* P. 2. im *Anhang* p. 52. n. 58 disponitur: „ ut „ de cœtero dignitates, personatus, administrationes, & officia „ solum Canonicis majori praebendâ praebendatis, emancipatis, „ ac ordinem dignitatibus, & personatibus annexum habentibus quâcunque auctoritate conferrentur. „ Ibidem obtinebat, quod certa beneficia non nisi Canonico Ecclesiae majori praebendâ praebendato Capitulari conferri potuerint ab Episcopo, alioquin collatio erat nulla; conf. STATUTUM de a. 1427. in LUNIGII *spicil. Eccles.* P. 2. im *Anh.* p. 77. n. 95. & ALBERTUS Episc. Halberstad. jam in Diplomate de a. 1328. Capitulo Halberstad. concesso in LUNIGII l. c. p. 41. n. 41. inter alia promissa*

rat : „ beneficia etiam in dicta Ecclesia nostra vacantia, & ad no-
 „ stram collationem spectantia, quæ hætenus ipsis Canonicis
 „ ejusdem Ecclesiæ à prædecessoribus nostris conferre consueve-
 „ runt, vobis Canonicis infra jûris terminum conferemus. „ In
 STATUTIS *Ecclesiæ Coll. S. Martin. Bing.* de a. 1403. renovatis
 tit. *de disposit. Benefic.* legitur „ sciendum, quodd D. noster Archie-
 „ piscopus Mog. p. t. habet conferre præposituram Ecclesiæ
 „ Bingenſis uni Dominorum Canonicorum Capitularium Ec-
 „ clesiæ majoris Mogunt. quem ad hoc duxerit eligendum, qui
 „ ex tunc erit Capellanus Archiepiscopi ministrando sibi & bacu-
 „ lum pastorem respiciendo, quando Pontificalibus incedit or-
 „ namentis. „ Quod autem à tempore sublatis Capituli Bing. cessat.
 Pariter obtinet variis in Diocæſibus, quodd præpositi Ecclesiarum
 Collegiatarum ex Canonicis Ecclesiæ Cathedralis eligi debeant,
 prout e. g. obtinet Würzeburgi: ubi in Ecclesiis, in Haugis &
 novi Monasterii præpositi eligi debent ex Canonicis Ecclesiæ Ca-
 thedralis. pariter omnes præpositi Ecclesiarum Diocæſeos Leo-
 diensis eligendi sunt ex gremio Ecclesiæ Cathedralis, prout disci-
 mus ex *Bullâ SIXTI IV.* Pontificis de a. 1479. Ecclesiæ Leod.
 concessâ in *LUNIGII Archiv. J. spicil. Eccles.* contin. III. p. 1099.
 ubi inter alia refert: „ Et cum, sicut accepimus ... in ipsâ Ec-
 „ clesiâ sit antiqua & approbata hætenus à tanto tempore, de
 „ cujus initio memoria hominum non existit, pacificè observata
 „ consuetudo, quodd Majoris officia, & illius etiam major ac
 „ principalis aliarum civitatis & Diocæſis Leod. Collegiatarum
 „ Ecclesiarum dignitates ferè omnes, & præpositura Ecclesiæ S.
 „ Romuldi Mechliniensis Camerar. Diocæſis aliis quàm Canoni-
 „ cis actu præbendatorum ipsius Ecclesiæ majoris conferri aut
 „ commendari nequeant cum effectu. „

In STATUTIS *Ecclesiæ Metropol. Magdeburgensis* de a. 1660. in
 JOH. CHRISTOPH. DREYHAUPT *Beschreib. des Saal-Creyses.*
 T. I. p. 484. legitur: „ Reliquæ præter præposituram & Decanatum
 „ dignitates, & prælaturæ, nempe Thesauraria, Cantoria, vice Do-
 „ minatus, Cameriatuſ, & cellaria, Scholasteria, Archi-Diaconatus,
 „ præposituræ in collegiatis templis S. Sebastiani, S. Nicolai, S. S.
 „ Petri, & Pauli, & Thesauraria S. Gangolphi, nec non oblegia,
 „ desolata & ejus generis beneficia ad Capitulares juxta senium &
 „ tempus residentia intimatæ ordine devolvantur.

ro, (f) dum Domicellares extra subsellia *in pulvere*, prout loqui solent, stare tenentur &c. sicut autem recensiti hactenus effectus non nisi commoda ferunt, sic & alii effectus sunt ex parte onerosi, dum neo - Capitularibus certa imponuntur onera, (g) & ubi receptum est inchoanda residentia stricta Capitularis, (h) & solvendi sunt fructus biennales, seu annatae Episcopales, ubi obtinent. Licet autem in regulâ quis ad Capi-

(f) In variis Ecclesiis Capitulares in tres ordines in Choro dividuntur: 1.) Presbyterorum. 2.) Diaconorum & 3.) Subdiaconorum, cum effectu, ut licet omnes sint praesbyteri, tamen quivis secundum suam classem officium peragere debeat quâ Diaconus vel Subdiaconus: sic in Ecclesiâ Bingenſi S. Martini in Capitulo ex 12. consistente Canonicis 4. Seniores debebant esse presbyteri, 4. sequentes Diaconi, 4. ultimi Subdiaconi. In *diplomate* foundationis novae praebendae in ecclesiâ cathedrali Lubec: dato ab Henrico II. Episcopo Lubecensi a. 1332. in LUNIGII *spicil. Eccles. P. 2. p. 341.* habetur: *de Canonicatu & praebendâ non providebitur, nisi actu presbyter. ... Et Canonicus eandem praebendam tenens p. t. vocem in Capitulo & Stallum in Choro habere ascendendo de gradu in gradum juxta ejusdem Ecclesiae consuetudinem seu officium facere debeat juxta gradus sui exigentiam, & sic quod, postquam attigerit Stallum Subdiaconorum ejusdem Ecclesiae, Subdiaconi, & Diaconorum Diaconi, & Sacerdotum Sacerdotis exerceat officium.*

(g) In STATUTIS Ecclesiae Lubecensis habetur: „Item quilibet Canonicus primo anno receptionis frequens erit in Choro & dormitorio, ut diligenter discat consuetudinem Ecclesiae, quicunque de cætero novissimam praebendam adeptus fuerit, altare B. Virginis quod ad radicem dicitur, tenebitur officiare, & singulis diebus ibidem missam de B. Virgine per se vel per alium celebrare, quod de singulis Canonicis de novo intrantibus & novissimum locum tenentibus est observandum. „ In aliquo Ecclesiis Moguntinis impositum fuit Juniori Capitulari solvendi quotam pro sustentatione universitatis Mogunt.

(h.) E. g. in Ecclesiâ Metropol. Trevirensi, in STATUTIS Ecclesiae Metropol. Magdeburgens. in J. C. DREYHAUPT *Beschreibung des*

Capitulum legitimè fuerit receptus, varia tamen à perceptione reddituum & etiam voto impedire possunt, & quidem si introducti sint in Ecclesia *anni Carentiæ*, ratione quorum autem variant Ecclesiarum Consuetudines, in aliis quis debitis requisitis provisos admittitur quidem ad Capitulum, accipitque votum, sed ab omnibus vel saltem certis præbendæ redditibus per tempus duorum, trium, quatuor vel quinque annorum excluditur, sic in Ecclesia Metropol. Magdeburgensi ad Capitulum admissus per quinquennium continuum ab intimatâ residentiâ capitulari computandum excluditur à perceptione certorum reddituum Capitularibus aliàs Communium, & finito demum quinquennio ad plenam perceptionem admittitur. conf. J. C. DREYHAUPT in der Beschreibung des Saal-Creyses. T. I. p. 487. in aliis Ecclesiis veluti Metrop. Bremensi & potissimum

M 3

Dice-

Saal-Creyses T. I. p. 485. ordinatur: „ Ad residentiam noviter
 „ admissus & in Capitularem Canonicum receptus annum Clau-
 „ stralem juxta morem Ecclesiæ Magdeburg. subire, & ante
 „ diem Mauritii absolvere tenetur: durante anno claustrali ne
 „ per unicam quidem noctem residenti vel urbe vel extra locum
 „ fori novi dormire liceto. Singulis diebus ad minimum unâ
 „ vice atque sic vel matutinis vel pomeridianis horis Canonicis
 „ in Ecclesiâ Magdeburgensi adesto, atque sub Muteta chora-
 „ lium statim ad psalmi 2di cantum chorum ingreditor. Solennia
 „ anni claustralis non ritè observans denuò istum inchoare &
 „ absolvere tenetur, finiens annum claustralem, cui semestre
 „ continuum destinatum, per Decanum in loco Capitulari à le-
 „ gitimâ completionem istius absolvitor, & ex tabulâ, cui dies
 „ inchoatæ residentiæ inscriptus, deletor. „ De cætero ex obser-
 „ vantiis Ecclesiarum & statutis didicimus, quòd in variis Ecclesiis
 „ annus claustralis non post adeptam præbendam, sed demum
 „ post admissionem ad Capitulum obtineat, veluti in Ecclesiis Me-
 „ trop. Magdeburg. & Brem. in aliis Ecclesiis veluti Metropol. Tre-
 „ vir. annus est divisus, dum 6. mensibus stricta residentia tenenda
 „ post obrentam præbendam, & 6. mensibus post admissionem ad

Dioeceseos Trevirensis, & Wormatiensis Domicellaris, licet quibus ualiditatibus provisos non admittitur ad Capitulum, nisi antea annos Carentiae & residentiam continuam expleverit, de cætero de hoc argumento tanta acrevit subsidiorum ex perfectione Diplomatum, statutorum, & conciliorum seges, ut separatae materiam *de annis Carentiae* necdum pro sufficientia deductam, ut limites Dissertationis in pagellis haud excedamus, reservemus disquisitioni.

§. XX.

In multis successivè Ecclesiis tam Cathedralibus, quàm collegiatis introducta sunt Capitula clausa.

Licet autem secundum supra deducta ante Sæculum XIII. nihil de Capitulis clausis in Germaniâ constiterit, successivè tamen à temporibus sublatae vitae Canonorum communis ob repetitas identitatis rationes fuerunt multiplicata tam in Ecclesiis cathedralibus quàm collegiatis, & una Ecclesia potissimum ob necessitatis causas secuta fuit exemplum alterius, & dubio procul successu temporis justis

capitulum: quoad perceptionem fructuum tempore strictae residentiae Capitularis etiam variant consuetudines, in aliis enim Ecclesiis nihil plane accipiunt residentes, in aliis ad certa tantum admittuntur emolumenta: sic in STATUTIS *Ecclesiae Metrop. Bremensis* saepè allegatis C. IV. stat. 4. disponitur: *Canonicus residens primo suo anno residentiae, qui annus disciplinae antiquitus nominatus, promereri potest Corpus praebendae cum XX. Marcis Bremensis ex bonis praepositurae, item in Vigilia Nativitatis tres & dimidiam Marcam, & in Vigilia purificationis 4. Marcas & trecentos Balece & manualia, in reliquis verò non participabit: hoc anno verò elapsi omnibus reliquis proventibus, divisionibus & emolumentis, ut cæteri Canonici gaudebit.* In Dioecesi autem Moguntina talis residentiae stricta Capitularis est incognita.

justis accedentibus rationibus numerus adhuc magis augebitur: de cœtero non idem fuit in omnibus Ecclesiis ratione introducti capituli clausi modus, in aliis enim capitula clausa pro certis saltem circumstantiis, quousque scilicet necessitatis exigeret ratio, ad tempus cum permissione superiorum fuerunt stabilita, & hæc dicuntur capitula *clausa definita, seu temporalia*, in aliis autem Ecclesiis indefinitè pro omnibus futuris temporibus sine additâ limitatione capitula clausa sunt introducta & hæc dicuntur *Capitula clausa indefinita seu perpetua*; in effectu autem interest, quod in primo casu cessante ratione Legis specialis vel elapso tempore definito, cessare quoque debeat ipso Jure capitulum clausum, & omnibus Domicellaribus debitis secundum statuta requisitis instructis facultas competat ad capitulum aspirandi: (a) in secundo autem casu perpetuò duret capitulum clausum, donec per conclusum particulare & respectivè cum consensu omnium illorum, quorum interest, aliud stabiliatur.

§. XXI.

- (a) De cœtero in primo casu contingere sæpiùs solet, ut ob privata commoda occultentur litteræ Capituli clausi confirmatoriae, cum mutatis circumstantiis, quæ cum manifestè subreptitiè & in fraudem aliorum fiant, superior Ecclesiasticus etiam ex officio instituere poterit visitationes ac suppositis saltem certis circumstantiis introductam pro tempore clausuram Capituli, potissimum si omnes Ecclesiæ Canonici congruam habere possint, cassare iterum poterit ac annullare: & hisce ordinariis visitationibus eò minùs se subtrahere possunt Capitula, quò certius constat, quòd vi Tridentini Episcopi quâ delegati sedis Pontificiæ ipso Jure constituti contra exempta etiam, & maximè privilegiata Collegia visitando procedere possint, dummodò tales visitationes fiant ex vero pro disciplinâ Ecclesiasticâ Zelo & omnis cavillationum absit intentio.

§. XXI.

Quænam fuerint occasiones, & rationes introductorum capitulorum clausorum.

Si occasiones introductorum in Ecclesiis Capitulorum clausorum acuratiùs examinentur, nullæ aliæ occurrunt, quàm necessitatis rationes omni Jure Justificabiles, dum scilicet Canonorum redditus temporum injuriâ vel bellorum motibus ita fuerunt diminuti, (a) ut omnes ad Ecclesiam spectantes Canonici, & ad Capitulum ac æqualem fructuum participationem admissi haud haberent congruam, melius autem esset, ut certi numero & pauciores congruam haberent sustentationem, quàm ut omnes egerent modicâ portione provisi, sic necessitas exegit, ut certo saltem numero pro Ecclesiæ facultatibus determinaretur capitulum, reliquis
autem

(a) Porissimùm calamitosi sic dicti *Interregni magni* temporibus, ubi ferè fuit bellum omnium in omnes, nec Ecclesiasticis bonis parcebant avidi rerum alienarum raptores, ità ut illa, licet sanctorum Tutelarium Dominio dicata (conf. BUDER *de Dominio directo Sanctorum Tutelarium Ecclesiarum Germaniæ*, in *Symmictis Observat.* L. 2. p. 68.) Immunia haud essent ab hominum impiorum insultibus. conf. *Lamentationes Pontificis de damno Ecclesiæ ex Interregno in Epistolis URBANI IV. Pontificis* in LEIBNITII *Cod. J. Gent. Dipl. prodr.* p. 13. imò ipsi sæpiùs Ecclesiarum advocati ex defensoribus abierunt in Spoliatores, prout ex gravaminibus cleri illorum temporum contra suos advocatos licet colligere. conf. VADIANUS *de Monast.* L. 2. p. 103. append. GOLDAST. T. 2. *Rev. Alleman* ut taceam ipsos Ecclesiarum Præpositos & Abbates, prout ex monumentis fide dignis constat, turpes sæpiùs fuisse bonorum Ecclesiasticorum dissipatores. idò exitiosa fuerunt plurimis Ecclesiis fatalia introductionis plurium in Germania Religionum tempora, ubi ex permissâ novorum reformatorum licentiâ bona Ecclesiastica continuis exposita erant spoliis, redditusque Canonorum multis in locis, & non planè ablati, saltem valdè fuere accisi.

autem Domicellaribus à Capitulo exclusis parvæ assignarentur præbendæ additâ spe, ut suo tempore vacante præbendâ Capitulari, congruam quoque adipisci possent sustentationem. (b) Sæpius etiam ipsa Ecclesiæ vel reliqua Monasterii seu claustrî ædificia per bella, incendia, terræ motus, vel diuturnitatem temporis collapsa
N vel

(b) Optimè hæc illustrantur ex STATUTO *Ecclesiæ Cathedralis Halberstadiensis*, quo a. 1564. introductum fuit Capitulum clausum in LUNIGII *Archiv. J. Spicil. Eccles.* P. 2. im *Anhang* p. 58. n. 72 ubi habetur: „Atque ut decentius & convenientius Canonici residentes juxta præsens statutum recepti sustentare se hisce „caris & periculosis temporibus possint, & valeant, cùm Ecclesiæ Mariana damna hætenus in suis redditibus, & obventionibus passa sit, & adhuc patiatur indies, hoc Statuto ordinamus, „& concludimus, quòd non plures, quàm 14. Canonici, juxta „Ecclesiæ consuetudines qualificati in majoribus ordinibus constituti, & majoribus præbendis præbendati ad residentiam, & „omnia singulaque emolumenta, item divisiones Capitulares, „admitti debeant. Quodsi ultra hunc numerum præfinitum plures residere velint, (quod nemini denegatur) contenti erunt „(completâ tamen prius sua secundùm Ecclesiæ consuetudines „& Statuta Residentiâ) quotidianis in Choro distributionibus, „item offertorialium denariorum, cellariiue divisionibus nec „non fructibus absentium præbendis assignatis unâ cum semellis „præbendalibus. Eodem modo si quis ex 14. assumptus & receptus alio in loco residere, aut aliàs se per unum vel plures „annos absentare voluerit, tunc residenti & residentiam intimanti prior pateat suus locus, poterit autem in abeuntis vel in alio „loco residentis locum proximus qualificatus secundùm Ecclesiæ „consuetudines & Statuta, modo numerus 14tus non sit plenus, „senii, & turni prærogativa recipi., In STATUTIS *Ecclesiæ Cathedralis Argentoratensis* a. 1713 revisis & à LUDOVICO XIV. Galliarum Rege confirmatis etiam stabilitum fuit Capitulum clausum, & pro ratione assignatur: quòd annui Capituli veditus solvendis omnibus Capitularium & Domicellarium portionibus impares sint.

vel deformata de novo non nisi immensis expensis restituenda erant, ubi autem cum pro paupertate ævi, neque excitata sæpius etiam per indulgentiarum concessiones (c) laicorum liberalitas, neque pauci fabricæ redditus sufficerent, (d) alia adhibenda erant remedia pro sustinendo tanto onere sufficientia, dum vel extinguebantur præbendæ quædam, quarum redditus fabricæ Ecclesiæ ac persolvendis debitis applicabantur, vel cum durum ac iniquum hoc videretur, impingeretque contra fundatorum mentem, (e) intro-

- (c) Testantur illud innumera diplomata in collectionibus Diplomatum passim occurrentia. conf. *Litteræ indulgentiarum* concessarum iis, qui adiutrices manus porrexerint Ecclesiæ S. Martini Casselanae in KUCHENBECKERI *Analect. Hassiac. Collect.* V. p. 27. & 39. & p. 81. n. 32. de cætero de abusibus à quæstoribus elemosinarum sæpius commissis, ut agatur, instituti ratio haud permittit.
- (d) Cum illa quæ communiter curantur plerumque communiter negligantur, sic experientia docuit redditus fabricæ negligentius sæpius fuisse curatos, mali administratores etiam frequenter per suam desidiam plus nocuerunt Ecclesiis, quam ipsi hostes.
- (e) Ipsi etiam Episcopi sæpius diminutionem Canonikorū, quorum numerus plerumque mysticum simul exhibuit symbolum, expressè inhibuerunt, prout patet ex *Diplomate* ARNOLDI Archiepiscopi Mogunt. Ecclesiæ Bingenſi S. Martini concessio a. 1160. in L. B. DE GUDENUS *Cod. Diplom.* T. III. p. 1059. ubi ait ARNOLDUS: „Animadvertens jacturam Bingenſis Ecclesiæ, „quòd per ætatis incrementum degeneri successione florem, & „decus Juventutis suæ perdidisset, ad reformandam ejusdem „Ecclesiæ pulchritudinem ob respectum divinæ gratiæ, ob debitum quoque curæ pastoralis me totis animi viribus accingere „curavi. Habito itaque . . . consilio liberam electionem firmam „& in perpetuum stabilem in fratribus eligendis & suspiciendis „ . . . eidem Ecclesiæ donavi: eâ tamen lege præfinitâ, quòd, ut „Canonicis decretum est institutis, congregatio 12. fratrum ejusdem Ecclesiæ (ex primâ fundatione enim præpositus Christum, &

introduciti plerumque sunt anni carentiæ, dum respectu omnium postea vacaturorum beneficiorum, de quibus supra facta est mentio, vel certi redditus ex decimis, censibus, sylvis, aliisque in Canonico emolumentum alias cedentes proventus pro Ecclesiæ necessitatibus deputabantur, cum autem hæc omnia sæpius haud sufficerent, inter reliqua opportunius visum fuit remedium, si numero Canonico ordinario haud diminuto non omnes, sed certi numero ad Capitulum, & præbendam integram fructuum perceptionem admitterentur, reliqui autem certis minoribus redditibus instructi tam diu expectarent, donec ordo ad Capitulum & præbendam integram illos vocaret, reliqua autem reddituum hisce subtractorum portio assignata fuit fabricæ. De cætero negari tamen vix poterit quoad hocce caput, sicut in omnibus ferè, quandoque commissos fuisse abusus, dum necessitas forsan tanta non fuit, ut Capituli clausi institutio indispensabiliter esset necessaria, sed forsan sæpius commodum Canonico frugali sustentatione

N 2

tatione

„ 12. Canonici 12. Apostolos præsentabant,) nullius interpositione
 „ vicarii imminueretur. Sed Canonicus liberè & Canonicè ele-
 „ ctus, & susceptus ibidem ad serviendum Deo communi Jure
 „ cum reliquis fratribus conversaret. „ JOANNES VII. Episco-
 „ pus Lubecens. a. 1432. dum in Ecclesia Uthinensi 12^{num} funda-
 „ vit Canonicatum, ait in *Diplomate* in LÜNIGII *Archiv.* 7. *Spicil.*
 „ *Eccles.* P. 2. p. 439. „ Nos... in eandem Ecclesiam... in quâ
 „ solum XI. sunt præbendæ, titulo, & honore duodenarii, ac
 „ perfecti, & apostolici numeri duodecimi scilicet præbendam
 „ desiderare, & Canonicatum 12^{num} superaddere cupientes,
 „ ut adinstar 12. Apostolorum, qui universali Ecclesiæ salubriter
 „ præfuerunt, amodò 12. Canonici præbendari & non plures huic
 „ particulari Uthinensi Ecclesiæ utiliter præsent. &c. „ CONRA-
 „ dus I. Archiep. Mog. in *Diplomate* de anno 1163. de Capitulo
 „ Ecclesiæ B. M. V. in campis statuit: *Fratres autem in Decennario*
 „ *numero permanebunt.* in JOHANNIDIS Tom. II. *Script. Rev. Mog.*
 „ P. 687.

tatione non ampliùs contentorum singulare ac privatum, ut latiores pro majori luxu, vel aliis impensis ordini Canonorum non convenientibus, acquirerent redditus, clausuram Capitulorum, & obreptitiam superiorum confirmationem promovit. (f) verùm miranda hæc non sunt, cùm in omnibus Ecclesiasticæ disciplinæ partibus à pravis hominibus contra mentem Canonum commissi fuerint abusus, qui autem hinc inde commissi tollere non possunt capitulorum legitimè clausorum usum.

§. XXII.

In plurimis ferè Germaniæ Ecclesiis Metropolitanis, & Cathedralibus & equestribus introducta fuerunt Capitula clausa.

Si singularum Ecclesiarum Metropolitanarum Cathedralium, ac denique Equestrium, quæ iisdem ferè utuntur institutis, consuetudines (a) quoad hocce caput examinentur, patet Capitula clausa

(f) Rationes pro palliandâ & excusandâ beneficiorum pluralitate interservientia sæpè interserviebant quoque pro introducendo Capitulo clauso.

(a) Materia consuetudinum & Jurium Ecclesiarum Germanicarum, necdum à quopiam attacta, ne dicam pro rei dignitate deducta fuit, licèt enim consuetudines & jura pro varietate Ecclesiarum varient, attamen exinde sicuti in nostro Jure Germ. privato se res habet, Systema Juris Eccles. German. universale theoreticum deduci potest, & quidem tale Opus eo magis exoptandum foret, quò certiùs præter leges & fœdera circa Ecclesiastica condita ac libertates universales cleri germ. consuetudines & Jura Ecclesiarum constituunt potissimum & verè pragmaticum Juris Publ. Eccles. Germanici Caput: ediderunt quidem varii veluti CHRISTOPH. CONRAD. FRIDERICI Gründliche Abhandlung von der Freyheit der teutschen Kirche, derselben besonderen Rechten, und Verfassung. Lipsiæ 1761. 8. & novissimè GEORG. LUDOV. BOEHMER aliorum studiis, prout gloriatur, provo-

clausa in maxima illarum parte fuisse introducta, facile etiam assignari poterit uniformis hujus in illis consuetudinis ratio, cum enim majora plerumque essent illarum Ecclesiarum ratione Electionum, fabricæ, sustentationis officialium &c. onera, & membra illarum Ecclesiarum ex ordine illustrium vel nobilium selecti majoribus pro suâ sustentatione statûs conditioni conveniente opus haberent

N 3

ex-

catus, *Principia Juris Canonici speciatim Juris Ecclesiastici publici & privati, quod per Germaniam obtinet.* Göttingæ 1762. 8 verum præter materiam religionis, & allodia cuius nota nihil ferè de *Jure Ecclesiastico publico German.* in hisce scriptis occurrit: de cætero cum alii adhuc *Systemata Juris publici Eccles. Germanici* promiserint, eos salvâ pace commonendos duximus, ut prius omnes perlegant Scriptores cœvos, Concilia German. & quotquot in Ecclesiasticis inveniri possunt diplomata, ut exinde Statum Eccles. publicum Germaniæ mediæ ævi benè illustrent, & hodiernum exinde deducant, pervolvant prius omnes Scriptores Historiarum Ecclesiarum Germaniæ privatarum, acta publ. & conclusa Consilii Imp. Aulici, addiscant prius multò labore consuetudines, Statuta, Capitulationes, Jura, & Privilegia in omnibus disciplinæ canonice partibus omnium Ecclesiarum, quantum possibile est, tam Cathedralium, quàm collegiatarum, vix enim exstat Ecclesia, ubi non particularitas quædam occurrat, & junctâ Historiâ Ecclesiasticâ Germanicâ & necessariâ litteraturâ *Systema Juris publici Ecclesiastici secundum ordinem Decretalium*, sed non nisi Germanico-Ecclesiastica, sine allodiis, continens nobis edant, & sic Reipublicæ litterariæ expectationi satisfaciant. Ediderunt quidem, quod haud negandum, protestantes multas Dissertationes de exquisitissimis Juris publici Eccles. Argumentis agentes, secundum hodiernum etiam litteratorum gustum elaboratas, verum utilia ab inutilibus separanda, partim enim ex falsis fundamentis & principiis Jura illa Ecclesiast. deduxerunt, partim plurima falsa immiscuerunt, partim innumeros, dum Jura Eccles. Catholicorum nequidem intellexerunt, errores cumularunt.

expensis, sic justum quoque videbatur, ut lautioribus fruerentur præbendis, quæ autem non aliâ ratione magis opportunâ, quam si numerus Capitularium participantium certo includeretur numero, poterant augeri; conduxit præterea, quòd plerumque idem Canonicus plurium Ecclesiarum cathedralium seu equestrium esset membrum, & sic facile consuetudines quoad hocce caput in aliquibus nonnisi Ecclesiis vigentes, in aliis quoque per statuta introducebantur. (b)

§. XXIII.

Recensentur Ecclesiæ Metropol. & Cathedrales, in quibus capitula clausa sunt introducta.

In recensione autem Ecclesiarum Metropolitanarum, & cathedralium germaniæ, ubi introducta sunt Capitula clausa, meritò initium fit ab ECCLESIA METROP. MOGUNTINA reliquarum Ecclesiarum Germaniæ principe, ubi *XLI. præbendæ Canonicales* existunt, reverendissimum Capitulum autem in regulâ (a)

(b) De Politia Ecclesiarum Germaniæ immediatarum ex professo quidem egerunt JAC. WILHELM IMHOFF in *Notitia S. R. I. Procerum tam Ecclesiasticorum, quàm Sæcularium* à KOEHLERO *Supplementis auctâ* T. I. CHRISTOPH. LAURENT. BILDERBECK in *dem teutschen Reichsstaat* P. V. ANTON FRID. BUSCHING in *der neuen Erdbeschreibung* P. III. J. J. MOSER *des Staats-Rechts* 34. Theil Sect. IV. p. 333. seq. verùm nequidem attigerunt prædicti authores propriam politiam Ecclesiasticam prædictarum Ecclesiarum: pauca sunt, quæ illi collegerunt ex Schematismis aularum maximâ ex parte descripta; plura voluit quidem præstare J. J. MOSER in *denen Chur-Maynsischen, Trierischen, Cölnischen, Constanzischen* &c. *Staats-Rechten*, verùm plurimis illa Scripta, sicut omnia Moseriana, scatent erroribus. De cætero optandum simul foret, ut sicuti nuper AUG. BEN. MICHAELIS edidit *Einleitung zu einer vollständigen Geschichte der Chur- und Fürstlichen Häuser in Teutschland*, sic etiam succincta legitimis tamen probationibus suffulta prodiret *Historia Ecclesiarum Germaniæ immediatarum*.

(a) numero 24. Capitularium clausum est, reliquis XVII. Domicellaribus in ordine extracapitularium constitutis. 2do in ECCLESIA METROPOL. TREVIRENSI numerus Canonorum quondam vi primævæ Institutionis fuit sexagenarius, redactus autem postea ad quadragenarium, ex quibus juxta privilegia Apostolica desuper concessa 16. tantum ad Capitulum admittuntur, reliqui ad Domicellarium classem spectant. 3tio in ECCLESIA METROPOL. COLONIENSI extant Capitulares numero 23. quorum ultimi octo sunt ex ordine Doctorum vocem etiam quoad Electionem Archi-Episcopi in Capitulo habentes, 16. autem sunt Domicellares. 4to in ORDINE TEUTONICO pariter est species Capituli

(a) Dictum fuit in REGULA, numerus enim quandoque augetur, quod hac ratione accidit, ut utar verbis JOHANNIDIS in *Notis ad Serrarium* p. 47. „In numero scilicet Capitularium Ecclesiæ
 „Metropol. 4. sunt Canonici sive præbendarii presbyterales,
 „his id peculiaris est commodi, ut præbyter hujusmodi quis
 „fieri, & in Capitularium Collegium cooptari possit, si ritè
 „fuerit nominatus ad præbendam presbyteralem obitu cujus-
 „dam ex 4. istis vacantem, & prius, quàm Capitularium Col-
 „legium init, annuam absolverit residentiam: dum verò talis
 „neo præbendatus absolutâ residentiâ per saltum quasi Capitu-
 „larium aggregatur Collegio, simul cum ipso in ordine Domi-
 „cellarium primus capax ad Capitulum admittitur, ut adeo tunc
 „Capitularium sint 25., quodsi igitur contingeret, plures suc-
 „cessivè vacare præbendas presbyterales e. g. tres, tunc non so-
 „lùm tres neo-presbyteri, sed & totidem ex Domicellaribus
 „ordinariis simul ingrederentur Capitulum, ut ad 30 tunc essent
 „Capitulares numero 27, quo casu autem constitutum est. 1.) ut
 „si postea in Capitularium Collegio præbendam non presbyte-
 „ralem vacare contingat, Domicellarium nemo succedat, donec
 „Collegium hocce ad ordinarium numerum 24tum redierit.
 „2.) Ut omnes Domicellares ante talem Canonicum presbyte-
 „rum, qui mox accessit Capitulum, præbendati ad Capitulum
 „suo tempore admissi ordine Sessionis præcedant,

pituli clausi, dum tantum 13. commendatores majores voto gaudent in magno Capitulo ordinis ac eligunt supremum ordinis Magistrum. (b) 5to in ECCLESIA CATHEDRALI IMPERIALI BAMBERG. Capitulum clausum consistit ex XX. Capitularibus, Domicellares sunt numero XIV. 6to in ECCLESIA CATHEDRALI WÜRCEBURGENSI 24. sunt Canonici Capitulares, Domicellares 28. 7^{mò}. in ECCLESIA CATHEDRALI WORMATIENSI 13. sunt Capitulares & 8. Domicellares. (c) 8vo in ECCLESIA CATHEDR. EYCHSTADIENSI 15. sunt Capitulares, & 11. Domicellares. 9^{mò}. in ECCLESIA CATHEDRALI SPIRENSI 15. numerantur Capitulares & 12. Domicellares. 10^{mò} in ECCLESIA CATHEDR. ARGENTORATENSI 12. numero sunt Capitulares & totidem Domicellares. (d) 11^{mò} in ECCLESIA FRISINGENSI 13. extant Capitulares, & 9. Domicellares. 12^{mò} in ECCLESIA denique RATISBONENSI 14. numerantur capitulares, & 9. Domicellares, neque in aliis Ecclesiis ad protestantes translatis defuerunt, immò adhuc supersunt capitula clausa, veluti in METROPOL. MAGDEBURGENSI, (e) LUBECENSI (f)

(b) Conf. ESTOR in denen neuen Kleinen Schriften T. II. p. 209. von der Wahl des Hoch-und Teutsch-Meisters.

(c) De hac Ecclesiâ scribit BUDERUS *Opusc* p. 43. *sunt ibi 5. dignitates, præpositura scilicet, Decanatus, Custoria, Scholasteria, Cantoria, & 8 Canonicatus fructiferi Capitulares, & 9 Canonicatus infructiferi Domicellares nuncupati, præter hos reperiuntur duæ præbendæ Regalis, & Episcopalis, ac 13. Vicariæ.*

(d) Conf. STATUTA Ecclesiæ Cathedralis Argentoratensis in JOH. GEORG CRAMERI *Comment. de Jure & Prærogativis Nobilitatis avitæ.* p. 549.

(e) Quòd in Ecclesia Metropolitana Magdeburgensi fuerit Capitulum clausum, eruitur ex STATUTIS de a 1660. in JOH. CHRISTOPH. DREYHAUPT *Beschreibung des Saal-Creyses* T. I. p. 484. ubi disponitur: „ex Canonicis majori præbendâ præbendatis,

(f) CAMINENSI (g) & MINDENSI (h) in variis tamen Ecclesiis
O Germ.

„ quorum sunt 18. non plures, quàm 12. duntaxat iidemque
„ tempore priores & habiles juxta receptam legem & morem
„ Capituli inveteratum ad residentiam Capitularem admittuntur.
„ 2.) reliquis sex Canonicis extra numerum duodenarium con-
„ stitutis residere quidem in Choro, sed non æquè in Capitulo
„ fas esto. 3.) iidem præterquam de panibus & distributioni-
„ bus quotidianis nihil participant. Domicellis autem, sive
„ Canonicis minore præbendâ præbendatis, quorum novem
„ sunt, residere nullatenus liceto, in casu tamen necessitatis &
„ personæ habilis inter 6. majores non existentis dispensare Ca-
„ pitulo liberum esto.

(f) Quòd in Ecclesia Cathedrali Lubecensi viguerit Capitulum clau-
sum, patet ex *recensione statutorum, privilegiorum, & jurium ejus*
in ERNESTI JOACH. de WESTPHALEN *monum. ined.* T. II. p.
2422. ubi tit. I. recensentur redditus assignati pro XV. senioribus
Canonicis, & alii pro XII minoribus, adeoque Capitulum fue-
rat clausum numero 15. Capitularium, reliqui erant Domicella-
res, & hoc adhuc magis confirmatur, dum tit. 8. dicitur, quòd
Canonicus certæ præbendæ optare possit præbendam majorem, &
tam diu prioris percipere fructus, donec præbendæ majoris fuerit par-
ticeps. Ibidem fit mentio certarum præbendarum, quarum pos-
sessores recipiebantur quidem in Canonicos ad summum altare, & in
Choro, suo autem loco & voce in Capitulo non utentur. §. 17. statui-
tur, ut voce in Capitulo & Stallo in Choro & majoris præbendæ asse-
cutione, nunc & in futurum cæteros antecedit, cum apud Ecclesiam
nostram prius fuerat, & fuerit successuris temporibus minoris præben-
dæ perceptio assignata... & primò per 4. minores præbendas ascendi-
tur ad Christianam, & tunc ad incorporatas præbendas gradatim
ascenditur.

(g) In STATUTIS Ecclesiæ Cathedralis Caminensis de a. 1578. in LU-
NIGII *Archiv. f. Spicil. Eccles.* 3ten Theil *Fortsetzung cont.* III.
p. 29. legitur, quòd ab initio XV. majores fixæ & certæ præ-
bendæ & 4. minores constitutæ fuerint, adeoque & sibi fuerat
Capitulum clausum.

(h) In Statutis Ecclesiæ Mindensis de a. 1230. apud LUNIG. l. c. p. 57.

Germ. cathedralibus, veluti SALISBURGENSI, CONSTANTIENSI, HILDESHEIMENSI, PADERBORNENSI, MONASTERIENSI, OSNABRUGENSI, PASSAVIENSI, TRIDENTINA, BRIKINENSI, BASILEENSI, LEODIENSI, & denique OTTOMUCCENSI, ut & in Ecclesiis præpositurarum immediatarum veluti BERCHTOLSGAD. BRUCHSALIENSI &c. capituli clausi formula haud fuit recepta. (i) Uti nec in ECCLESIA CATHEDRALI WERDENSI ad Protestantes modo translata, ubi 15. erant canonici, ex quibus 5. Seniores tenebantur esse *presbyteri*, 5. subsequentes *Diaconi*, & 5. juniores *Subdiaconi*, prout eruitur ex LÜNIGII *Archiv. J. Spicil. Eccles. contin.* l. p. 897.

§. XXIV.

Pariter in multis Ecclesiis collegiatis Germaniæ introducta sunt Capitula clausa.

Sicut autem in plurimis Ecclesiis cathedralibus introducta sunt capitula clausa, sic & idem institutum introductum fuit in plurimis Ecclesiis collegiatis: optavissemus quoque complerum Ecclesiarum collegiatarum, in quibus vigent capitula clausa, omnium Germaniæ Diœcesium producere potuisse elenchum, verum partim brevitatis temporis, partim denegata nobis datis litteris responsa hoc nobis haud permiserunt alio forsan tempore supplendum; interim illa, quæ partim ex propriâ scientiâ, partim ex notitiis fide dignis didicimus, hoc loco subungere lubet: & quidem in DIOECESI MOGUNTINA in *Ecclesiis Equestribus S. ALBANI* extra muros

habetur: *Item statuimus, ut numerus 24. Canonorum majorum inviolabiliter servetur.*

(i) In aliquibus tamen veluti Constantiensi quilibet Domicellaris, antequam accedat Capitulum debet absolvere 5. annos carentiæ & annum residentiæ, & ideo dicuntur Domicellares ibidem *expectantes*, quibus annis elapsis demum expectans debitis requisitis provifus accedere potest Capitulum.

muros Moguntinos & S. FERRUTII in *Bleidenstadt*, nec non Ecclesiis collegiatis S. STEPHANI, & S. PETRI Moguntiae, & Ecclesiis SS. PETRI & ALEXANDRI *Aschaffenburg*, & S. PETRI *Fritzlariae* occurrunt Capitula clausa. In DIOECESI TREVIRENSI 8. numerantur Ecclesiae Capitulis clausae, nempe Collegiata ad S. CASTOREM *confluentiae*, S. FLORINI ibidem, S. CLEMENTIS *Majoniae*, ad GRADUS B. V. *Wesaliae superioris*, S. LUBENTII *Dietkirchii*, B. M. V. *Wetzlariae*, S. PAULINI *Treviris*, & S. SIMEONIS ibidem. (a) in DIOECESI COLONIENSI nulla, exceptâ Ecclesiâ Metropolitanâ extare Capitula clausa, litteris redditi sumus certiores. In DIOECESI WÜRCEBURGENSI Capitula clausa occurrunt in Ecclesiis equestribus a¹ S. BURCARDUM *Würceburgi*, & *Comburgi*, nec non in collegiatâ ad utrumque S. JOANNEM in *Haugis*, & ad S. JOANNEM EVANGELISTAM *Novi Monasterii*. In DIOECESI WORMATIENSI Capitulum clausum extat in ECCLESIA B. V. *Wormatiae*. (b)

§. XXV.

Etiam in Capitulis Clausis exceptio est ratione certarum Præbendarum Doctoralium, presbyteralium, specialiter Privilegiatarum &c. quarum possessor mox ad Capitulum admittitur.

Licet autem in regulâ in Ecclesiis, ubi Capitula clausa sunt introducta, nullus Domicellarius licet absolutis annis Carentiæ, ubi

O 2

obti-

(a) In Dicoesi Trevirensi Domicellares in Ecclesiis, ubi Capitulum clausum non est, dicuntur *expectantes*, qui absolutis annis carentiæ & residentiâ mox accedunt Capitulum, in Ecclesiis autem, ubi Capitula sunt clausa, dicuntur *extra-Capitulares*, qui absolutis licet annis carentiæ & residentiâ non possunt accedere Capitulum, sed expectare tenentur, donec præbenda Capitularis vacet.

(b) In ECCLESIA COLLEGIATA B. V. in *Wurtzen* Misnensis Dicoeseos pariter quondam fuit Capitulum clausum, prout eruitur ex *Statutis* prædictæ Ecclesiæ nunc secularisatæ de anno 1505. n. 4. seq. in LUNIGII *Spicil. Eccles. Contin.* I. p. 841.

obtinere, & residentiā peractā, omnibusque provifus qualitatibus Capitulum accedere nequeat, fed expectare teneatur, donec præbenda Capitularis vacet, & ipfi in ordine proximo concedatur aditus, hæc tamen regula fuas patitur exceptiones, dum Domicellares certarum poffeffores præbendarum debitis requifitis provifi, præstitisque fecundum ftatuta Ecclefie præftandis accedere poffunt Capitulum, acfi illud haud effet claufum, & quidem 1) huc fpectant præbendæ fic dictæ Doctorales, quorum poffeffores plerumque mox accedunt Capitulum; ideò autem hæ præbendæ, particulariter funt privilegiatæ, quia Ecclefiarum particularium intererat, ut certus Canoniorum graduatorum, qui præfumptionem eruditionis pro fe habebant, numerus femper extaret in Capitulo, qui Epifcopo vel Decano fuus affifterent confilii, (a) & ideo claufura Capituli hosce præbendatos haud stringit, fed ille, qui præbendâ Doctorali provifus, ceterisque pro exigentiâ Ecclefie ornatus eft qualitatibus, ad Capitulum mox debet admitti. (b) Et quidem ad hoc magis adhuc contribuit conciliorum Ecclefie univerfalium & Pontificum pro Doctoribus favor: cum enim inter Caufas depravati Cleri Sæculis XIII. XIV. & XV. referretur craffa ejus ignorantia, inter remedia reformationis pro hoc malo tollendo per legatos nationis Teutonicæ in *avisamentis Conftans*. (c) propita proponebatur quo-

(a) Hæc etiam fuit ratio, cur in Belgio Conftitutis à PHILIPPO II. Hispaniarum Rege novis Epifcopatibus ordinati fimul fuerint *Canonici graduati*, quorum beneficia ab omnibus refervationibus, expectativis &c. funt exempta, testante ESPENIO in *J. Ecclef. univ.* P. I. T. X. c. 1. n. 7.

(b) Dicuntur tamen extare Ecclefie quædam, ubi Capitula claufa funt introducta, quin præbendati Doctorales præ reliquis habeant prærogativam, fed more reliquorum Domicellarium in fuo ordine expectare teneantur, confequenter ubi hoc fpecialiter eft receptum, obfervantia pro normâ infervit.

(c) Legi poffunt in GOLDASTI *Conftit. Imp.* T. I. p. 391. & in GEORGII *gravamin. nationis germ.* p. 124.

quoque Doctorum ad Canonicatus potissimum Cathedrales admisso ; satisfactum quoque fuit nationis petito à patribus, ac in statutis generalibus de Ecclesiæ reformatione determinatum fuit, ut gradus Doctoratus vel Licentiæ in S. paginâ, Jure Canonico, vel civili pro quacunque Nobilitate reputentur. 2.) In dignitatibus primis post pontificalem in Cathedralibus vel principalibus Collegiatis, & aliis Jurisdictionem habentibus doctoratus vel licentia divini vel humani Juris requiratur, in cæteris dignitatibus sufficiat Baccalaureatus cum lecturâ Triennii. 3.) In qualibet Cathedrali Ecclesiâ non solum nobiles & militares, sed & Magistri in Theologiâ, Doctores & graduati vel indifferenter, vel ad certum numerum, sed non pauciores, quàm 4. admittantur. Conf. HERMANN von der HARD actor. Concil. Constans. T. I. P. X. C. 35. p. 638. hæc quoque confirmata sunt in Concilio Basileensi, uti patet ex *Decreto* in favorem graduatorum die XI. Dec. 1435. condito, quod extat in CONCILII BASILEENS. *appendice primâ* T. XII. *collect. Concil. Labbei* n. 19. p. 822. quæ de admittendis Doctoribus ad Canonicatus statuerunt Constantiense & Basileense concilia, restrinxerit ad Doctores Theologiæ & Juris Canonici. CONCILIUM T. RIDENT. sess. 24. C. 12. *de reform.* disposuitque, ut omnes dignitates vel saltem dimidia pars Canonicatum in Ecclesiis Cathedralibus & collegiatis conferantur Doctoribus. Nec Pontificum variorum pro Doctoribus defecit studium: sic Bonifacius VIII. pontifex dedit Ecclesiæ Cathedrali Halberstad. privilegium, quod extat in LUNIGII *Archiv. J. spicil. Eccles. P. 2. im Anh.* p. 35. ut nullus admittatur in Canonicum prædictæ ecclesiæ: „ nisi de nobili vel ad minus mili-
 „ tari genere ex utroque parente procreatus vel saltem in S. Theo-
 „ logiâ professus, aut in Jure Can. vel civili Licentiatus & Doctor
 „ existat. Confirmavit hocce privilegium Eugenius IV. a. 1446. cu-
 „ jus *bullâ* extat l. c. p. 52. similiter Sixtus IV. pontifex a. 1474. sta-
 „ tuit, *nequis ad 8. præbendas presbyterales in Ecclesiâ Metropol. Colo-*
nienfi admittatur; nisi Doctor S. Theologiæ vel Decretorum aut legum
 O 3 *vel*

*vel saltem licentiatus. Bulla extat in JOH. GEORG CRAMERI Com-
ment. de Juribus & prærogativis Nobilit. avitæ. T. I. in append. n. 14.
& in BULLARIO M. T. IX. p. 283. pariter Sixtus IV. a. 1476. or-
dinavit, nequis impofterum in Misnensi, Naumburgensi, & Mar-
tisburgensi Ecclesiis Cathedralibus inter Canonicos cooptetur: nisi
nobilis de militari genere ex utroque parente & de legitimo matri-
monio procreatus, aut in Theologiâ utroque vel altero Jurium Do-
ctor vel Licentiatus, vel Medicinæ Mâgister existat. BULLA extat
l. c. n. 15.*

Quem Concilia generalia & pontifices favorem Canonicis Docto-
ribus exhibuerunt, eundem & Imperatores cum statibus Imp. de-
clarârunt, cùm enim in congressu Pacis Westphalicæ urgeretur Do-
ctorum ad Capitula Cathedralia admissio, variaque desuper ageren-
tur, prout demonstrant *acta* in MEJERI T. III. p. 163. 187. 427.. 437.
T. IV. p. 91. 119. 182. &c. tandem Communi paciscentium consensu
in utroque instrumento admissio Doctorum ad Canonicatus fuit con-
firmata, & quidem art. V. §. 17. *Inst. Osnabrug.* & §. 47. *Monaste-
riensi*, ubi sancita in art. V. & VII. *Instrum. Osnabrug.* generaliter ap-
probantur. (d) Verùm hisce suppositis non tamen in omnibus re-
gni Germ. Ecclesiis prædicta Pontificum privilegia, conciliorumque
decreta effectum habuerunt. Nobilitas enim Germ., quorum ma-
jores ad fundationes & dotationes Ecclesiarum multum contulerant
& Capitula Cathedralia, & equestria tanquam nobilitatis Seminaria
respexerunt, de excludendis, vel planè non admittendis Doctoribus
haud nobilibus statuta fecerunt, quæ vel ab ipsis etiam pontifici-
bus, vel longâ observantiâ sunt confirmata: & contra conciliorum
prodi-

(d) Ex protestantibus de hoc argumento egerunt BUDERUS in pro-
gram. *de gratiis ad obtinendas præbendas Doctoribus academicis con-
cessis.* & in *Diss. de jure Doctorum ad Canonicatus.* Et GEORG
LUDOV. BOEHMER in program. *de Jure Promotorum asperandi
ad beneficia Eccles.* ex parte Catholicorum huc spectant *acta Ca-
nonicatus Constans. Caspari Siberi 4. edita.*

prædictorum Decreta firmata. (e) in multistamen Germania Ecclesiis Cathedralibus & equestribus immediatis ad effectum deductæ sunt, vel ab antiquo servatæ sunt admissiones Doctorum, in quorum

(e.) Sic in Ecclesia Metropol. Moguntina exclusis semper Doctoribus non nobilibus, nonnisi ex ordine illustrium vel nobilium ad præbendas Canonicales fuere admissi, id quod sequentibus firmatur argumentis: 1.) quales motus à nobilitate jam Sæculo X., dum WILLIGISUS humilioris conditionis ab OTTONE II. Imp. creatus fuit Archi Episcopus Moguntinus, excitati sint, paucis refert DITMARUS MERSEBURG. in LEIBNITII *Script. rer. Brunswic.* T. I. p. 342. 2.) Patet ex Elencho Canonorum Metropol. Ecclesiæ in JOHANNIDIS *Script. rer. Mogunt.* T. II. p. 212 ubi licet occurrant multi Doctores & Licentiat, fuere tamen illi omnes statu nobiles. 3.) Stabilitur ex eo, dum pristina consuetudo etiam contra Decreta Conciliorum Constant. & Basileensis fuit servata. 4.) Illud patet ex BULLA ALEXANDRI Pontificis a. 1501. rogatu BERTHOLDI Hennebergici Electoris Mogunt. concessâ in L. B. de GUDENUS *Cod. Dipl.* T. IV. p. 540. seq. ubi habetur, quod juxta statuta & consuetudines Ecclesiæ Moguntinæ, ac privilegia & indulta per Sedem Apostolicam concessa, & ab antiquissimo tempore observata. - - in dictâ Moguntinâ Metropolitanâ & insigni nulli ad illius, nisi de illustrium, Ducum, Principum, Comitum, & Baronum seu Nobilium genere, qui ad minus ex 4. ascendentibus (quod postea ad 16. gradus extensum) & ex illo gradatim descendentibus nobilibus antecessoribus suis rectâ lineâ ac Militari genere sint procreati, admittantur. Nec in ECCLESIA METROP. TREVIRENSI admittuntur Doctores; quomodo Ecclesiæ Cathedralis Argentoratensis Capitulum jam Sæculo XIII. prætenderit, nonnisi nobiles admitti ad suam Ecclesiam posse, licet se opposuerit GREGORIUS IX. Pontifex, eruitur ex cap. 37. X. de præb. quod à tanto tempore, cujus initii memoria horum non existit, nullus in Canonicum Ecclesiæ Cathedralis Monasteriensis recipi possit, nisi de militari genere, & legitimo Thoro ex utroque parente procreatus existat, refert, & hanc consuetudinem confirmat JULIUS II. Pontifex in BULLA, quæ extat in JOH. GEORG.

rum Capitulis Doctores Theologiæ & Juris ritè promoti certo numero non solum stallum in Choro, sed locum quoque, paucis exceptis, (f) in Capitulo obtinuerunt, & ad dignitates scholastici, custodis, aliasque imò antiquioribus temporibus ad Episcopalem dignitatem ascenderunt. (g) quia autem pauci plerumque numero fer-

vati

CRAMERI Comment. de jure & prærogativis Nobilit. avitæ. append. p. 533. adeoque & in ECCLESIA CATHEDRALI MONASTERIENSI nunquam recepti fuerunt Doctores. Id quod confirmavit BONIFACIUS IX. testante BULLA l. c. p. 538. seq.

(f) Sic e g. non habent votum passivum in Electionibus Episcoporum &c.

(g) Si perlustremus Ecclesias Metropol. & Cathedrales Germaniæ, in quibus adhuc Doctores ad præbendas admittuntur, primo loco occurrit Ecclesia Metropol. Colonienfis, ubi VI. Canonici presbyterales vi Bullæ SIXTI IV. conferendi sunt Doctoribus: duos autem Canonici confert universitas Colonienfis, de quibus ultimis fusiùs egit BUDER in cit. program. de *gratius ad obtinendas præbendas Doctoribus Academicis concessis*.

2.) Quod in 12. Ecclesiis Suffraganeis Ecclesiæ Metropol. Moguntinæ veluti WORMATIENSI, HERBIPOLENSI, SPIRENSI, EUCHSTETTENSI, CONSTANSIENSI, ARGENTORATENSI, CURIENSI, HILDESIENSI, VERDENSI, PADERBORNENSI, AUGUSTANA, & HALBERSTADIENSI, præter nobiles, & de militari genere procreatos Magistri in Theologiam aut in utroque seu altero juris Doctores seu Licentiatii admissi fuerint Sæculo XVI. patet ex cit. BULLA ALEXANDRI Pontificis de anno 1501. & testimonio BERTHOLDI HENNEBERGICI Electoris Moguntini, qui tanquam Metropolitanus optimè scivit Ecclesiarum suarum Suffraganearum consuetudines, ibidem adducto in L. B. de GUDENUS COD. DIPL. T. IV. p. 540. seq. & in specie de admissione Doctorum ad ECCLESIAM HALBERSTADIENSEM suprà allegata sunt Diplomata Pontificia, & CONSTANTIANSES CANONICI DOCTORES memorantur in *actis Synod. Episcopi MARCI SITICI* a. 1567. in LUNIGII *Archiv. 7. Spicil. Eccles.* cont. II. p. 482. nec alia earum deficiunt testimonia. Verum ratione prædictarum Eccle-

vati sunt Canonici Doctores in Ecclesiis Cathedralibus & pro illis militabat ratio, ut à consiliis semper essent in Capitulo, sic introductis successivè Capitulis clausis, vel illi ad introducendum Capitulum clausum respectu præbendarum Doctoralium haud consenserunt, vel sponte hoc illis emolumentum, cum aliis carerent, fuit relictum, ut non obstante respectu aliorum Capitulo Clauso illi debitis requisitis instructi ad illud mox reciperentur. II.^{dam} exceptionem constituunt præbendæ Canonicales *professoris Juris* potissimum

P

fiarum ingens post illa tempora facta est mutatio, dum nonnisi in paucissimis antiqua servata est consuetudo, sic in Ecclesiis Wormatiensi, Herbipolensi, Spirensi, Eichstettensi, Argentorat., Hildesheimensi, & Paderbornensi nullos hodie admitti doctores, eosque per recentiora statuta exclusos fuisse, extra omnem positum est controversiam, quin etiam talia Statuta Pontificiâ authoritate confirmata fuerint, vix erit dubitandum. In Constantiensi, Curienti, & Augustanâ Ecclesiis autem adhuc ad hodiernum usque diem admittuntur certo numero Doctores.

3.) Quòd ad ECCLESIAM METROP. BREMENSEM admissi fuerint quondam Doctores, docuit JOH. SCHENCKING in *Libello ad omnes S. R. I. & singularum provinciarum ordines ipsosque Canonicos Monaster adversarios*. a. 1576. edito p. 153. clarissimè autem probatur ex STATUTIS Ecclesiæ Brem. de a. 1617. in LUNIGII Archivio Imp Spicil. Eccles Contin. III. p. 960. uti CX. statuitur: „ut in posterum nemo assumatur vel eligatur in Canonicum Bremensem, nisi sit illustris, nobilis vel graduata persona, nimirum Doctor aut utriusque Juris Licentiatus. Et statuto 6to injungitur præbendato Doctori, ut solvat statuta ut nobilis, nisi Capitulum ex singulari quâdam gratiâ & causâ rationabili super statutis solvendis pro toto vel parte cum illa dispensare voluerit.

4.) In BRIXINENSI ECCLESIA Cathedrali plures Canonicos Jurium Doctores postea Episcopos electos ex regeſtis Archivii PH. PSAERTL A SOMMERSBERG Cancel. aul. & archiv. commemoravit in der Beschreibung des Fürstlichen Hochstifts und Bi-

mum *Canonici* in *Academiis* annexæ, quibus provisi non obstante *Capitulo* clauso præstitis de cætero præstandis ad *Capitulum* & præbendæ perceptionem admittuntur. (h) Et quidem privilegia hæc stabili-

stums *Brixen* in *LUNIGII Spicil. Eccles. 3tia & ult. cont* p. 686. seq. ibi etiam adhuc hodie admittuntur *Doctores*. conf. *IMHOF in Notitiâ procerum Imp.* p. 179. inter *Basileensis Ecclesiæ* canonicos pariter *Doctores* recenset *IMHOF* l. c. p. 183.

5.) In *ECCLESIA FRISINGENSI* admittuntur quoque *Doctores*. conf. *MEICHELBECK in Hist. Frising.* T. II. p. 155. & 208.

6.) Inter *Canonicos ECCLESIAE Cathedralis RATISBONENSIS* *Doctores* quoque numerat *IMHOF* l. c. p. 163.

7.) Quod ad *Ecclesiam Cathedr. Leod.* admittantur *Doctores*, patet ex *Bulla SIXTI IV.* Pontificis confirmatoriâ *Privilegiorum Eccles. Leod.* de a. 1451. in *LUNIGII Arch. f. Spic. Eccl. Contin.* III. p. 1099. ubi habetur: *Et cum sicut accepimus, inter alia statuta & ordinationes Ecclesiæ Leod. caveri dicatur, quod nullus in ipsius Ecclesiæ Canonicum recipi possit, nisi de militari genere procreatus, aut Doctor vel Licentiatus existat.*

8.) Quod in *Ecclesiis Cathedralibus MISNENSI, NAUMBURGENSEI, & MARTISBURGENSI* admissi fuerint *Doctores*, constat ex allegatâ *SIXTI IV. Bullâ* de a. 1476. & in *Specie de Ecclesia Martisburg.* Hoc confirmatur ex *Epistola MICHAELIS Episcopi Martisburg.* d. d. Dom. Trinit. a. 1551. ad facultatem *Theologicam Mcguntinam* exaratâ, & adhuc in archivio universitatis asservatâ pro *Philippo Arbogasto*, cui *canonicatus cum Præbendâ* in *Ecclesiâ Martisburgensi* fuerat collatus, ut mox promoveretur in *Theologiæ Licentiatum*, ubi legitur: „ sed „ cum *Statuto Ecclesiæ* à possessionibus *Canonicatum* arceantur, „ qui aut *nobiles* aut in *Doctrinarum* dignitatibus & gradibus „ constituti non sunt, eundem *Philippum* ad *R. D. V.* misi, „ ut *licentiâ theologiæ* insigniretur: „ denique in *ECCLESIA PRÆPOSITURÆ IMMEDIATE ELLWANGENSIS* præbendæ quædam *Doctoribus* sunt deputatæ.

(h) *Universitati Trevirensi* in quâvis *Dioeceseos Trevirensis Ecclesiâ*

stabilitis jam professoris vel in ipsis Capitulorum claustrorum statutis postea conditis vel in confirmationibus Episcopalibus & pontificiis, cum nihil in detrimentum praedictorum praebendatorum pro bono publico laborantium & eatenus in specie privilegiatorum statui potuerit, fuerunt reservata, vel in concessis noviter universitatibus privilegiis hoc beneficium professoribus, quibus Salarii & sustentationis loco praebendae Ecclesiarum plerumque fuerunt assignatae, auctoritate Episcopali vel pontificia expressè fuit concessum. III. tiam faciunt exceptionem *Canonicatus* sic dicti *presbyterales* vulgò *Priester-Præbenden*, in variis Ecclesiis Metropol. & Cathedralibus stabiliti, quibus provisi absolutâ residentiâ & presbyteri ordinati non obstante Capitulo clauso præ omnibus aliis Domicellaribus, qui priorem canonicatum possessionem obtinuerunt, per saltum ad Capitulum,

P. 2

&

Collegiatâ assignata fuerat à Pontificibus praebenda, verum paucæ venerunt ad effectum: Professor tamen Juris Canon. ibidem adhuc fruitur Canonatu & praebendâ in Ecclesiâ S. Simeonis Trevirensi, ac non obstante Capitulo clauso absolutis annis carentiæ ac residentiâ consuetâ accedit capitulum. Dum SIXTUS IV. Pontifex a. 1477. noviter fundatae Universitatis Moguntinae constitutis Professoribus sustentationis loco assignavit Canonatus & Praebendas in omnibus Dioceseos Moguntinae Ecclesiis Collegiatis, licet in variis jam tum temporis fuerint introducta Capitula clausa, assignatus tamen est mox à tempore adeptæ possessionis integrarum perceptio praebendarum, & statuitur in BULLA: „ praedictæque personæ postquam ad eorundem Canonatum, & praebendarum possessionem fuerint admissæ, statim „ illorum fructus, redditus, & proventus percipere possint cum „ integritate „ & iungitur Diethero Archi-Episcopo Moguntino: „ ut professoribus post collatam possessionem mox in Canonicos recipi, & in fratres stalli sibi in choro, & loco in Capitulo singularum cum plenitudine Juris can. assignari, & de „ ipsorum Canonatuum & praebendarum sibi collatarum fructibus, redditibus, proventibus, juribus & obventionibus uni-

& integram præbendam admittuntur. (i) Ratio hujus instituti in eo est posita, ut cum reliqui Capitulares plerumque tantum in Subdiaconatus ordine essent constituti, contingeretque nullos sæpe inter illos numerari presbyteros, tales tamen indispensabiliter ad sacra in

„ versis integrè ministrari. „ In Statutis Ecclesiæ Cathedralis Lubecensis, ubi secundum supra deducta vigeat Capitulum clausum, in ERNST. TOB. de WESTPHALEN *monum. ined.* T. II. p. 2431. tit. 9. legitur: „ Præbenda una de majoribus deputata est per sedem Apostolicam perpetuis futuris temporibus „ pro Magistro, & Lectore in Theologiâ in Ecclesiâ Lubecensi „ ... & statutum est per Episcopum & Capitulum & per Sedis Apostolicæ confirmationem, quod Magister vel Baccalaureus, quam citò prædictam præbendam assequitur, debet statim in suâ receptione omnes & singulos fructus ipsius præbendæ sine aliquâ diminutione integrè percipere cum omnibus „ Juribus, redditibus, emolumentis, stallis, loco, & gradu, prout „ Senior incorporatus Canonicus habere consuevit. „

(ii) Præbendæ tales presbyterales 4. extant in Ecclesiâ Metrop. Moguntinâ, & quænam particularia circa illas observanda sint, jam suprà fuit expositum: de cætero unus ex prædictis 4. Canonicis presbyteris ARCHIPRESBYTERI Ecclesiæ, & civitatis Moguntinæ fungitur munere, quod à Rmo Ecclesiæ Metropol. Præposito confertur, cujus fundamentum, cum plurimis sit incognitum, hoc loco notandum, quod præpositus Ecclesiæ Metrop. Mogunt. (qui fuit Archidiaconus Civitatis Mogunt. & magni tractus Dioceseos Mog. cis Rhenum usque ad limites Diocesium Trevir. & Metensis. conf. Diploma in AUGUSTINI CALMET *preuves de l'histoire Eccles. & Civile de Lorraine* p. CCCXXXVIII.) quâ Archidiaconus Civitatis Mogunt. constituerit olim Archipresbyterum civitatis Mogunt. sicut præpositus Ecclesiæ S. Martini Bingenensis quâ Archidiaconus prædictæ civitatis constituit Archipresbyterum prædictæ civitatis testantibus statutis Ecclesiæ Bing. & hoc unicum adhuc hodie superest pristini Archidiaconatus Rmi præpositi Ecclesiæ Metrop. Mogunt. vestigium, De

in festis solennioribus à Canonicis ex officio peragenda (k) essent ne-
cessa-

P 3

cætero licet hinc Moguntiae Archipresbyteratus non, sicut in aliis Ecclesiis obtinet, referatur ad dignitates Ecclesiae Metropolit. & eatenus nulla competat proëdria, olim tamen amplioribus gaudebat prærogativis Ecclesiae Metropol. Archipresbyter, dum scilicet Jurisdictio Ecclesiastica in Diœcesi Moguntinâ in primâ Instantiâ adhuc exercebatur per Archidiaconos seu præpositos Ecclesiarum Collegiatarum nomine Archidiaconi civitatis Mogunt. ex potestate delegatâ Jurisdictionem Ecclesiasticam in primâ Instantiâ per civitatem Moguntinam exercuit Archipresbyter Moguntinus à Præposito Ecclesiae Mog. secundum dicta constitutus, præsertim beneficiorum intuitu, suumque eatenus habuit officialem: monumentum hujus rei exhibet GUDENUS in *Cod. Dipl. T. III. p. 884.* dum memorat a. 1327. circa collationem beneficii in Capellâ S. Stephani (quæ erat contigua Ecclesiae S. Agnetis, & postea evanuit beneficio ad Ecclesiam S. Agnetis translato) controversiam ventilatam fuisse inter Capitulum Ecclesiae S. Joannis, & hæredes Dapiferi Sifridi puncto Juris Patronatus coram officiali Archipresbyteri Moguntini, & Sententiam in favorem Johannitarum latam fuisse. De Archipresbyteratu civitatis Bingenensis Christiani Archiepiscopi Moguntini Constitutio extat apud GUDENUS l. c. p. 1116. & aliud Diploma de a. 1291. p. 1172. ab hisce Archipresbyterorum & respectivè Archidiaconorum Judiciis appellabatur ad *Judices S. Sedis Moguntinæ* seu hodiernum Vicariatum generalem, de quo alibi erit agendi occasio. Sicut autem immutatâ Diœceseos Moguntinæ politiâ Ecclesiasticâ sublatâ Judiciis Archidiaconorum substituti sunt in Provinciis sic dicti Commissariatus Archiepiscopales pro primâ Instantiâ, sic evanuit quoque Archipresbyterorum & Archidiaconorum Jurisdictio, quibus saltem tanquam vestigium pristini Juris facultas dandi investituram beneficiorum simplicium remansit.

(k) Sic in Ecclesiâ Metropol. Moguntinâ Archipresbyter in festis solennioribus Archiepiscopo sacrificanti assistit, vel nomine ejus summum celebrat sacrum.

cessarii, sic certis præbendis assignatum fuit onus, ut eorum posses-
sores essent aut presbyteri, illique ad perpetuam & strictissimam te-
nerentur residentiam, (l) quod onus per illud commodum subleva-
tum est, ut obtentâ mox præbendâ, præstitis more consueto
præstandis ad Capitulum, & integram præbendam admittantur ta-
les præbendati. (m) IVtò excipiuntur *præbendæ* quoad hocce caput
specialiter *privilegiatæ*, sic JOHANNES III. Episcopus Lubecensis a.
1266. fecit STATUTUM, ut præsentandi ad præbendas noviter fun-
dandas in Ecclesia cathedrali præ reliquis expectantibus non ob-
stante Capitulo clauso gaudeant prærogativâ, ut mox accedant
Capitulum, (n) in verbis: » sanè cùm nonnulli divinæ illustra-
» tionis gratiam adepti cupientes in Ecclesiâ Lubecensi perpetuam
» memoriam assequi, de suis possessionibus & rebus mobilibus sa-
» lubriter disponant, præbendas novas instaurare, & numerum
» personarum Deo obsequentium taliter augmentare, nos eorum
» piâ devotione provocati de consensu totius Capituli decrevimus
» statuendum, ut siqui ad hujusmodi beneficia de novo instituta
» Canonicè fuerint recepti, gratiam in Ecclesiâ assequantur specia-
» lem, videlicet ut stallo in Choro, voce in Capitulo, integra-
» tionis quoque supplemento universis expectantibus quâcunque
» autoritate receptis nondum percipientibus sine impedimento
» quolibet præferantur. » in conformitatem prioris statuti idem
JOHANNES III. a. 1269. speciale concessit *privilegium* intuitu præ-
bendæ fundatæ à Sifrido de Borcholt cive Lubecensi. (o) ubi
habetur: » præterea nos sinceritatis & devotionis dicti Sifridi pen-
» satâ

(l) Hæc Residentia ità est captiosa plerumque, ut neglectâ residentiâ
sine debitâ dispensatione ipsa amittatur præbenda.

(m) In Ecclesiis Cathedralibus, ubi adhuc extant præbendæ Docto-
rales e. g. in Coloniensi, qualitas presbyteralis cum onere per-
petuæ residentiae hisce præbendis plerumque fuit adjuncta.

(n) Extat in LÜNIGII *Archiv. 7. Spicil. Eccles.* P. 2. p. 316.

(o) Extat. l. c. n. 55. p. 317.

» fatâ circa nostram Ecclesiam benevolentia, de consensu & volun-
 » tate nostri capituli ipsum specialis gratiæ privilegio duximus ho-
 » norandum. Ipse & Margaretha uxor sua sublatâ personâ, quam
 » olim præsentaverint, quo adjunxerint alium, quem decreverint,
 » præsentabunt, quem sine difficultate quâlibet instituemus, &
 » eum in Canonicum & fratrem in Ecclesiâ nostrâ recipi faciemus,
 » ad quod peragendum eisdem viventibus successores nostri simi-
 » liter tenebuntur. Denique in Diplomate fundati ibidem novi
 » Canonicatûs dato ab HENRICO II. Episcopo Lubecensi a. 1332.
 » (p) disponitur, *quod Canonicus eandem præbendam tenens pro tempore*
vocem in Capitulo, & stallum in Choro habere debeat. Vtò denique ex-
 » cipiuntur Canonicatus, quibus cura animarum seu Parochia est an-
 » nexa, horum enim possessores non obstante capitulo clauso mox ad
 » Capitulum & integram præbendam admittantur, cum enim cu-
 » ram animarum exercentes congruam debeant habere sustentatio-
 » nem, sic non poterant illi Canonici parochi ad ordinem canoni-
 » corum expectantium reduci & hæc egregiè illustrantur ex STA-
 » TUTIS *Ecclesie collegiatæ B. V. in Wurtzen* Misnensis Diceceseos in
 » LÜNIGII *Archiv. J. Spicil. Eccles. Cont. I. p. 842.* ubi hæc legun-
 » tur §. 12. » Item statuimus, quòd quodocunque contingeret va-
 » care per mortem, sive subitanæm cessionem præbendam Domini
 » Ludolffi Parochiam in Pouch, quòd ex tunc plebanus in Pouch
 » debeat cum plenitudine Juris Can. dici & esse Canonicus Ec-
 » clesie Wurcensis, & similiter habere pensionem cum parochiâ,
 » prout benè experti fuimus, ipsum & fuisse ab antiquo & sicut
 » Dominus Otto Scholasticus piæ memoriæ suam Parochiam in
 » Wurcen pari modo dignoscitur ante incorporationem habuisse.
 » & idem Canonicus debet habere stallum in Choro, vocem in
 » Capitulo secundum ingressum suum & quando in loco vel servi-
 » tio fuerit Divino, tunc debet recipere cum aliis Canonici in ma-
 » nua-

» nualibus five cotidianis distributionibus æqualem portionem tam
 » in denariis, quàm in pane, & septimanis ipsum ex ordine suo
 » contingentibus summas vel primas missas in festivitibus obser-
 » vare, similiter in providendo, legendo, aut cantando per se ip-
 » sum aut alium Vicarium horam & ordinem suum recipere tene-
 » bitur, & etiam in ejusmodi constitutionibus debet ut alter Ca-
 » nonicus sufficienter providere, ne aliqua negligentia divini offi-
 » cii vel confusio ex suo nomine oriatur, qui per Dominum Præ-
 » positum ut plebanus debet institui curâ animarum, & investiri,
 » & ejus mandata ratione Parochiæ recipere, & exequi, per De-
 » canum verò & Capitulum in Canonicum recipi debet & instal-
 » lari, & debet etiam Decano in omnibus & singulis licitis & ho-
 » nestis ratione præbendæ, sicut alii Canonici obedire, nec non
 » ejus mandata recipere, quando & quoties fuerit requisitus. »
 (q) De cætero tamen Domicellares capaces & volentes habebant
 Jus quæsitum, ut ad illam præbendam curatam præ extraneis ad-
 mitterentur, quod patet ex subjunctis, dum dicitur: » prædicta
 » etiam parochia in Pouch debet per D. Decanum nomine unius
 » præbendæ conferri, & assignari uni sacerdoti de minoribus præ-
 » bendis volenti eam pro suâ præbendâ acceptare, vel qui infra
 » annum possit promoveri, vel etiam extra Ecclesiam cuicunque
 » idoneæ personæ volenti, & valenti infra terminum Juris in sa-
 » cerdotem promoveri: tamen de consensu Capituli & Decanus
 » vel Senior super hujusmodi collatione debet Capitulum indi-
 » cere. Si nullus de Canonici expectantibus decrevit ipsam paro-
 » chiam pro suâ præbendâ acceptare, quod tamen non debeat ei in
 » Jure ad affecutionem aliarum præbendarum suo loco in aliquo
 » præjudicare.

§. XXVI.

(q) Exemplum quoque hujus rei se jam sistit in Ecclesiâ Collegiatâ Mo-
 guntinâ S. Petri, respectu cujus novissimè Capitulum clausum
 fuit stabilitum, & inter cujus præbendas Canonicales occurrit
 præbenda, cui annexa est Parochia Altavillana in Rhingaviâ.

§. XXVI.

Commoda, incommoda & effectus Capitulorum clausorum.

Sicut autem omnia ferè per recentiore[m] disciplinam Ecclesiasticam introducta non solum sua numerentur commoda, verum illa etiam vel per accidens vel contra superiorum intentionem ac finem institutionis sua habent incommoda, ac sinistros sæpè producunt effectus, sic idem meritò dicendum de *Capitulis clausis*: & quidem commoda Capitulorum clausorum eò redeunt, quòd 1.) illorum introductio opportunum fuerit, & adhuc sit remedium, quo necessitatibus Ecclesiarum secundum supra exposita subveniatur. 2.) Quòd adhibito hoc remedio numerus præbendarum & titulorum antiquus conservetur illibatus, nullumque contra mentem fundatorum extinguatur beneficium. 3.) Quòd Canonici Capitulares talium Ecclesiarum non solum congruam, sed & plerumque lautiorem habeant sustentationem, & licet per tempus sint exclusi, suo tamen tempore eò pinguiore[n]s nanciscantur præbendas. 4.) Capitula in suo statu Canonico[r]um pristino conserventur, nec facile innovatio quædam sit metuenda. Verum sua quoque haud deficiunt vario respectu incommoda; (a) nam 1.) receptus ad præbendam in Ecclesiâ, ubi introductum est Capitulum clausum, vix assequitur vitâ, ut ad Capitulum & integram præbendæ perceptionem deveniat, nisi in primâ Juventute vel infantiâ præbendâ donetur. (b) Ubi autem 2.) destinantur sæpius ad statum Ecclesiasti-

Q

(a) Non mihi suscipietur, prout confido, in malam partem, si cordatè libertate quædam Ecclesiasticâ & academicâ recenseam ea pro materiæ necessitate, quæ non solum veritati sunt consentanea, sed & cuivis in Rebus Ecclesiasticis perito sufficienter innorescunt.

(b) Nisi forsan, quod rariùs contingit, varii ætate vel morbis fracti numerarentur inter Capitulares, & plurimi Domicellarium ob deficientes qualitates aspirare haud possent ad Capitulum, ubi ulti-

fiasticum infantes, ac pueri, qui ad maturam pervenientes ætatem nullam ad statum Ecclesiasticum vocationem sentiunt, sed ob facilem ex redditibus Ecclesiasticis sine labore sustentationem, ordinem, cui à parentibus destinati sunt, amplectuntur, adeoque 3.) in talibus Ecclesiis nec Jus Can. commune, nec Tridentinum in adipiscentibus beneficia Ecclesiastica pubertatem eo fine requirens, ut suam tales inquirere possint à Deo factam vocationem, cum detrimento Disciplinæ Ecclesiasticæ haud observetur, cùmque Domicellares talium Ecclesiarum longissimo tempore sine redditibus congruis expectare teneantur locum in Capitulo, sic exinde enascitur ^{4um} incommodum, necessitas scilicet, & occasio plura quærendi beneficia, & dum suo tempore accedit admissio ad Capitulum cum præbendâ, sic adest in eadem personâ cumulus præbendarum Canonibus adeò invisus.

§. XXVII.

Si autem Capitula Clausa legitimè fuerint introducta, in regulâ impugnari nequeunt.

Verùm omnibus hætenus recensitis incommodis per accidens sæpe resultantibus non obstantibus, si in Ecclesiâ quâdam Capitulum clausum legitimè, prout supponitur, & cum debitis requisitis (a) introductum fuerit, dubio procul hocce Capituli institutum ad legi-

mus Domicellarium debitis qualitatibus provisos, qui brevissimo expectavit tempore, prout hic Moguntiaë aliquoties contigit, vacante præbendâ Capitulari ascendere possit ad Capitulum.

(a) Quænam requirantur ad Capitulum clausum in Ecclesiâ legitimè introducendum, ex corpore Juris Canonici addisci haud potest, nullum enim in eo, quantum nobis omni licet adhibitâ solertiâ indagare licuit, de Capitulis clausis occurrit vestigium, licet enim ibi de certo numero Canoniorum Ecclesiarum hinc inde fiat mentio, non tamen Capitulum clausum exinde inferri potest; ex quo simul confirmatur stabilita suprâ Thesis, quòd Capitula clausa veteri Ecclesiæ Disciplinæ incognita fuerint, & ad recen-

legitimas Ecclesiarum observantias & consuetudines honestas referendum venit, consequenter ex nullo prætextu à quopiam in regulâ (b) impugnari poterit, adeoque sicuti Imperatores & Germaniæ

Q 2

Reges

tioris disciplinæ instituta referri debeant. Pariter si concilia diversarum Nationum provincialia pervolvamus, vix aliquam de Capitulis clausis mentionem deprehendemus, adeoque omnia circa hanc materiam principia ex solâ Juris communis Canonici Analogiâ & Statutis Ecclesiarum desumenda sunt. Quid autem in genere Juris sit circa Statuta Capitulorum, deduxit VAN ESPEN in *J. Eccles. univ.* P. I. T. VII. c. V. n. 12. fruuntur scilicet universitatum Ecclesiasticarum Juribus Capitula, & sic Jure pollent collegiali statuendi de illis, quæ ad rem Capituli pertinent, dummodò quoad modum legitimè procedatur; quia autem per Canones severè inhibetur Capitulis talia statuere, quæ inæqualitatem tanquam matrem rixarum sapiunt, & ut verbis TRIDENTINI Sess. 24. c. 14. de reform. utar, *conditiones, deductiones ex fructibus, compensationesque illicitas, turnorum lucra &c. complectuntur*, sic ad Capitulum clausum legitimè constituendum requiritur 1.) Manifesta Ecclesiæ necessitas, & quia omnia, quæ concernunt Jura Ecclesiæ vi Canonum legitimè ab Ecclesiæ membris determinanda sunt, sic requiritur 2.) Conclusum Capituli legaliter conditum, quia etiam 3.) variis veluti Domicellaribus ante tale statutum admissis Jus quæsitum afferri nequit, sic pro circumstantiis requiritur consensus illorum, quorum interest, vel si tales consentire, & Juri quæsito renunciare nolint, statutum non nisi salvo horum Jure pro futuris temporibus condì poterit. Cum etiam Capitulum clausum ad statuta Juri communi contraria referendum sit, sic opus est 4.) Causæ cognitione à legitimo superiore per modum Commissionis forsan instituenda. Et 5.) denique vigore C. 8. & 9. x. de constit. & C. 9. x. de Consuetud. Confirmatio Episcopalis vel Pontificia requiritur. Quæ requisita si adsint, non est dubium, quin hodie datâ occasione, prout novissimè hic Moguntiæ cum Ecclesiâ S. Petri contigit, Capitula clausa vel perpetua vel ad certum tempus introduci possint.

(b) Dictum fuit *in regula*, secus autem foret, si sufficienter, quòd

Reges tanquam advocati nati etiam particularium germaniæ Ecclesiarum vi Capitulationum (c) statuta Ecclesiarum (d) & laudabiles consuetudines

Capitulum clausum non legitimè fuerit introductum vel pro certis saltem circumstantiis, quæ cessant, ad tempus saltem stabilitum, ab iis, quorum interest, probari posset, quæ etiam circa hoc caput Episcopo competat facultas, supra jam fuit monitum.

(c) In *Capit. Noviss.* Art. XIV. promittit IMPERATOR: sein bestes Vermögen anzuwenden, daß . . . die Concordata . . . aufgerichtete Verträge, wie auch eines jeden Erzbischoffen, oder deren Dhom Capitulen absonderliche Privilegia und Gewohnheiten beobachtet, und dargegen . . . in keine Weis gehandelt werde. Et §. III. auch darab und daran zu seyn, daß die vorgemelte Concordata und aufgerichtete Verträge, auch privilegia, statuta und Freyheiten gehalten, und gehandhabet werden etc. conf. MOSER ad Capit. Carol. VII. l. c.

(d) Statuta, cum quibus parem vim habent observantiæ, ad Jura cuiuslibet Ecclesiæ propria pertinent, conspirant quidem in plurimis, in aliis tamen capitibus admodum ab invicem discrepant: conveniunt plerumque in iis, quæ de vitâ, moribus, institutis, rebus & bonis Canonorum stabiliuntur, & eorum non infimam partem faciunt ea, quæ qualitates in numerum Canonorum admittendorum, eorum ætatem, studia, natales, nobilitatem, & id genus alia concernunt: & hæc statuta plerumque inter secretissima Capitulorum relata summâ Curâ plus quàm fasti penes Romanos occultari solent, verum alterum forsân ago GNEIUM FLAVIUM, nec inutilem navabo operam, si Elenchum statutorum Ecclesiarum multo labore à me conquisitorum ex quibus omnia Capitulorum arcana addisci possunt, hoc loco ordine chronolog. subjungam, indicemque OPERA, quibus illa inserta deprehenduntur. Et quidem 1) STATUTA Ecclesiæ Cathedralis Frisingensis condita à celebri chronographo OTTONE Frisingensi Episcopo. A. 1158. & antiquissima, quæ legi, extant in LUNIGII archiv. J. Spic. Eccles. P. II. p. 233.

2) STATUTA Ecclesiæ Cathedralis Mindensis de a. 1230. extant in LUNIGII spicil. Eccles. 3ten Theil Sortsetzung contin. III. p. 57.

suetaudines in genere defendere tenentur contra illegitimos quorumcumque impetus, sic in specie quoque, ut Capitulorum clauorum statuta ex eodem fundamento facta tecta conseruent, muneri eorum conuenit. Agnovit etiam hocce suum advocatiæ officium Imperator LEOPOLDUS in *rescripto* 3. die Mart. 1696. dato in Causâ controversiæ Constansiensis in FABRI Staats-Canzley P. II. p. 33. seq. ubi ait: und da uns beynebens in Krafft unseres höchsten Kayserl. Amts forderist oblieget, nicht nur bemelte des Stiffts sondern auch aller übriger hoher Erz- und Dhom-Stiffter Fura aufrecht zu erhalten, und was denenselben zu einigem Nachtheil gereichen kann, auf alle Weis und Weeg abzumenden. 2c.

Q 3

Ade-

3) STATUTA Ecclesiæ Cathedralis Sverinensis de a. 1238. extant in ERNESTI JOACH. DE WESTPHALEN *monumentis ineditis rerum germ. præcipue cimbricarum* T. II. p. 1970.

4) STATUTA & PRIVILEGIA Ecclesiæ Cathedralis Lubecensis extant ibidem p. 2422

5) STATUTA Ecclesiæ Cathedralis Halberstadiensis de a. 1410. exhibet LUNIG in *Spicil. Eccles.* im Anhang. p. 77.

6) STATUTA Ecclesiæ Collegiæ S. Alexandri Einbeccensis ex Sæculo 14. & 15. inseruit LUDEVVIGIUS reliquiis *Manuscript.* T. X. p. 101.

7) STATUTA Ecclesiæ B. M. V. in Wurtzen Misnensis Dioceseos. de a. 1505. extant in LUNIGII *Contin. I. Spicil. Eccles.* p. 839.

8) STATUTA & PRIVILEGIA à LEONE X. pontifice data a. 1519. neo-fundatæ Ecclesiæ S. Mariæ Magdalene leguntur in LUDEVVIGII *reliquiis Manuscript* T. XI. p. 422. seq.

9) STATUTA eidem Ecclesiæ concessa ab ALBERTO Brandenburgico Cardinali a. 1520. exhibet JOH. CHRISTOPH. VON DREYHAUPT in der Beschreibung des zum Herzogthum Magdeburg gehörigen Saal Kreyses. T. I. p. 891. n. 268. & statuta additionalia de a. 1531. p. 919.

10) STATUTA Ecclesiæ Cathedralis Caminensis de a. 1578. extant in LUNIGII *Spicil. Eccles.* 3ten Theil Fortsetzung *contin.* III. p. 12. seq.

Adeoque in Casu contravenientiae & impugnati injustè Capituli Clausi Imperatoris tanquam protectoris Ecclesiarum germ. imploratur auxilium, & à Consilio Imp. aulico, cùm hæc materia concernat Imperatoris reservata, quæ unicè coram consilio Imperii aulico fundant forum, Mandatum vel rescriptum de non contraveniendo statutis vel observantiis Ecclesiae S. C. petitur, & Imperator quoque, prout quotidiana docet praxis, per mandata dehortatoria, inhibitoria, Denegationem executionis, & pro circumstantiis per remonstrationes, Capitula clausa in suo vigore illibata conservabit.

§. XXVIII.

11) STATUTA Ecclesiae Metropol. Brem. a. 1617. à JOANNE FRIDERICO Archi-Episc confirmata extant in LÜNIGII Archiv. 7. Spicil. Eccl. contin. III. p. 960 seq.

12) STATUTA Ecclesiae collegiatae S. Gangolphi in Civitate Magdeburgensi de a. 1624. exhibet pariter cit. DREYHAUPT l. c. p. 341.

13.) STATUTA Ecclesiae metropol. Magdeburgensis de a. 1660. extant ibidem p. 482. n. 139.

14) STATUTA Ecclesiae Collegiatae S. Nicolai civitatis Magdeburg. de a. 1699. ibidem p. 489. de cætero licet illa ultimò allegato statuta Camminensia & Magdeburgensia à Canonicis protestanticae religioni jam addictis condita fuerint, exhibent tamen illa antiquissimas illarum Ecclesiarum adhuc orthodoxarum consuetudines.

15) STATUTA denique Ecclesiae Cathedralis Argentoratensis de a. 1713 à Rege galliarum LUDOVICO XIV. confirmatae adjunxit JOH. GEORG. CRAMER Comment. de Nobilitate avitâ. p. 544. seq.

16) STATUTA Ecclesiae Bingenensis S. Martini quoque proximè publicabuntur à viro in Historiâ nostrâ patriâ versatissimo, & pro ejus illustratione studiosissimo amico nostro, & alia forsân adhuc publicabit D. Præses. Quàm egregiè autem ad illustrandum statum Ecclesiarum germanicarum hæc statuta inserviant, speciminis loco ex præsentî Dissertatione desumi potest, vix etiam Caput quoddam in statutis Ecclesiarum hodiernis occurrit, cujus non possit hauriri notitia in uno vel altero ex citatis à me statutis.

§. XXVIII.

Dum locus est vacans in Capitulo clauso, ille, qui primus inter Domicellares debitis qualitatibus est provissus, accedit Capitulum.

Si in Ecclesiâ, ubi introductum est Capitulum Clausum præbenda Capitularis vacet, quod variis modis contingere potest, vel per mortem Capitularis, vel per resignationem, vel derelictionem, vel privationem &c., tunc senior Canonicus non Capit. seu expectantium juniorum Canonicoꝝ in ordine primus debite qualificatus, si intra debitum tempus (a) vel in propria personâ, vel per procuratorem

- (a) Tempus pro varietate statutorum variat: in Ecclesiâ metropolitanâ Trevirensi, vel terminus trium mensium à die obitus secessus computandus est præfixus. In statutis Ecclesiæ Metropolitice Magdeburg. de a. 1660. in alleg. DREYHAUPT T. II. p. 484. disponitur: „ præbendâ majore in mense Capitulari per obitum vacante proximior in ordine Domicellorum succedito, ad minorem verò in quocunque mense vel ordinario vel capitulari vacante proximus ex immatriculatis & electis ascendit, possessionis traditionem intra tempus canonicum 20 nempe dies & unum urgeto, cæteroquin sequenti in ordine eò uti liberum esto, & succedenti in præbendâ majore post elapsam 20. & unius diei spatium bini menses ad possessionis adeptionem definiti sunt. Si canonicus Capitularis ex 12. majoribus residentibus præbendam, quam nactus est, resignaverit, resignatarius locum ejus non subintrato, sed ultimum inter 18. majores obtineto. „ In statutis Ecclesiæ collegiatae B. M. V. Wurcensis de a. 1505. §. 6. in LÜNIGII *spicil. Eccles. contin.* I. p. 841. disponitur: „ Item volumus, quòd optare volens majorem præbendam secundum consuetudinem Ecclesiæ hoc facere debet per se, vel si præsens non fuerit, per procuratorem sui in ad hoc legitime constitutum, quem in loco habere debet infra 8. dies, postquam sibi vel procuratori suo vacatio præbendæ innotuerit, & si hoc sic facere neglexerit, sit ipse pro hac vice optione hujusmodi privatus, & si sibi super optatâ præbendâ hujusmodi lis mota fuerit, illam defendere teneatur. &c. „

rem (b) comparuerit, & locum hujusmodi sibi dari petierit, praestitis de Jure praestandis ad Capitulum & in regulâ ad praebendam Capitularem (c) admittitur, si verò senior in propriâ personâ, ubi id requiritur, praesens non fuerit, vel admissionem haud petierit, aut aliàs qualificatus non extiterit, tunc in ordine possessionis subsequens usque ad ultimum debitè comparens, si qualificatus fuerit observatâ semper senii praeogativâ recipitur: si nullus autem qualificatus inter Domicellares existat, locus in Capitulo tam diu manet vacans, donec capax subiectum se offerat, ubi tamen ratione ordinum in quibusdam Ecclesiis est receptum (d) quòd, si nullus in ordinibus sacris constitutus comparuerit, ex tunc senior, etiamsi ordi-

(b) In Ecclesia Trevirensi debet in propriâ personâ comparere.

(c) Ad Capitulum admissus non tamen semper admittitur ad perceptionem fructuum, sed expectare debet, ubi receptum, annos carentiae: sic in statuto Ecclesiae Cathedralis Lubec. de a. 1564. in LÜ NIGII *spicil. Eccles. im Anb.* p. 59. habetur: *si verò ex 14. assumptis unum Deo ita volente vitâ excedere contigerit, proximo in ordine & turno subsequens admittatur, sub hoc pacto & modo, quòd post annum gratiae prius defuncti Canonici finitum ultra supra assignatas divisiones, & obventiones ad divisionem refectorialem in annonâ tantum ad biennium admittatur, quo elapso plenariè ad cætera omnia Capitularia, & 14. residentibus admissis assignata & debita emolumenta veniant, & sine contradictione recipiantur.* Et clariùs in statuto de a. 1575. l. c. p. 60. ordinatur: „ quòd Canonicus vel Canonici „ majori praebendae praebendatus vel praebendari anno residentiae „ ritè completo in numerum 14. residentium Canonicoꝝ sur- „ rogatus vel surrogati non nisi elapso biennio, utilia, aedilia, ac „ omnia & singula alia emolumenta & divisiones Capitulares ha- „ beat, vel habeant, sed biennio ipso contentus vel contenti esse „ debent, vel debent semellis quotidianis in Choro distributio- „ nibus, offertorialibus denariis, cellarii divisionibus, & refecto- „ rii fructibus duntaxat, non obstante consuetudine antiquâ, „

(d) Velut in Ecclesia Metropol. Trevirensi.

ordinatus non fuerit comparens, & locum Capitularem petens admittatur, ipsique locus vacans addicatur, ita tamen, ut eidem certum tempus, intra quod se ordinari curet, sub poenâ rejectionis præfigatur. Dum autem quæritur: qualis ordo observetur in Capitulo inter Canonicos ordine possessionis Canonicatûs priores, sed post alios possessione quidem Juniores ob capacitatem autem ad Capitulum prius admissos? antequam respondeatur, prænotandum, quod in genere circa ordinem in Capitulo variant Ecclesiarum observantia, nec una assignari possit norma, in variis enim Ecclesiis (e) ordo Capitularium & præcedentia in Capitulo dimensurari solet à tempore receptionis ad Capitulum, in aliis autem, prout in diocesi Moguntinâ passim ferè obtinet, Canonici secundum ordinem obtentæ possessionis, & non admissionis ad Capitulum locum in Capitulo nanciscuntur: hisce suppositis in Ecclesiis, ubi Capitula clausa vigent, ubique ferè receptum est, ut ex Domicellaribus ad qualitates aliis incapacibus prælatus concedere debeat præcedentiam in Capitulo illis, qui ante ipsum prius in Ecclesiæ Canonicos erant recepti, ita ut quis aliis prælatus longo tempore maneat sæpius in Capitulo ultimus hoc interea beneficio donatus, quod longo forsan tempore reditus Capitulares præ aliis perceperit. (f)

R

§. XXIX.

(e) prout obtinet in Ecclesiâ S. Bartholomæi Francofurtensi, in statutis Ecclesiæ Cathedralis Halberstadiensis de a. 14. 10. statuitur: *item quilibet Canonorum, quantumcunque potens sit in Domini Episcopi nostri consilio, tamen in Capitulo nostro locum juxta introitum & receptionem obtineat.*

(f) Exemplum hujus rei habemus in Ecclesiâ Metrop. Moguntinâ, ubi Canonici presbyteri potissimum per saltum aliis prælati, iis quoque debent cedere locum in Capitulo: in Capitulo tamen Metrop. Trevir. viget observantia, ut ordo in Capitulo non à tempore adeptæ possessionis præbendæ, sed à tempore admissionis ad Capitulum determinetur.

§. XXIX.

Quid sit Juris circa precistam Imperialem vel Episcopalem, nec non Præbendatum Regium in Ecclesiis, ubi introducta sunt Capitula clausa.

Constat inter omnes Imperatorem seu regem germaniæ gaudere Jure primariarum precum in omnibus germaniæ Ecclesiis tam Cathedralibus, quam Collegiatis, unde Q. quid ratione precistæ in Ecclesiâ, ubi Capitulum clausum viget, Juris sit? si perlegamus codicillos Imperiales primariarum precum collativos, iungitur collatio proximè vacaturæ præbendæ - *ponendo eum (præcistam) in pacificâ & quietâ possessione stallum in Choro, & locum in Capitulo ei assignando cum plenitudine Juris Canonici & fructuum perceptione quâlibet contradictione cessante.* - consequenter nulla eatenus videtur esse difficultas: cum enim (1) precista vi precum Imperialium habeat Jus quæsitum ad proximè vacans beneficium cum annexo loco in Capitulo & stallo in Choro, imò & ad alias dignitates simul cum tali præbendâ vacantes, sic videtur sequi, quod Capitulum clausum illi nullatenus obstat, quin mox capitulum accedere possit, dummodo de cætero debitis requisitis sit instructus, ac præstanda v. g. residentia intuitu præstiterit, si autem quis necdum omnibus ad Capitulum pro consuetudine Ecclesiæ qualitatibus instructus obtinuerit preces, optare quidem possit præbendam primò vacantem, sed à Capitulo tam diu saltem maneat exclusus, donec debitis quo ad residentiam, ætatem, studium biennale, ordines &c. requisitis sit provisus, quibus instructus, licet sit Capitulum clausum, mox petere possit ad illud admissionem, quin ordinem aliàs inter Domicellares receptum & senioratum respectu illorum expectare teneatur: & quidem hoc videtur (2) confirmari ex eo, cum Imperator statutis Ecclesiarum, nisi expressè ab ipso fuissent confirmata, nullatenus teneatur, prout etiam pronuntiavit CONCILIUM IMP. AU L. in conclusio dato in causa precistæ Cæs. Rothii contra Capitulum Vechtense, quod exhibet AYRER in Diss. de Jure primariarum precum in append. n. 48. ubi hæc leguntur: *Bevorab da die... angesogene aber von Kayser. Majestat nicht confirmirte vermeintliche Statuta und*

und Gewohnheiten (als welche sonst jedes Stifft bey sich *prohibitu in præjudicium* 3ten einführen, auch die *Canonicos* ein End darüber abschwören lassen mögten) das allerhöchste *reservatum cæsareum Majestaticum primariarum precum* (so der Kayserlichen Majestet gleich von Zeit der Kayserlichen Erönung anlebet) weder schwächen, noch weniger in einigen seinen *Effectibus* über den Hauffen werffen können, auf die Natur und Eigenschafft dieses allerhöchsten Kayserlichen Vorrechts mit sich bringt, daß selbiges *indistinctè in quocunque mense* seinen *effectum plenarium quoad dignitatem, personatum, administrationem & officium* auch besonders *quoad fructuum perceptionem* (wann die optirte præbende, wie hier *fructifera* ist, *nulla contradictione obstante* bey allen Stifftern jederzeit vollkommen haben müste, und das *senium* eines oder des anderen *Canonici*, wer andere solche unerhebende Einwendungen nicht entkräftet werden möge &c, quibus accedit (3) quod celebriores Publicistæ veluti PFEFFINGER in *Vitriario Illust.* TIII. p. 98. TITIUS *Specim. Juris pub.* L. 3. c. 6. §. 81. AYRER in *Diss. de Jure primariarum precum*, p. 188. & proût hic ultimus scribit, *quotquot vel in transcurso attigerunt Jus primariarum precum vel ex instituto pertractarunt*, defendunt id potissimum efficere preces primarias, ut omnibus aliis præferatur præcista utunt antiquiorem vel ab Episcopo vel alio legitimo collatore expectativam habentibus, etiamsi contrarium statutum foret. quibus presuppositis multò magis videtur cessare quæstionem: an in præjudicium Precistæ Capitulum clausum introduci possit? huic enim nunquam videtur claudi posse Capitulum: sicut enim in thesi Capitula clausa stabiliri non possunt in præjudicium tertii non auditi, sic nec introduci possunt in præjudicium Juris Imperialis & ejus præcistæ. Verùm hisce non obstantibus magis fundata est sententia Contraria & pro illâ tuendâ meritò concertant Ecclesiæ germanicæ defendentes, quòd præcista ad instar alterius Canonici de novo recepti statutis Ecclesiæ sicut in aliis Capitibus, sic & quoad hoc Caput se subicere teneatur: si enim (1) statuta non

studio in detrimentum Juris primariarum precum condita, sed alia momenta respiciant & conditiones præscribant, à quovis, qui ad beneficium aspirat, implendas, & ejusmodi statuta pro necessitate, vel utilitate Ecclesiæ ordinata, à legitimo superiore Ecclesiastico præviâ causæ cognitione sint confirmata, præcista quoque Imperialis se illis accommodare tenetur, sicut enim provisi à sede Apostolicâ statutis Ecclesiarum se conformare tenentur, sic & vi precum ab Imperatore provisi. (2) *Instrumentum Pacis* art. V. §. 18. & 26. totum exercitium Juris primariarum precum Cæsarei ad normam statutorum & observantiæ Ecclesiarum expressè adstrinxit, adeoque illis contraveniri salvis Imperii legibus non potest. (3) Quòd etiam Imperator quidquam contra statuta Ecclesiarum suscepturus sit eò minùs metuendum, quò sanctiùs in Capitulatione suâ advocatiam, vi cujus omnia eorum Jura, statuta & consuetudines intemeratas se servaturum & defensurum obstrinxit, omnibus Ecclesiis promisit. 4.) Confirmat hanc Sententiam inconcussa hujus rei observantia, vix enim ullum allegari poterit exemplum de Precista Imperiali ad Capitulum clausum mox admissio, sed tales Precistæ in ordine Domicellarium fiunt ultimi, nec per saltum promoventur ad Capitulum, sed si priores ordine Domicellares capitulum accesserint, & ordo ipsos tangat, ad Capitulum demum admittuntur, id quod continua docet praxis in Ecclesiâ metropol. Moguntinâ & in Ecclesiis S. Stephani Moguntinâ, Aschaffenburgensi, & Fritzlariensi. Idem observatur in Ecclesiis Capitulorum clausorum Dioceseos Trevirensis, Wormatiensis, & Würceburgensis, & in statutis Ecclesiæ metropol. Magdeburgensis sæpiùs allegatis disponitur: *precibus primariis, itemque bullis papalibus in formâ authenticâ productis locus esto, postremum tamen locum inter 6. majores (extra Capitulum) impetrans obtineat.* & documenta isthæc, quamvis prælaturæ, & dignitatis quoque mentionem faciant, nil tamen ulterius, præter solius præbendæ consecutionem nullâ vel collativæ, vel Electivæ dignitatis habitâ ratione, operuntur. Plura adhuc eatenùs argumenta admodùm solida produxit BRAND in *Diss. de Jure Cæsareo primariarum precum*. C. V. §. X. p. 157. quia

quín, ut ad argumenta in contrarium allata respondeatur, sit operæpretium, verba enim Diplomatum Cæsareorum reducenda sunt ad terminos habiles, & ex analogiâ Juris explicanda (2) præjudicium allatum loquitur de alio planè Casu, nec huc quadrat. (3) auctoritas Doctorum potissimum protestantium Jura Ecclesiastica non satis intelligentium nullius est ponderis, & hæc quæ dicta sunt, non solum obtinent, si ex antiquo Statuto vel consuetudine longinquâ Capitulum Clausum sit introductum, sed & si novo statuto hodierno ævo tale introducatur, prout novissimum extat exemplum hic Moguntia in Ecclesiâ S. Petri, nam nec novus Precista contra tale statutum agere potest, supponitur enim illud legitimè præviâ causæ cognitione ab Episcopo vel Pontifice fuisse confirmatum, adeoque spectat ad statuta Ecclesiarum legitima, quæ indistinctè Imperator vi Capitulationis, ubi haud distinguitur, an nova sint, an antiqua, defendere tenetur, multò minùs contra illa ipse agere potest. Nec (4.) de tali statuto, quòd in præjudicium tertii latum, adeoque nullum sit, dici potest, nam illud haud stabilitur ex intentione in odium & præjudicium precistæ, sed ob necessitates Ecclesiæ onus futurum indistinctè imponitur omnibus ad Ecclesiam admittendis Canonici, jam autem sicut omnes reliqui neo - Canonici illud debent supportare, sic & precista Imperialis in futurum præsentandus, per accidens enim est, quòd sentiat simile cum reliquis sociis præjudicium, cui se eò minùs subtrahere potest, cum sit onus commune omnibus pro bono Ecclesiæ impositum, nec privilegium exemptionis eatenùs prætendere potest, (a) nec (5) Imperator Jus habet vel potestatem confirmandi ejusmodi statuta Ecclesiarum, quorum cognitio, & confirmatio vi principiorum Juris Canonici ad superiorem Ecclesiasticum privativè ex suâ naturâ spectat,

R 3

con-

(a) Secùs foret, si jam ante præsentatus precista adesset nullo autem beneficio adhuc provisus, in hujus enim præjudicium, cùm Jus quæsitum habeat ob intimatas jam preces, claudi non potest Capitulum, nisi liberè consentiret.

consequenter nec sub prætectu non factæ ab Imperatore confirmationis illis derogari potest. Et hæc quæ hætenus exposita sunt, partim Juri communi partim Juris analogiæ secundum probata sunt consentanea, habent tamen suam denuò limitationem, nisi aliud in Ecclesiâ quâdam receptum sit. Sic in statutis Ecclesiæ Magdeburgensis S. Nicolai, ubi Capitulum clausum viget, legitur: *preces quoque primariæ, vulgò panis Brieff* (b) *modus sunt acquirendi beneficium sive præbendam instar aliarum Collationum, præ quibus istæ etiam gaudent prærogativâ, ut debito tempore insinuatæ præbendam majorem in quocunque mense proximè vacantem afficiant eandemque præcisa consequatur..... si verò quis per preces præbendam majorem consequitur, pecuniam statutariam in Duplo ante receptionem persolvat, cum in adipiscendo beneficio præ reliquis omnibus compendium temporis iste faciat, & æstimari etiam possit tanquam gratis adeptus beneficium.* Et hæc quæ de precibus Imperialibus dicta sunt cæteris paribus applicanda quoque sunt ad preces Episcopales legitimè in diocesi introductas, nisi aliud observantia stabilivisset. (c)

Quod denique concernit *præbendas regios* in germaniâ, sic constat Imperatores, & reges germaniæ (præterquam quod multas integrè fundârunt Ecclesias Cathedralis, & Collegiatis, quæ in specie elogium *Ecclesiarum Imperialium* vel *Capellarum regiarum* obtinuerunt) fundâsse in variis Ecclesiis tam Cathedralibus, quam Collegiatis præbendas Canonicales, quæ dicebantur *præbendæ regiæ*, vulgò die *Königs Pründe*, quorum beneficiorum collatio spectavit ad-

(b) Malè ibi confunduntur preces primariæ, cum sic dictis panis-Brieff.

(c) Elegans de *precibus Episcopalibus* argumentum necdum planè est deductum, ex professo de illo in Dissertatione separatâ ager
D. PRÆSES.

ad Imperatores quâ patronos, & fundatores talium beneficiorum, harum præbendarum adhuc variâ usque ad hodiernum diem sunt superstites, quarum collatio etiam Imperatori seu regi germaniæ adhuc competit; (d) hisce suppositis, si foret in tali Ecclesiâ, ubi extat *præbenda regia Canonialis*, Capitulum clausum, præbendato haud præjudicaret illud, sed debitis requisitis provisos accederet Capitulum. (e) Illustre hujus rei exemplum habuimus in nostrâ Ecclesiâ Metrop. Moguntinâ, ubi fundata fuerat talis *præbenda regia Canonialis*, cujus possessor Regis fuit *Capellanus* & Imperatori sacra peregit in *Capella regia moguntina* prout ex scriptoribus coævis didicimus, et licet illo tempore, ubi adhuc vixit talis Canonatus, jam fuerit Capitulum clausum, mox tamen *Canonicus regius* accessit Capitulum eo modo, prout hodie adhuc se res habet cum Canonicis Præsbyteris; quod autem, cum variâ circa qualitates talium Canonicorum regionum enatæ essent controversiæ, cum consensu Imperatoris fuit immutatum & locò *præbendæ Canonialis* constituta fuit *præbenda vicari-*

(d) Jus præsentandi ad tales præbendas vacantes sede Imperiali vacante confertur per A. B. tit. V. §. 1. vicariis Imperii. Conf. SCHILTER in *Inst. Juris Pub.* L. I. c. 18. §. 3. & BUDER in *Diss. de S. R. I. vicariorum Jure præsentandi ad beneficia Eccles.* in opusculis p. 457. consequenter si vicariæ regiæ in Ecclesiis Metropol. Moguntinâ, & Cathedrali Wormatiensi, & spirensi sede Imperiali vacante vacarent, illas adhuc hodie conferret palatinus Elector. conf. *Das Churpfälzische gegenbedencken pro des Vicariats* quod a. 1714. prodiit, ubi in adjuncto sub N. 24. memoratur exemplum de Friderico Comite Palatino, qui nomine patruelis sui impuberis Electoris Philippi absente Friderico III. Imperatore rum Romam profecto ad præbendam regiam spirensi hoc Jure præsentandi usus est.

(e) Licet hodie vix occurrat exemplum, dum præbendæ regiæ Canonicales passim ferè mutatæ sunt in vicarias regias.

carialis inter reliquas in ordine *primæ* Imperatoris Collationi reservata, cujus possessioni inter reliquos vicarios, qui secundum annos nactæ possessionis collocantur, gaudet præcedentiâ. (f) pariter in Ecclesiâ Cathedrali Wormatiensi fundata fuit præbenda regia Canonialis ab Imperatore, cujus possessor adhuc hodie ab Imperatore denominatur, & stallum in Choro ante reliquos Canonicos habet, sed exclusus à voto in Capitulo inter vicarios tantum reputatur à Capitulo, quales autem controversiæ de super enatæ sint ex actis proponit BUDER. l. c. §. 15. In Ecclesiâ Cathedrali spirensi duas pariter præbendas fundarant Imperatores ad eorum collationem spectantes. conf. MELCHIOR GOLDASTUS in *politic. Imperiali*. P. XXIII. p. 1042. hodie autem superest saltem *vicaria regia* sicut in Ecclesia Metrop. Moguntinâ. De XII. viris vulgò *Stuhl-Brüder*, quorum præbendæ ab Imperatoribus & regibus fundatæ sunt in Ecclesiâ spirensi. conf. PHILIPPI SIMONIS Capituli Cathedralis spirensis Secretarii *historische Beschreibung aller Bischöffen zu Speyer* in Proœmio. p. 2. Tales præbendas Imperatoribus in Ecclesiis Collegiatis quoque competiisse constat, velut in Ecclesiâ B. Gertrudis Nivellis Leodiensis Diœceseos *præbendam regalem* concessere RUPERTUS PALAT. & RUDOLPHUS II. conf. SCHILTER *Instit. Jur. pub.* T. I. Tit. 18. §. 3. & JOH. FOPPENS in *suplemento ad diplomata Miræi*. p. 919. in quadam Ecclesia Saxonica etiam occurrunt *vicarius regis & vicarius reginæ*. Verum præter memoratas paulò antè præbendas regias adhuc alia habetur species *præbendarum regiarum*, sicut enim germaniæ Reges Canonici sunt diversarum Ecclesiarum Cathedralium honoris Causâ, (g) Sic etiam vel post coro-

(f) Conf. GUDENUS in *Cod. Dipl.* T. II. p. 129. & BUDERI *Historia Canoniarum Imperialium regumque Germaniæ, sive præbendæ regie*.

(g) Rationes particularis hujus consuetudinis, erant 1) quòd gloriæ sibi duxerint Ecclesiarum Capitula in suo gremio inter fratres &

Coronationem (h) vel alio tempore opportuno, dum forsan in locum Ecclesiae venerunt Imperatores & reges germaniae, (i) inter Canonicos variarum Ecclesiarum praestito Juramento consueto, solu-

Canonicos numerare ipsum Imperatorem vel regem. 2) Specialem hanc rationem intendebant Regum pro suis Ecclesiis protectionem, ac contra omnes insultus validam defensionem ob praepotentiam principis accedente ejus juramento sperare poterant. 3.) Reges, qui tum pro sua erga clerum & Ecclesias pietate, dum adscripti sunt gremiis ex nobilibus vel Equestribus consistentibus oblato acceptarunt Canonicatus, plerumque per donationes Ecclesiis talibus factas aliquod suae pietatis monumentum reliquerunt. Conf. ANT. MATHÆI *de Nobilitate* L. 2. c. 48. 4) Frequens hoc fuit in medio aëvo, ut laici variis ex causis vel ob merita vel dum omnia sua donarent Ecclesiis sustentationis ergo, in canonicos admitterentur, & missis plurimis exemplis extraneis assertum confirmo exemplo domestico, dum Capitulum S. Stephani Moguntinum Landgravio Thuringiae Ludovico in gratitudinem ob bene praestita in Thuringia in vindicandis redditibus officia contulit praebendam suae Ecclesiae testante Diplomate in JOHANNIDIS T. II. *Script. rer. Mogunt.* p. 520.

(h) Sic adhuc hodie post coronationem German. Imperator recipitur in Canonicum Ecclesiae B. V. aquisgranensis, qui etiam solvit eatenus pecunias sic dictas *Statutarias* cum vino laetitiae, constituitque suo nomine duos vicarios, qui Choro & Capitulo nomine Imperatoris intersunt. Conf. MOSERI *Fus Pub. der Reichsstadt Aachen* §. 59. & in specie de Carolo VI. recepto in Canonicum aquisgran. Conf. FABRI *Staats-Canzley* T. 18. p. 632. & ejus *Diarium Electionis* p. 62. Conf. FEY *de Imperatoribus praebendis regis, ac Canonicis nonnullarum Ecclesiarum.*

(i) Sic olim ad Ecclesiam Metropolitancam Coloniensem, & Ultrajecti-

solutisque Juribus ab antiquo (k) sunt recepti in Canonicos Laicos & honorarios, cùm autem Imperatores in personâ officiis Canonico-
rum in Capitulo, & Choro fungi haud possent, sic constituerunt
unum vel plures vicarios, qui præbendâ Imperiali fruerentur ac
præstanda adinstar reliquorum Canonico-
rum præstarent: & talibus
quoque *præbendatis regis* regem ipsum præsentantibus non obstaret
Capitulum Clausum, licet aliàs in tali Ecclesiâ, ad quam receptus
fuit Imperator, foret introductum.

§. XXX.

*Quid sit Juris circa redditus Domicellarium seu Extra-
Capitularium.*

Circa redditus Extra-Capitularium, prout suprà in genere de
Domicellaribus fusiùs fuit expositum, certum suppeditari nequit
principium; totum enim dependet ab Ecclesiæ instituto, an ibi
habe-

nam admissos inter Canonicos fuisse Germaniæ Reges, deduxit
BUDER in *Diss. de Canonicatibus Imperatoris Aug. ac præbendâ re-
giâ* §. 12. conf. FREHERUS ad L. II. P. de *Andlo Notit. Imper.*
C. VI. p. 179. THUANUS hist. L. 32. p. 907. Henricum V. in
Collegium Leodiense receptum fuisse testatur ANT. MATHÆI
de *Nobilitate*, L. 2. c. 48.

(k) Originem hujus instituti Henrico II. Sancto adscribit BOEHME-
RUS in *Jure Eccles. Protest.* L. 3. T. I. §. 88. quod ille ad Capitu-
lum argentoratense receptus fuerit, testatur MUTIUS L. 14.
Chron. p. 109. & JAC DE KÖNIGSHOFFEN in *Chron. Alsat.* c.
II. §. 163. mentionem quoque facit SCHÖPFLINUS in *Alsatia
illustratâ* idem quoque disposuit, ut Vicarius ejus nomine frequen-

habeant corpora Domicellares, vel præbendas, & quales (a), an
verò nullas? an & quatenus participare possint de distributionibus
quotidianis? dependet pariter à statutis Ecclesiarum, in quibusdam
Ecclesiis omnes Domicellares frequentantes Chorum admittuntur
ad præsentias, in aliis tantum senior, seu sic dictus stans ante Ja-
nuam Capituli expectans proximum vacaturæ, & admissionis casum,

S 2

(b)

taret Chorum, id quod dedit ansam, quòd talis Vicarius nomi-
naretur Kor-Rünig, quæ compellatio Chor-Rönig, usque ad
hodiernum diem fuit servata, & inde provenit die Kor-Rünigs-
Pfründ. conf. cit. JAC. DE KÖNIGSHOFFER l.c. & SCHILTER
in Notis ad eundem p. 767. ESTOR in denen neuen kleinen
Schriften Tom. I. p. 531.

- (a) Sic in STATUTIS *Ecclesie Cathedralis argentoratensis* de a. 1713. in
JOH. GEORG CRAMERI comment: *de nobilitate avitâ*. p. 549.
statuitur: „ Annuì Capituli reditus procul dubio solvendis omni-
„ bus Capitularium & Domicellarium portionibus impares sunt,
„ & satis æquum videretur, ut Domicellares à residentiâ, ad
„ quam non nisi novissimis temporibus admissi sunt, usque ad
„ meliora tempora excluderentur, verum tamen. ut procuretur
„ major residentiura numerus, quo non mediocriter ornatur
„ Ecclesia, atque ut faveatur magis educationi juventutis, quæ,
„ ut nobilitate, pietate, & doctrinâ præfulgeat, summoperè
„ optandum est, portio Domicellarium, quæ ex 4tâ parte præ-
„ bendæ Capitularis constituitur, solvatur iis solummodo, qui
„ in Collegio five seminario Episcopali argentoratensi ita degunt,
„ ut annuis dicti Collegii aut Seminarii exercitiis incumbant, &
„ diurno Ecclesiæ officio in templo Cathedrali Dominicis die-
„ bus, & festis adsint frequenter, aut iis, qui per 7. annos ibidem
„ commorati, aut in universitate Parisiensi, vel in aliâ aliquâ
„ celebri gradum Baccalaureatûs adepti Ecclesiæ inservire per
„ tres menses, uti moris est, contendant. „

(b) quo incapace proximus in ordine Chorum frequentans de distributionibus quotidianis participare potest. (c)

(b) Sic in Ecclesiâ Collegiatâ S. Stephani hic Moguntiae Canonicus Domicellaris senior & ad Capitulum proximus actu presbyter vel intra anni spatium ad suscipiendum sacerdotium habilis de Jure, seniore autem hoc defectuoso & inhabili subsequens in ordine & de facto senior, uti præfertur, habilis solus & semper unicus exclusis ceteris sine contradictione admittitur ad præsentias quotidianas deserviendas.

(c) Quibus modis cesset Capitulum clausum, facile determinari potest, sublato enim 1) Capitulo, cessare Capitulum clausum, per se patet, 2) cessabit, si per conclusum Capituli vel 3) autoritate superioris Ecclesiastici clausura tollatur, vel 4) si elapsum sit tempus, cessantibusque circumstantiis, intuitu quarum Capitulum ad tempus fuit certo numero inclusum.

PLA Ceat IVDICIUM.

COROL.

COROLLARIA

EX JURE NATURÆ.

I.

Non datur Jus Gentium distinctum à Jure Naturæ.

II.

In extrema etiam necessitate non licet alteri quid surripere.

III.

Legitima Jure Naturæ non debetur.

IV.

Neque subsistit testamentum de Jure Naturæ.

V.

Benè tamen pactum successorium.

VI.

Contra crescentem Potentiam non licet sumere arma ad eam diminuendam.

EX JURE CANONICO.

I.

Bullam Pontificiam circa res disciplinæ, ut omnes obliget fideles, non sufficit promulgatam esse Romæ.

II.

Hæretici armis non sunt cogendi ad Religionem Catholicam amplectendam.

III.

Metus reverentialis non sufficit ad annullandam Professionem Religionis.

IV.

Clericus actione reali rectè convenitur coram Judice sæculari.

V.

Cognitio super immunitate Ecclesiasticâ competit Judici Ecclesiastico.

VI.

Decimæ propriè spirituales non sunt, nec ex Jure divino.

EX

EX JURE PUBLICO, GERM. ET FEUDALI.

I.

Imperium R. G. sistit Monarchiam limitatam, & Majestas penes Imperatorem indivisa residet.

II.

Licet ad exercitium variorum Jurium Majestaticorum requiratur consensus Statuum.

III.

Imperator in casu necessitatis vel periculi in mora non tenetur expetere consensum Statuum in iis peragendis, ad quæ aliàs consensus eorum requiritur.

IV.

Directorium in Comitibus, Sede vacante Moguntinâ, est Capituli Moguntini præ Trevirensi, Coloniensi, & Saxone Electoribus.

V.

Vicarii Imperii præter expressa in A. B. & Capitulationibus non possunt omnia Sede vacante, quæ potest Imperator.

VI.

Filius feudum cum consensu Domini à Patre vasallo alienatum post ejus mortem revocare potest.

VII.

Feudum constitui potest in pecunia, licet Dominus D. extradat vasallo pecuniam.

VIII.

Neque tali casu præstatio cautionis ad naturale feudi referri potest.

EX JURE CIVILI ROMANO.

I.

Cautio usufructuaria, quamvis ab hærede, non tamen à testatore remitti potest.

II.

Pater filio exhæredato rectè dat tutorem.

III.

Præscriptiones etiam ignorantibus currunt.

IV.

Lex lata in territorio non indistinctè obligat peregrinos.

Dürr, Franz Anton,

Disquisitio Inauguralis Canonica De Capitulis Clausis Ecclesiarum Tam
Cathedralium Quam Collegiatarum In Germania

Moguntiae 1763

4 Diss. 5300#Beibd.3

urn:nbn:de:bvb:12-bsb11052060-0

VD18 14911183-001